

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

MAGISTRSKO DELO

**ANALIZA PRESOJANJA BONITETE PRAVNIH SUBJEKTOV V
IZBRANI BANKI**

Ljubljana, september 2024

TANJA BENČINA

IZJAVA O AVTORSTVU

Podpisana Tanja Benčina, študentka Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, avtorica predloženega dela z naslovom Analiza presojanja bonitete pravnih subjektov v izbrani banki, pripravljenega v sodelovanju s svetovalcem red. prof. dr. Markom Hočevarjem

IZJAVLJAM

1. da sem predloženo delo pripravila samostojno;
2. da je tiskana oblika predloženega dela istovetna njegovi elektronski obliki;
3. da je besedilo predloženega dela jezikovno korektno in tehnično pripravljeno v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, kar pomeni, da sem poskrbela, da so dela in mnenja drugih avtorjev oziroma avtoric, ki jih uporabljam oziroma navajam v besedilu, citirana oziroma povzeta v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani;
4. da se zavedam, da je plagiatorstvo – predstavljanje tujih del (v pisni ali grafični obliki) kot mojih lastnih – kaznivo po Kazenskem zakoniku Republike Slovenije;
5. da se zavedam posledic, ki bi jih na osnovi predloženega dela dokazano plagiatorstvo lahko predstavljalo za moj status na Ekonomski fakulteti Univerze v Ljubljani v skladu z relevantnim pravilnikom;
6. da sem pridobila vsa potrebna dovoljenja za uporabo podatkov in avtorskih del v predloženem delu in jih v njem jasno označila;
7. da sem pri pripravi predloženega dela ravnala v skladu z etičnimi načeli in, kjer je to potrebno, za raziskavo pridobila soglasje etične komisije;
8. da soglašam, da se elektronska oblika predloženega dela uporabi za preverjanje podobnosti vsebine z drugimi deli s programsko opremo za preverjanje podobnosti vsebine, ki je povezana s študijskim informacijskim sistemom članice;
9. da na Univerzo v Ljubljani neodplačno, neizključno, prostorsko in časovno neomejeno prenašam pravico shranitve predloženega dela v elektronski obliki, pravico reproduciranja ter pravico dajanja predloženega dela na voljo javnosti na svetovnem spletu preko Repozitorija Univerze v Ljubljani;
10. da hkrati z objavo predloženega dela dovoljujem objavo svojih osebnih podatkov, ki so navedeni v njem in v tej izjavi;
11. da sem preverila verodostojnost informacij, ki izhajajo iz zapisov na podlagi uporabe orodij umetne inteligence.

V Ljubljani, dne _____

Podpis študentke: _____

KAZALO

1	UVOD	1
2	POMEN PRESOJANJA BONITETE ZA ODLOČANJE V BANKI.....	3
2.1	Zakonodaja in nadzor bank	4
2.1.1	Bančna zakonodaja.....	4
2.1.2	Bančni nadzor.....	5
2.2	Izbrane finančne storitve bank	6
2.2.1	Krediti.....	7
2.2.2	Bančne garancije	8
2.3	Kreditno tveganje.....	9
2.3.1	Pomen ocenjevanja in upravljanja kreditnega tveganja	10
2.3.2	Ovire pri presojanju bonitete	14
2.3.3	Kreditna politika banke	16
2.3.4	Kreditni proces	17
3	Bonitete.....	19
3.1	Opredelitev pojma boniteta podjetja	19
3.2	Pojem presojanja bonitete podjetja v banki.....	19
3.3	Viri informacij za presojanje bonitete	20
3.3.1	Letna poročila.....	21
3.3.2	Zavarovanja in kreditna tveganja	22
3.4	Presojanja bonitete kreditojemalca.....	22
3.4.1	Razvijanje podjetij v bonitetne razrede	26
3.4.2	Kreditna analiza podjetja.....	26
3.5	Pomen trajnostnega razvoja v bonitetni oceni	28
3.5.1	Stebri trajnostnega razvoja	29
3.5.2	Standardi trajnostnega razvoja	30
3.5.2.1	<i>Cilji trajnostnega razvoja</i>	<i>31</i>
3.5.2.2	<i>Opredelitev trajnostnih ciljev.....</i>	<i>32</i>
4	Analiza presojanja bonitete v izbrani banki.....	33
4.1	Proces odobravanja kreditov in garancij v izbrani banki.....	33
4.1.1	Proces odobritve v izbrani banki.....	33

4.1.2 Krediti in drugi bančni produkti	34
4.1.3 Zavarovanje bančnih naložb	36
4.1.4 Velika izpostavljenost in omejitev kreditiranja	36
4.1.5 Zahtevana dokumentacija pri odobravanju kredita pravnih subjektov	37
4.1.6 Pridobivanje ključnih informacij za potrebe analize poslovanja pravnih subjektov	39
4.2 Analiza izbranega komitenta	39
4.2.1 Predstavitev analiziranega podjetja	39
4.2.2 Analiza s finančnimi kazalniki	39
4.2.2.1 Kazalniki financiranja	40
4.2.2.2 Kazalniki investiranja	41
4.2.2.3 Kazalniki plačilne sposobnosti	41
4.2.2.4 Kazalniki obračanja	42
4.2.2.5 Kazalniki dobičkonosnosti	43
4.2.2.6 Kazalniki za vlagatelje	43
4.2.3 Analiza bilanc stanja in poslovnega izida	44
4.2.4 Analiza z nefinančnimi kazalniki	46
4.3 Določitev bonitetne ocene v podjetju XY	47
4.3.1 Določanje bonitetne ocene z izbranimi finančnimi in nefinančnimi podatki	47
4.3.2 Določanje bonitetne ocene po metodologiji Ebonitete.si – Prva bonitetna agencija	48
4.3.3 Komentar k rezultatom analize	49
5 SKLEP	51
LITERATURA IN VIRI	53
PRILOGE	57

KAZALO TABEL

Tabela 1: Primerjava bonitetnih ocen med seboj	25
Tabela 2: Izračuni za kazalnike financiranja za obdobje 2020 - 2022	40
Tabela 3: Izračun za kazalnike investiranja za obdobje 2020 - 2022	41
Tabela 4: Izračun kazalnikov plačilne sposobnosti za obdobje 2020 – 2022	41
Tabela 5: Izračun kazalnikov obračanja za obdobje 2020-2022	42
Tabela 6: Izračun kazalnikov dobičkonosnosti za obdobje 2020 - 2022	43

Tabela 7: Horizontalna struktura kapitala podjetja XY za obdobje 2020-2022	44
Tabela 8: Vertikalna struktura kapitala podjetja XY za obdobje 2020-2022	45
Tabela 9: EBIT in EBITDA za podjetje XY za obdobje 2020-2022.....	45
Tabela 10: Analiza stroškov podjetja XY za obdobje 2019 - 2022	46
Tabela 11: Prikaz čistega dobička podjetja XY za obdobje 2019 - 2022	46

KAZALO SLIK

Slika 1: Finančno posredništvo.....	6
Slika 2: Stebri trajnostnega razvoja	30
<i>Slika 3: Kazalniki ciljev trajnostnega razvoja</i>	<i>31</i>
Slika 4: Bonitetna ocena podjetja XY za leto 2022	49
Slika 5: Grafični prikaz pomembnejših ekonomskih kategorij za obdobje 2019 - 2022	49

KAZALO PRILOG

Priloga 1: Osnovni pojmi (opredelitev pojmov)	1
Priloga 2: Dejavniki presojanja bonitete.....	8
Priloga 3: Izkaz poslovnega izida podjetja XY	15
Priloga 4: Bilanca stanja podjetja XY.....	17

SEZNAM KRATIC

AMOR. – Amortizacija

angl. – angleško

AJPES – Agencija Republike Slovenije za javnopravne evidence in storitve

COVID-19 – (angl. coronavirus disease 2019); koronavirusna bolezen 2019

Dol. Re. – Dolgoročne rezervacije

Dol. Sr. – Dolgoročna sredstva

EBA – (angl. Guidelines on Connected Clients); Evropski bančni organ

EBIT – (angl. Earnings before interest and taxes); Dobiček pred davki in obrestmi

EBITDA – (angl. Earnings before interest, taxes, depreciation, and amortization); Dobiček pred davki, obresti in amortizacijo

ECB – (angl. European Central Bank); Evropska centralna banka

EMN – Enotni mehanizem nadzora

EMU – Evropska monetarna unija

ESG – kratica za skupni izraz standardov. To so okoljski, socialni in upravljavski standardi

EU – (angl. European Union); Evropska unija

FA – Faktorska analiza
Koef. – Koeficient
Koef. obr. obv. – Koeficient obračanja obveznosti
Krat. finan. dol. – Kratkoročni finančni dolgovi
MDA – Multipla diskriminantna analiza
ODP – Odpis
o. s. – Osnovna sredstva
Povp. – Povprečje
ROA – (angl. Return on assets); Donosnost sredstev
ROE – (angl. Return on equity); Donosnost kapitala
S&P – Bonitetna agencija Standard & Poor's
SRS – Slovenski računovodski standardi (Ur. l. RS, št. 118/2005)
STR. – Strošek
Ur. l. RS – Uradni list Republike Slovenije
VRED – Vrednost
ZBan-1 – Zakon o bančništvu (Uradni list RS, št. 99/10)
ZBan-2 – Zakon o bančništvu (Uradni list RS, št. 25/15, 44/16)
ZBan-3 – Zakon o bančništvu (Uradni list RS, št. 92/21 in 123/21)
ZBS – Združenje bank Slovenije
ZCKR – Zakon o centralnem kreditnem registru (Uradni list RS, št. 77/16)
ZdavP-2 – Zakon o davčnem postopku (Uradni list RS, št. 13/11)
ZGD-1D – Zakon o gospodarskih družbah ((Uradni list RS, št. 33/11)
ZIZ – Zakon o izvršbi in zavarovanju (Uradni list RS, št. 3/07)

1 UVOD

Bančno poslovanje in pristopi obvladovanja tveganj se ne spreminjajo in ostajajo v veljavi že vrsto let. Ključni element za uspešnost poslovanja v banki in za razvijanje segmentov v bančni industriji je upravljanje s tveganji. Po naravi poslovanja je banka proizvajalec tveganja. To pomeni, da ga transformira in vgrajuje v bančne produkte in storitve. Tveganje, ki ga sprejme, lahko prinese izgubo ali dobiček. Poznamo različna bančna tveganja. To so kreditna tveganja, deželno tveganje, tržno tveganje, tveganje spremembe obrestne mere, likvidnostno tveganje, operativno tveganje, pravno tveganje in tveganje izgube dobrega imena. Večinoma se posamezna tveganja med seboj prepletajo in so medsebojno povezana (Borak, 2000, str. 71-73 in 127-131).

Pravni subjekti imajo ključno vlogo za gospodarsko rast posamezne države tako v količinskem kot kakovostnem smislu. Strukturo gospodarstva in tudi strukturo družbe spreminjajo s svojim znanjem, inovativnostjo, geografsko razpršenostjo, fleksibilnostjo, specializacijo ter z dinamiko poslovanja. Z vstopom novih podjetij na trg silijo in spodbujajo k prestrukturiranju in izboljšanju poslovanja. Če se podjetja ne odločijo za spremembe, lahko to privede do umika iz tržišča.

Glede financiranja so pravni subjekti odvisni od bančnega sektorja. Financiranje pravnih subjektov je eden najpomembnejših izzivov za nastanek, preživetje in uspešno rast, najbolj v panogah z visoko dodano vrednostjo. Vrsto storitev lahko banka opravlja skladno s 5. in 6. členom Zakona o bančništvu (ZBan-2), Ur. l. RS, št. 25/15, 44/16, in predhodno mora prejeti dovoljenje regulatorja Banke Slovenije. Banke se razlikujejo po ponudbi različnih produktov. Najbolj značilni produkti so kreditiranje (dolgoročno in kratkoročno), faktoring, lizing, bančna garancija, dokumentarni akreditiv, depozit in drugi nevtralni posli. V magistrskem delu bomo videli, da je velikost podjetja povezana predvsem z višino financiranja in ponujeni produkti so bolj pogojeni z značilnostmi poslovanja podjetja (Simoneti in drugi, 2019).

Banke so bile in bodo vedno glavni vir financiranja pravnih subjektov. Banke zahtevajo vedno več dodatnih informacij; posledično postane zahtevnejše tudi presojanje bonitet podjetij. V letu 2020 je gospodarstvo prizadel covid-19; velik vpliv je imel na njihove prihodke in posledično na bonitetno oceno. Pri presojanju bonitete so pomembne kvantitativne in kvalitativne informacije, ki so banki na voljo. S tem modelom skušajo v največji meri vključiti vse dejavnike v končno oceno tveganja. Pri bančnem poslovanju za pravne subjekte je velika konkurenca ponudnikov virov financiranja na slovenskem in tujem trgu. Konkurirajo si predvsem s hitrostjo odobravanja posla, stroški odobravanja, obrestnimi merami in dobo financiranja.

Bonitetno poročilo je dokument, iz katerega pridobimo večino informacij o ocenjevanju pravnega subjekta. Poročilo pomaga pri sprejemanju poslovnih odločitev. Z bonitetnim

poročilom dobimo celoten pregled pravnega subjekta. Najbolj pomembna sestavina pri poročilu je bonitetna ocena (Prva bonitetna agencija, 2022).

Namen bonitetnih ocen podjetjih na začetku je bil za zavarovanje pred finančnim tveganjem in na način, ko se zagotavlja finančno varnost družbe. Bonitetna ocena je učinkovit pripomoček za izbiro poslovnih partnerjev. Z bonitetno oceno si pomagamo pri upoštevanju kreditnih in finančnih tveganj. Večina pravnih subjektov se zaveda različnih tveganj, katerim so izpostavljeni. Pri spoznavanju obstoječih in potencialnih poslovnih partnerjev je pomembna bonitetna ocena. Slabša kot je bonitetna ocena, bolj tvegano je poslovanje (Knez-Riedl, 2000).

Po Knez-Riedl je bonitetna ocena pravnega subjekta priporočilo poslovnim partnerjem. Z njimi se sreča direktno ali indirektno. Za oceno družbene odgovornosti je boniteta pravnega subjekta pomemben element za oblikovanje javnega mnenja. Kakovostno odločanje o navezovanju in ohranjanju poslovnih razmerij je pomembno poznavanje bonitete obstoječih in možnih poslovnih partnerjev (Knez-Riedl, 2000).

Magistrsko delo bom usmerila v proučevanje analize presojanja bonitete pravnih subjektov v izbrani banki. Opisala bom bančno poslovanje, kredite, bančne garancije, bonitete ter predstavila prednosti, slabosti, priložnosti in nevarnosti bonitetne ocene podjetja. Za analizo sem si izbrala presojanje bonitetne ocene pravnih subjektov v banki. V magistrskem delu bom na primeru v banki analizirala, kako banke določajo dejavnike odvisnosti. Namen magistrskega dela je, da se zaposlenim v banki predstavi presojanje in izboljšave bonitet pravnih subjektov.

Namen magistrskega dela je preučitev analize presojanja bonitete pravnih subjektov v izbrani banki. V magistrskem delu bo vidno, ali v izbrani banki ustrezno presojuje bonitete in določajo dejavnike odvisnosti. V delu bodo vidne in predlagane razlike pri analizi presojanja bonitete. Podane bodo analize presojanja bonitete za pravne subjekte v izbrani banki, ki bodo kasneje v pomoč bonitetnim službam in analitikom v banki. Cilj magistrskega dela bo preučitev, kako banke opredeljujejo in ocenjujejo dejavnike odvisnosti skozi proces. Analizirala bom, ali je način določanja bonitet v izbrani banki ustrezen, ali se večja pomen nefinančnih informacij za presojanje bonitet ter ali imajo podatki o prihodnem poslovanju subjektov večji pomen od podatkov od preteklega obdobja. Namenjena bo bonitetnim službam in analitikom v banki kot pomoč pri presojanju za izboljšave.

Magistrsko delo je sestavljeno iz treh poglavij, ki temeljijo na teoretičnem in empiričnem delu. Prvo in drugo poglavje se nanaša na teorijo, tretje poglavje pa na raziskovalni del. Prvo poglavje bo vključevalo osnove bančnega poslovanja in posebnosti poslovanja bank. V drugem poglavju bodo predstavljeni bonitete in dejavniki presojanja bonitet. Tu se bomo srečali z računovodskimi izkazi. Vsako poglavje ima podpoglavja, ki opisujejo

posamezne značilnosti in posebnosti proučevanega primera. V tretjem delu bo predstavljen empiričen primer v izbrani banki s priporočili in izboljšavami. Na koncu magistrskega dela sledi sklepna misel.

2 POMEN PRESOJANJA BONITETE ZA ODLOČANJE V BANKI

Slovensko bančništvo je danes temelj ekonomske suverenosti neodvisne države. V prihodnosti naj varuje samobilnost in identiteto države v razmerah globalne konkurence (Štiblar, 2010).

Del širše ureditve je bančni nadzor. Potreben je za ohranitev stabilnosti finančnega trga. V širšo ureditev spadajo trdna in stanovitna narodnogospodarska politika, dobro razvita javna infrastruktura, učinkovita tržna disciplina, postopki za učinkovito reševanje težav, ki se pojavijo v bankah, in vzvodi, ki zagotavljajo primerno stopnjo načrtno urejene zaščite (Borak, 1998, st. 11).

Dimovski opredeli bančništvo kot dejavnost, ki jo po uvrstitvi v standardno klasifikacijo dejavnosti štejemo v finančno posredništvo. Finančno posredništvo lahko klasificiramo še naprej: finančno posredništvo, razen zavarovalništva in dejavnosti pokojninskih skladov, zavarovalništvo in dejavnost pokojninskih skladov, razen obveznega socialnega zavarovanja, ter pomožne dejavnosti v finančnem posredništvu (Dimovski, 1999, str. 3).

V literaturi zasledimo različne opredelitve za banko. Banko opredelimo, da je delniška družba. Opravlja finančne storitve, kot so sprejemanje denarnih vlog, sprejemanje posojilnih in kreditnih pogodb, odkupovanje terjatev, finančni zakup, opravljanje poslov plačilnega prometa, izdajanje in upravljanje s plačilnimi instrumenti, izdajanje garancij in drugih jamstev, trgovanje za svoj račun in za račun tretjih, opravljanje poslov z vrednostnimi papirji, posli denarnega posredništva papirjev, zbiranje, analiza in posredovanje informacij o kreditojemalcih ter storitve hrambe (Dimovski, 1999, str. 11).

Po Zakonu o bančništvu (ZBan-3), Ur. l. RS, št. 92/21 in 123/21, se izraz »banka« uporablja kot kreditna institucija s sedežem v Republiki Sloveniji. Pridobila je dovoljenje za opravljanje bančnih storitev v skladu s tem zakonom.

Temeljni pogoj kakovostnega odločanja glede ohranjanja in navezovanja novih poslovnih razmerij v bankah je poznavanje bonitete obstoječih in potencialnih kreditojemalcev. To pridobijo s povečanim tveganjem, večjim zavedanjem tveganja in s spreminjanjem sistema vrednost. V bankah se podjetja lahko financirajo kratkoročno in dolgoročno. Kratkoročno financiranje je zanimanje za kratkoročno kreditno sposobnost podjetja. Pri dolgoročnem financiranju jih zanimajo dolgoročna kreditna sposobnost in vse več drugih dejavnikov, ki imajo vpliv na boniteto podjetja. Podjetja, ki se zanimajo za večje zneske

kredita, so zahtevnejša in tudi njihovi interesi oziroma cilji so varna naložba, zadovoljive obresti in rast premoženja (Knez-Riedl, 1998).

V različni literaturi zasledimo različne opredelitve bank. Ena izmed opredelitev je, da banko pojmuje kot finančno podjetje. Na finančnem trgu ponuja kreditne in depozitne produkte ter skrbi za spremljajoče likvidnostne potrebe svojih komitentov. Banke na trgu ponujajo še številne druge produkte in storitve. Ti dve funkciji sta značilni za razlikovalne lastnosti bank, ki pojasnjujeta glavni namen njihovega obstoja v moderni ekonomiji. Razlogi za poslovanje bank kot finančnih posrednikov med posojilodajalci in posojilojemalci? Avtor odgovarja skozi vprašanje. To vprašanje je, zakaj ne prihaja do neposrednih transakcij med omenjenima skupinama brez vmesnih posrednikov. Avtor navaja dva razloga. Če ima subjekt višek sredstev, se srečuje z različnimi informacijskimi stroški. Če banka lahko nastopi v vlogi posrednika, so nižji stroški kot v primeru individualnega nastopa ponudnika sredstev ali njegovega povezovanja v skupine. Tu se pojavi povpraševanje po bančnih produktih in storitvah. Drugi razlog so razlike likvidnostne preference posojilojemalcev in posojilodajalcev. Likvidnostne storitve po nižji ceni ponudi banka svojim komitentom, kot bi jih le-ti imeli v primeru neposrednih pogajanj. To za banko predstavlja poslovno priložnost. Primarna dejavnost finančnega posredništva in zadovoljevanja likvidnostnih potreb je spremljevalna storitev plačilnega prometa (Heffernan, 2005, str. xiii).

2.1 Zakonodaja in nadzor bank

2.1.1 Bančna zakonodaja

V Sloveniji je pričela veljati zakonodaja na področju bančništva. V veljavo je vstopila po 23. decembru 1991. Po procesih oblikovanja in sprejemanja lastne zakonodaje je sledila cilju približevanju Evropski Uniji (European Union, v nadaljevanju EU) in v tej luči delovala v smeri skladnosti posameznih zakonov ali drugih splošnih aktov s pravnimi akti EU. Predvsem s smernicami in uredbami. Za bančno in finančno zakonodajo v Sloveniji je pomembno obdobje med letoma 1998 in 2007. Bolj natančno, obdobje približevanja članstva v EU do uvedbe evra v začetku leta 2007. Za to obdobje je značilno, da si je država prizadevala izboljšati učinkovitost in konkurenčnost slovenskega gospodarstva in bančnega sistema in zmanjšati stroške kapitala. Vlada RS je sprejela naslednje ukrepe na področju bančništva (Štiblar, 2010, str., 78-79 in 134-145):

- Zakon o bančništvu (ZBan-1) Ur. l. RS, št. 99/10, sprejet leta 1999.
- Novi ZBan-1, sprejet leta 2006, v veljavo stopil 1. januarja 2007 ob vstopu Slovenije v Evropsko monetarno unijo (v nadaljevanju EMU) in uvedba evra.
- Reforma plačilnega prometa za račune pravnih oseb, ki so bili preneseni z Agencije za plačilni promet na poslovne banke.

27. maja 2021 je bil sprejet novi ZBan-3. V veljavo je vstopil 23. junija 2021. Novi ZBan-3 ima nove pogoje za ustanovitev, poslovanje in redno prenehanje kreditnih institucij s sedežem v Republiki Sloveniji. Postavljeni pogoji, v katerih lahko kreditne institucije s sedežem zunaj Republike Slovenije poslujejo na območju Republike Slovenije. Ima pooblastila, pristojne organe in ukrepe za izvajanje nadzora nad poslovanjem kreditnih institucij v Republiki Sloveniji ter nadzor nad poslovanjem drugih oseb, ki v nasprotju s tem zakonom opravljajo storitve sprejemanje depozitov od javnosti. Obvladovanje makroekonomskega ali systemskega tveganja v zvezi s kreditnimi institucijami za ukrepe in pooblastila.

Za bančno poslovanje je pomemben ZBan-3. Pomembni so še številni podzakonski akti, ki jih izdaja Banka Slovenije. Za pravne subjekte za kreditno, garancijsko in drugo poslovanje bank sta pomembna še:

- Sklep o ureditvi notranjega upravljanja, upravljalnem organu in procesu ocenjevanja ustreznega notranjega kapitala za banke in hranilnice, Ur. l. RS, št. 115/2021 in
- Sklep o ocenjevanju izgub iz kreditnega tveganja bank in hranilnic, Ur. l. RS, št. 50/2015, 96/2015 in 68/2017.

2.1.2 Bančni nadzor

Po zadnji finančni krizi se je sistem nadzora bank močno spremenil. Enotni mehanizem nadzora (v nadaljevanju EMN) je začel delovati leta 2014. Je eden od stebrov nove bančne unije. Cilj je bolj varno, pregledno in enotno evropsko bančništvo. Z uveljavitvijo EMN se je leta 2014 uveljavil nadzor nad okoli 120 evropskimi bankami, ki izpolnjujejo merila za pomembne banke in je bil prenesen na Evropsko centralno banko (European Central Bank, v nadaljevanju ECB). Ta nadzor se operativno izvaja preko skupnih nadzorniških skupin. EMN sestavljajo ECB in nacionalni nadzorni organi sodelujočih držav. Glavni cilj evropskega bančnega nadzora so (Banka Slovenije, brez datuma b):

- varnost in trdnost evropskega bančnega sistema,
- večja finančna integracija in stabilnost v Evropi in
- enotno izvajanje nadzora.

Evropski bančni nadzor je pomemben. Pri nedavni finančni krizi se je pokazalo, kako hitro se lahko težave v finančnem sektorju razširijo. Predvsem pa v denarni uniji in kako te težave neposredno škodujejo ljudem po Evropi. Namen evropskega bančnega nadzora je vrniti zaupanje v evropski bančni sektor in povečati odpornost bank (ECB, brez datuma a).

ECB in nacionalne nadzorne institucije izvajajo nadzor. V nadaljevanju so predstavljene aktivnosti (Banka Slovenije, brez datuma b):

- Izvajajo nadzorniške preglede, inšpekcijske preglede na kraju samem in preiskave.
- Izdajajo in odvzemajo dovoljenja za opravljanje bančnih storitev.
- Ocenjujejo pridobitve in odsvojitve kvalificiranih deležev.
- Skrbijo za spoštovanje bonitetnih pravil EU.
- Določajo kapitalske zahteve.

SREP (angl. Supervisory Review and Evaluation Process) je proces nadzorniškega pregledovanja in ovrednotenja. Namen je, da prevzema vse ugotovitve nadzornikov v posameznem letu in daje bankam tako imenovano domačo nalogo. SREP velja od 16. junija 2016; dopolnjen je bil 13. novembra 2017. Pove nam, kako posamezna banka izpolnjuje kapitalske zahteve in na kakšen način se loti tveganj. Naloga banke je, da ugotovljene probleme odpravi v določenem časovnem obdobju (ECB, brez datuma b).

2.2 Izbrane finančne storitve bank

Na finančnem trgu se opravljanju bančne storitve. Zunaj finančnega trga se opravlja del storitev. To so plačilni promet, svetovalne storitve in storitve hrambe ter v lastnem imenu in za lastni račun. Razvrstimo jih kot pasivne storitve (posli), aktivne storitve (posli) in nevtralne storitve. Razvrstimo jih lahko tudi v primarne storitve. Izvajajo se v procesih banke (Dimovski, 1999, str. 53).

Najpomembnejše finančne institucije v Sloveniji so banke. Spadajo med glavne finančne posrednike med varčevalci in investitorji. Finančno posredništvo označuje proces, pri katerem si deficitni poslovni subjekti, ki jim primanjkuje sredstev, izposojajo od suficitnih poslovnih subjektov. Po tem je razvidno, da finančno posredništvo vključuje depozitna sredstva suficitnih enot. Ta sodelujejo s finančnimi institucijami in se posojajo deficitnim enotam. To vidimo na sliki 1. Na splošno finančno posredništvo predstavlja glavni zunanji vir financiranja tako za gospodinjstva kot za podjetja (Matthews in Thompson, 2008, str. 35).

Slika 1: Finančno posredništvo

Vir: prirejeno po Matthews in Thompson (2008, str. 36).

Po Matthews in Thompsonu (2008, str. 35-36) so štirje kriteriji za opredelitev finančnih posrednikov:

1. Njihove obveznosti in depoziti so fiksno določeni; ni povezano z uspešnostjo njihovih naložb.

2. Njihovi depoziti so kratkoročne narave in večinoma krajše ročnosti v primerjavi z njihovimi sredstvi.
3. Visok delež njihovih obveznosti predstavljajo vloge na vpogled.
4. V večini velja, da niso prenosljive ne njihove obveznosti in ne sredstva. To se kaže v nizkem deležu potrdil o vlogah in nižji stopnji sekuritizacije.

Opazimo lahko, da se delitev finančnih posrednikov pri avtorjih Matthews in Thompsonu (2008, str. 36) razlikuje. Razlika je pri sprejemanju depozitov in nudenju kreditov neposredno kreditojemalcem. Druga razlika je pri delitvi posrednikov na strani aktivnih poslov, ki kupujejo vrednostne papirje. V prvo skupino sodijo banke. V drugo skupino pa finančne institucije. Med finančne institucije uvrščamo zavarovalnice, pokojninske sklade in druge investicijske družbe. V tretjo skupino spadajo posredniški agenti. Nastopajo v vlogi organizatorjev poslov in niso vključeni v transakcijo. Najbolj pomembno pri zbiranju finančnih sredstev od subjektov je, da imajo presežke finančnih sredstev oziroma suficitnih enot. Posojajo subjektom, ki potrebujejo finančna sredstva oziroma deficitnim enotam. To je glavna in najpomembnejša dejavnost bank in bančnega sistema. Banke poleg tega opravljajo še druge funkcije, kot so izvajanje plačilnega prometa in druge finančne storitve za bančne komitente.

2.2.1 Krediti

Financiranje delimo na kratkoročno in dolgoročno. Kratkoročno financiranje je za obdobje do 12 mesecev. Namenjeno je financiranju tekočega poslovanja. Sem spadajo limit na transakcijskem računu, kratkoročni kredit, okvirni kredit in kreditna linija v obliki fiksnih tranš. Dolgoročno financiranje je za obdobje, daljše od 12 mesecev. Tu gre predvsem za financiranje osnovnih sredstev. Med osnovna sredstva spadajo poslovni objekti, stroji, proizvodnja linija; namenjeno je širjenju obsega poslovanja. Dolgoročno financiranje se deli na dolgoročno investicijsko financiranje, dolgoročno financiranje obratnih sredstev, sindicirani in konzorcijski krediti, strukturirano financiranje in nepremičninsko financiranje.

Podjetje si izposodi denar ter ga vrača v dogovorjenem časovnem obdobju skupaj z obrestmi. To za podjetje predstavlja poslovni dogodek. Obresti so način, kako posojilodajalec zasluži denar. Če se podjetje odloči za posojilo, mora upoštevati več faktorjev. *Ročnost kredita* se nanaša na obdobje vračila. V tem obdobju je dolžina posojila odvisna od mesečnih obrokov in skupne obresti. To podjetje plača v tem obdobju. *Obrestna mera*: tu se meri strošek posojila. Višja kot je, več bo podjetje plačalo za prejeto posojilo. Poznamo fiksno in variabilno obrestno mero. Fiksna je za celotno obdobje ista in se ne spreminja. Variabilna obrestna mera se lahko spreminja glede na gibanje obrestnih mer na trgu. *Zavarovanja*: podjetje tu zagotovi sredstvo ali skupino sredstev, ki zagotavlja zavarovanje za posojilo. Če podjetje ni zmožno vrniti posojila, se lahko

zahteva vračilo iz naslova zavarovanja. Za posojilodajalca zavarovanje zmanjša tveganje; obenem omogoči dostop do boljših pogojev posojila. Pogoji posojila:

Vrste kreditov za pravne subjekte:

Kratkoročno financiranje omogoča ugodno premostitev obratnih sredstev. Sem spadajo:

- limit na transakcijskemu računu;
- kratkoročni kredit;
- okvirni kredit;
- kreditna linija v obliki fiksnih tranš.

Dolgoročno financiranje je financiranje, ki je daljše od enega leta. Financira se osnovna sredstva, kot so poslovni objekti, stroji, proizvodnje linije. Sem spadajo:

- dolgoročno investicijsko financiranje;
- dolgoročno financiranje obratnih sredstev;
- sindicirani in konzorcijski krediti;
- strukturirano financiranje;
- nepremičninsko financiranje.

2.2.2 Bančne garancije

Bančna garancija je v praksi pomemben instrument financiranja. Nanaša se predvsem na mednarodne trgovine. V bankah se uporablja tradicionalno v dokumentarnem poslovanju po raznih rizikih poslovanja. Uporablja se kot jamstvo tretje osebe predvsem v bankah ali drugih finančnih institucijah. Uporaba bančnih garancij v poslovni praksi je razumljiva. Predstavlja sredstvo uravnoteženja interesov strank osnovne pogodbe. To pomeni, da bi kupec, ki se je odločil za sofinanciranje izvoznega posla, zagotovil izvršitev pogodbenih obveznosti dobavitelja. S tem pokrije rizike. Drugi bančni instrumenti (npr. dokumentarni akreditivi) v poslovni praksi ne ščiti strank gospodarskega posla pred neplačili. Lahko pa storitvene garancije pokrivajo številne druge nedenarne obveznosti. Bančna garancija je instrument zavarovanja. Gre za sedanje ali bodoče pozitivne ali negativne obveznosti glavnega dolžnika iz naslova pogodb, predpisov ali sodnih odločb (Jus, 2010, str. 61).

Bančne garancije predstavljajo za banke pomembnejšo pogodbeno obveznost kot akreditivi. Bančna garancija, tako kot akreditiv jamči upravičencu denarni znesek. Banka ta znesek izplača le, če nasprotna stranka ne izpolni obveznosti iz pogodbe. Garancija se lahko uporablja za zavarovanje kupca ali prodajalca pred izgubo ali škodo zaradi neizpolnjevanja obveznosti druge stranke v pogodbi. Bančna garancija in akreditiv sta obe obljubi finančne institucije, da bo posojilojemalec sposoben odplačati dolg drugi stranki ne glede na finančne razmere dolžnika. Bančne garancije kot akreditivi tretji osebi

se razlikujejo in zagotavljajo, da bo finančna institucija posredovala v imenu posojilojemalca, če posojilojemalec ne more odplačati dolga (Troy, 2023).

2.3 Kreditno tveganje

Kreditno tveganje je tveganje nastanka izgube zaradi neizpolnitve obveznosti dolžnika do banke. Banke so izpostavljene kreditnemu tveganju na vseh področjih: kreditiranje, trgovanje, vlaganje, upravljanje z likvidnostjo in upravljanje s sredstvi. Kreditno tveganje naj bo obravnavano na ravni posamezne naložbe, posameznega dolžnika, posameznega portfelja kreditnih izpostavljenosti in celotnega kreditnega portfelja. Banka sprejme jasno in pregledno kreditno politiko. Kreditna politika opredeljuje nagnjenost k prevzemanju kreditnega tveganja. Sem spadajo ciljni trg in segment strank, tolerančne vrednosti ključnih kazalnikov tveganosti, ključni kriteriji za odobravanje kreditne izpostavljenosti, vidiki tveganj ESG in segmenti ter izdelki, ki jih vnaprej izključuje. Banka mora zagotoviti jasna merila za predhodne izpostavljenosti med različnimi stopnjami kreditnega tveganja, ki se odražajo v spremembi pričakovanih kreditnih izgub. Zagotoviti mora jasna pravila za prehod naložb v posamezne skupine s pogoji znatnega povečanja ali zmanjšanja tveganja. Pomembno je, da banka razvije postopke za opredelitev scenarijev razvoja makroekonomskih pogojev in vpliva podnebnih ter okoljskih sprememb na poslovanje. Ti so osnova za upoštevanje pogleda v prihodnost (Združenje bank Slovenije, 2019).

Kreditno tveganje je tveganje, da dolžnik ne bo mogel ob zapadlosti v celoti vrniti glavnice in pripadajočih obresti. Z analizo kreditne sposobnosti v bankah zmanjšujejo tveganje posojilojemalcev. Zavarovanje kredita je namenjeno presoji kreditne sposobnosti podjetja. To pomeni, da se zagotovi vračilo kredita ob roku njegove zapadlosti. Kreditna sposobnost je določena po presoji bilančnih in drugih kazalnikov. Pomembno pri presoji kreditne sposobnosti jemalca kredita je, da je odvisna od njegovih prihodkov in s tem povezanih dobičkih ali dohodkom. Pri podjetjih so pomembne bilanca stanja, izkaz uspeha, dosedanja kreditni status, finančni plan, ocena bodočih prihodkov in možnost vračanja. Predvsem je pomembno za razumevanje kritične in analitične preverbe poslovanja jemalca kredita in njegove bonitete (Dimovski, 1999, str. 43).

Po ZBan-2 mora banka uporabljati primerna in natančno opredeljena merila za odločanje o odobritvi kredita. Banka mora oceniti dolžnikovo sposobnost za izpolnjevanje obveznosti do banke in kakovost zavarovanja terjatev banke po vrsti in obsegu tega zavarovanja. To je pomembno v postopku odobritve kredita oziroma v postopku sklepanja druge pogodbe, ki je temelj nastanka izpostavljenosti banke. Potrebno je pridobiti izpis bonitetnih podatkov dolžnika iz sistema izmenjave podatkov o boniteti strank. Pomembno je, da je v skladu z veljavnimi predpisi vzpostavljen za namene upravljanja kreditnega tveganja bank (Zban-2).

Negotovost plačila glavnice in/ali obresti ob njihovi zapadlosti s strani kreditojemalca izhaja kreditno tveganje. V kreditno tveganje sodi tudi prerazporeditev kreditov navzdol ali navzgor. Banka se lahko odloči za oblikovanje dodatnih rezervacij ali njihovo ukinitve v teku življenjskega cikla kredita. Ta odločitev je odvisna od rednosti odplačevanja kredita, zavarovanja kredita, finančnih rezultatov podjetja, zakonodaje v posamezni državi in strategije banke.

2.3.1 Pomen ocenjevanja in upravljanja kreditnega tveganja

Za kreditiranje si banka vnaprej določi kriterije. Med kriterije spadajo vrste kreditov, vrste komitentov, omejitve za posamezne komitente, omejitve koncentracije v posameznih ciljnih skupinah komitentov, ročnost kreditov, cena kreditov (obrestne mere), oblike in kriteriji zavarovanja kreditov, določitev pooblastil pri kreditnem poslovanju in določitev postopkov nadzora nad kreditnim portfeljem.

Ključno je merjenje kreditnega tveganja posamezne naložbe. To je v primeru, če želi banka pravilno oceniti oceno posojila ali kreditno sposobnost (kreditna sposobnost je izražena v obliki bonitetne kategorije) in postaviti primerno zgornjo mejo zadolževanja posameznega posojilojemalca ali pa oceniti največjo sprejemljivo izpostavljenost izgubi pri določenem posojilojemalcu. Zmanjšamo kreditno tveganje, a ga ni mogoče popolnoma odpraviti. Likvidnost banke lahko ogrozi preveliko izpostavljeno kreditnemu tveganju. To se zgodi, če glavnica in obresti niso trajno poplačane. Pride lahko do ogroženosti rentabilnosti premoženja, s katerim banka razpolaga (Saunders, 2000, str. 203).

Z oceno bonitete ugotovimo, kakšna je verjetnost, da kreditojemalec ne bo poravnal svojih obveznosti. Oceno banka ugotovi na osnovi podatkov ali informacij, ki jih ima o komitentu. Načrt ukrepov mora banka pripraviti za ugotavljanje, upravljanje in merjenje s tveganji ter obvladanja tveganj po posameznih vrstah bančnih tveganj. Te obsegajo notranje postopke za ugotavljanje in merjenje tveganj, ukrepe za obvladovanje tveganj in notranje postopke za izvajanje teh ukrepov ter notranje postopke za spremljanje izvajanja ukrepov za obvladanje tveganj.

Da se banke izognejo oziroma zmanjšajo tveganje, so ustanovile bonitetni oddelek. Ta se ukvarja z analizo bonitet podjetij, ki banko zaprosijo za odobritev večjega kratkoročnega ali dolgoročnega kredita. Pri določanju glavnega cilja bank so:

- opredelitev višine tveganja, ki ga banka sprejema ob odobritvi posojila,
- izražanje v obliki bonitetnega ranga,
- opredelitev perspektivnosti podjetja,
- opredelitev nevarnih točk v poslovanju podjetja in
- opredelitev višine limita za kreditiranje podjetja s strani banke.

Pri ocenjevanju bonitete banke uporabljajo bonitete specializiranih bonitetnih hiš. Tam prejmejo podatke o rednosti poravnavanja obveznosti do dobaviteljev, posojilno priporočilo in oceno podjetja, število zaposlenih, podatke o lastnikih. Oceno podjetja glede na podatke določi bonitetna hiša (Zrim, 2005. str. 16).

Zakon o centralnem kreditnem registru (ZCKR), Ur. l. RS, št. 77/16, je vzpostavljen v skladu s centralnim kreditnim registrom. Predstavlja osrednjo nacionalno zbirko podatkov o zadolženosti fizičnih oseb in poslovnih subjektov. Namen vzpostavitve je za izvajanje nalog in pooblastil Banke Slovenije. Sem spada zlasti vodenje na področju denarne politike, zagotavljanje finančne stabilnosti, makrobonitetni nadzor in upravljanje tveganj. Namen je tudi upravljanje sistema izmenjave informacij. ZCKR opredeljuje, kdo mora posredovati podatke v centralni kreditni register, kjer vse podatke zbirajo in za kaj se uporabljajo ter kdo vse lahko dostopa do njih (Banka Slovenije, brez datuma a).

Informacije in podatke za centralni kreditni register zbira Banka Slovenije od naslednjih subjektov (Banka Slovenije, brez datuma a):

- bank v Republiki Sloveniji,
- podružnic bank držav članic ali tretjih držav, ki so ustanovljene v Republiki Sloveniji,
- kreditorejmalcev s sedežem v Republiki Sloveniji,
- kreditorejmalcev s sedežem v drugi državi članici ali tretji državi, ki so ustanovili podružnico v Republiki Sloveniji, in kot kreditorejmalci na območju Republike Slovenije sklepajo kreditne posle,
- članov sistema izmenjave informacij.

Uporaba podatkov in informacij iz centralnega kreditnega registra (Banka Slovenije, 2022):

- izvajanje nalog in pooblastil Banke Slovenije,
- sistem izmenjave informacij o zadolženosti fizičnih osebah – SISBON,
- sistem izmenjave informacij o zadolženosti poslovnih subjektov – SISBIZ.

V nadaljevanju bom predstavila SISBON in SISBIZ. Pri ocenjevanju kreditnega tveganja sta v banki pomembna tako SISBON kot SISBIZ.

SISBON

Omogoča medsebojno izmenjavo in obdelavo osebnih podatkov o komitentih. To so fizične osebe med člani, ki so v skladu z ZCKR uporabniki sistema in upravljalci zbirk osebnih podatkov svojih komitentov. Od fizične osebe za zbiranje, obdelovanje in vpogledovanje v podatke ne potrebujejo pisnega soglasja. Zbirajo in obdelujejo se podatki, ki se nanašajo na dejansko in potencialno zadolženost in korektnost izpolnjevanja pogodbenih obveznosti komitentov. Odobritev posla in določitev pogojev za posamezno storitev je pomembna ugotovitev njihove kreditne sposobnosti. Navedeni

podatki, ki so v SISBON-u so poleg podatkov, s katerimi člani že razpolagajo, le dodatne informacije pri ugotavljanju kreditne sposobnosti. Vzpostavljen je z namenom učinkovitega ocenjevanja in obvladovanja kreditnega tveganja pri kreditojemalcih. Tu gre za sklepanje in izvajanje kreditnih poslov s fizičnimi osebami ter z namenom vzpodbujanja politik in ukrepov za odgovorno kreditiranje. Pomemben je tudi za vzdržno zadolževanje in preprečevanje prezadolženosti fizičnih oseb. SISBON je odgovoren za pravilnost in ažurnost podatkov. Omogoča oziroma zagotavlja popravek napačnih podatkov v smislu ZCKR in o predpisih o varstvu osebnih podatkov. Podatki se v SISBONU hranijo 4 leta po prenehanju obveznosti iz kreditnega posla in obveznosti dajalca zavarovanja (Sisbon, brez datuma a).

Podatki, ki jih člani posredujejo v SISBON, so (Sisbon, brez datuma b):

1. Podatki o komitentu – čas hranjenja podatkov je 4 leta po prenehanju obveznosti, ki izhajajo iz kreditnega posla. Pri osebnem stečaju pa 4 leta po končanju postopka zaradi osebnega stečaja:

- osebno ime,
- datum in kraj rojstva,
- naslov prebivališča,
- davčna številka, če je kreditojemalec vpisan v davčni register v skladu z zakonom, ki ureja finančno upravo,
- tuja oseba, ki ni vpisana v davčni register v skladu z zakonom, ki ureja finančno upravo, druga podobna identifikacijska oznaka, ki jo tej fizični osebi dodeli organ druge države, v kateri ima fizična oseba svoje prebivališče,
- podatki o osebnem stečaju (o začetku in končanju postopka osebnega stečaja, o začetku postopka za odpust obveznosti, o izdaji in pravnomočnosti sklepa o odpustu obveznosti).

2. Podatki o poslih – čas hranjenja podatkov je 4 leta po prenehanju obveznosti, ki izhajajo iz kreditnega posla oziroma končanju postopka davčne, upravne ali sodne izvršbe:

- transakcijski računi (sem spadajo odobreni redni ali izredni limit, blokade, omejitve uporabe ali zapadlega posla),
- redni in izredni limit na transakcijskem računu,
- posojila,
- finančni leasing,
- kartice z odloženim plačilom,
- kreditne kartice,
- kartice za nakup na obroke,
- dana poročstva,
- prevzeti posli poslovnih subjektov,
- plačilni instrumenti,

- izterjave,
- davčne, upravne in sodne izvršbe.

3. Poslovni dogodki, ki vplivajo na potek kreditnega posla:

- zaključek posla, kjer je bil dolg poravnan,
- zaključek posla, kjer dolg ni bil poravnan,
- zaključek posla zaradi odprodaje dolga,
- naknadna odprodaja dolga,
- zaključek posla zaradi ukinitve člana SISBON,
- umik posla zaradi spremembe zakona,
- predčasno poplačilo,
- naknadno poplačilo dolga,
- sprememba odplačilne dobe,
- sprememba obroka/anuitete,
- spremembe limita,
- nakup na obroke,
- zavarovanje,
- umik zavarovanja,
- neodplačna obveznost,
- zapadli dolg,
- poplačilo zapadlega dolga,
- odlog in konec odloga plačila zapadlega dolga,
- blokacija in deblokacija računa,
- omejitev in umik omejitve uporabe računa,
- prekinitev in nadaljevanje izvršilnega postopka,
- konec izvršilnega postopka,
- ustavitev izvršilnega postopka.

SISBIZ

Njegov namen je za učinkovito ocenjevanje in obvladovanje kreditnega tveganja pri kreditodajalcih. Morajo biti člani sistema v zvezi s sklepanjem in izvajanjem kreditnih poslov s poslovnimi subjekti. Njihov namen je vzpodbujanje politik in ukrepov za odgovorno kreditiranje in za vzdržno zadolževanje in preprečevanje prezadolženosti poslovnih subjektov. V skladu z ZCKR člani sistema SISBIZ posredujejo podatke o poslovnih subjektih v sistem SISBIZ. Odgovorni so za pravilnost in ažurnost podatkov. Zagotavljati morajo popravek napačnih podatkov v skladu z ZCKR in predpis o varovanju zaupnih podatkov. Tu se zbirajo in obdelujejo podatki in informacije, ki se nanašajo na dejansko in potencialno zadolženost. Pričakuje se korektnost pri izpolnjevanju pogodbenih obveznosti pravnih subjektov. Podatki o posameznem kreditnem poslu oziroma drugi izpostavljenosti se hranijo in so dostopni za izmenjavo štiri leta po prenehanju obveznosti, ki izhaja iz kreditnega posla oziroma druge izpostavljenosti. Sem spadajo (SISBIZ, brez datuma):

1. Podatki o kreditojemalcu – poslovnem subjektu:

- firma in poslovni naslov pravne osebe ali firma oziroma ime in poslovni naslov podjetnika ali zasebnika;
- davčna številka, kadar je poslovni subjekt vpisan v davčni register v skladu z zakonom, ki ureja finančno upravo;
- matična številka, če je poslovni subjekt vpisan v Poslovni register Slovenije v skladu z zakonom, ki ureja Poslovni register Slovenije, ali enolična identifikacijska oznaka tujega poslovnega subjekta iz registra tujih poslovnih subjektov;
- podatki o stečaju ali prisilni poravnavi ali drugem postopku zaradi insolventnosti, ki se vodi zoper poslovni subjekt v skladu z zakonom, ki ureja finančno poslovanje, postopke zaradi insolventnosti in prisilno prenehanje;
- drugi podatki o poslovnem subjektu, ki se vodijo v Poslovnem registru Slovenije, registru tujih poslovnih subjektov ali v drugih uradnih evidencah in registrih v Republiki Sloveniji.

2. Podatki v zvezi z zadolženostjo pravnih subjektov iz naslova kreditnih poslov s poslovnimi subjekti:

- vrste posla;
- datum sklenitve posla oziroma izdaje finančnega instrumenta ter datum zapadle obveznosti;
- znesek neodplačanih obveznosti iz kreditnega posla ali drugih izpostavljenosti;
- zavarovanja, ki so dana za izpolnitev obveznosti iz kreditnega posla;
- znesek nečrpanega dela odobrenega kredita;
- zamude pri izpolnitvi obveznosti kreditojemalca.

3. Drugi podatki in informacije o kreditnih poslih do poslovnih subjektov za namen upravljanja s kreditnim tveganjem in izpolnjevanja bonitetnih zahtev za banke v skladu z Uredbo 575/2013/EU o:

- izpostavljenosti do poslovnih subjektov po vrstah finančnih instrumentov, vključno z drugimi izpostavljenostmi;
- restrukturiranih izpostavljenostih;
- donosnosti ali neodvisnosti izpostavljenosti in
- razvrščanju izpostavljenosti, v skladu s predpisi o ocenjevanju izgub iz kreditnega tveganja.

2.3.2 Ovire pri presojanju bonitete

Pri presojanju bonitet se srečujemo z ovirami. V banki je ocenjevanje bonitetne sposobnosti podjetij ena temeljnih aktivnosti za ugotavljanje tveganosti naložb. S pridobivanjem in obdelavo podatkov o podjetju pridobimo podatke za razvrstitev podjetja v bonitetne razrede. S finančnimi podatki in drugimi indikatorji lahko razvrstimo podjetja v bonitetne skupine. Poznamo bonitetne skupine A, B, C, D in E ter objektivna in

subjektivna merila. **Objektivna merila** razvrstijo podjetja glede na časovna razdobja oziroma zamude. Tu dolžnik poravnava svoje obveznosti. Sestavljena so iz splošnih podatkov o podjetju, podatkov o povezanosti z banko in s podatki o blokiranih računih. **Subjektivna merila** razvrstijo podjetja glede na oceno finančnega položaja posameznega dolžnika, zmožnosti zagotovitve zadostnega denarnega pritoka za odplačilo dolga v prihodnosti in ustrezno zavarovanje terjatev. Sem spadajo analiza splošnega gospodarskega položaja, analiza panoge, analiza položaja podjetja, finančna boniteta in ocena managementa. Na koncu posameznih objektivnih in subjektivnih kriterijev se prejme pozitivne in negativne bonitetne točke. Te točke se poveže v skupno bonitetno oceno podjetja. To se upošteva predvsem pri obstoječih komitentih. Pri novih komitentih se upošteva le subjektivne kriterije (Dimovski, 1999, str. 47).

Celovito in strokovno presojanje bonitet podjetja se spopada z raznolikimi ovirami in pastmi. Njihova dostopnost je večkrat otežena, čeprav imamo številne informacijske vire in razvitejša tehnike za pridobivanje informacij. Ovire so lahko (Knez–Riedl, 2000, str. 94):

- informacijska zaprtost podjetja,
- neskladnost posameznih informacijskih in podatkovnih baz,
- nedograjeni in nezdružljivi informacijski sistemi,
- dostop v informacijske in podatkovne baze le za člane,
- veliki stroški pridobivanja podatkov in informacij,
- omejevanje uporabe podatkov in informacij,
- nepoznavanje možnih informacijskih virov,
- prevelika usmerjenost informacijskih sistemov v preteklost, premajhna pozornost glede zmožnosti,
- pomanjkanje dovolj zgodnjih opozorilnih podatkov in informacij.

Od bank se na trgu zaradi trenutnih razmer v gospodarstvu, regulatornih zahtev in konkurenčnih pritiskov zahteva hitro odzivnost. Konkurenčno prednost lahko dosežemo s kakovostno podporo odločanja. Odvisna je od učinkovitih delovnih procesov, ki so podprti s primernimi informacijskimi sistemi.

Po Knez-Riedl je presojanje bonitet vedno bolj zahtevnejše. Razlogi so naslednji (Knez-Riedl, 2009, str. 27):

- nerazpoložljivi podatki in informacije;
- neizdelani in nedodelani načini merjenja kakovostnih dejavnikov;
- povpraševanje po boniteti novega podjetja;
- tradicionalne meje izgubljajo panoge;
- odzivni časi so krajši;
- razumljiv in pregleden način presojanja;

- pomen in vloga informacije pri kreiranju novega pogleda na podjetje in njegovo ekonomiko;
- utemeljena mnenja;
- znanja, veščine in lastnosti presojevalcev.

Pri sklepanju novih poslovnih razmerij ali obnavljanju in utrjevanju obstoječih poslovnih razmerij je osnovni namen presojanja bonitet podjetja zagotoviti kakovostno odločitveno podlago. Za zmanjšanje kreditnega tveganja banke z boniteto podjetja zmanjšujejo in obvladujejo različna tveganja, ki so jim izpostavljena. To jim omogoča izboljšati komunikacijo z obstoječimi ali s potencialnimi novimi poslovnimi partnerji; s tem se jim odprejo tudi nove poslovne priložnosti. Vedno bolj se od bank zahteva hitro odzivnost na vseh organizacijskih ravneh. To privede do kakovostne podpore pri odločanju. To je posledica pri učinkovitih delovnih procesih, ki so podprti s primernimi informacijskimi sistemi. To je odločilen dejavnik za doseganje konkurenčne prednosti.

2.3.3 Kreditna politika banke

Že stoletja ostajajo v veljavi osnovni principi bančnega poslovanja in pristopi obvladovanja tveganj ter varnega bančnega in finančnega sistema. Nasveti, ki jih je leta 1863 dal g. Hugh McCulloch veljajo še danes (Borak, 2000, str. 71):

- kreditno tveganje: »Ne odobravaj kreditov, ki niso ustrezno zavarovani«. Kar povečuje in spodbuja špekulacije, se ne stori. Opravlja se zgolj transakcije, ki so zakonite in razumne.
- velika izpostavljenost: »Dane kredite raje razprši, kot koncentriraj.«

Pri kreditni izpostavljenosti banka razvrsti bonitete v skupine A, B, C, D in E (Dimovski, 1999, str. 44). Presojanje in izražanje kreditne kulture banke in njene etične standarde določajo okviri kreditne politike. Biti morajo uporabljene na vseh organizacijah in pravočasno razširjene ter občasno revidirane glede na spremembo v okolju oziroma na področju poslovanja. Kazati bi se morala v sestavi in kakovosti bančnega portfelja posojil, posojilni kulturi, njenih prioritetah, specifičnih postopkih in sredstvih za nadzor posojilne aktivnosti. Opredeljena mora biti v pisni obliki, da se zagotovi nedvoumnost usmeritev posojilne politike (Hempel in drugi, 1994, str. 374).

Bančna zgodovina opozarja na pomembnost upravljanja kreditnega tveganja. Izpostavlja osnovne dejavnike v kreditnih postopkih. Ti so vplivali na slabo kakovost kreditnih plasmajev ter posledice zloma nekaterih ameriških bank (Hempel in drugi 1994, str. 370): to so predvsem: nepozornost na kreditne politike banke, mehki kreditni pogoji oziroma množica splošnih kreditnih pogojev in neupoštevanje jasnih standardov, neupoštevanje bančne politike, nevarne koncentracije kreditnih poslov, slab nadzor nad ljudmi, si so sodelovali v kreditnih postopkih, slab sistem za nadzor kreditnih poslov, neupoštevanje kreditjemalčevih finančnih potreb ter rast financiranja sivega trga.

Osnova za učinkovito upravljanje kreditnega tveganja je prepoznavanje obstoječih in potencialnih tveganj, ki so značilni za kreditne proizvode in aktivnosti banke. Pomembna sta razvoj in uporaba jasno določenih, formalno zapisanih politik, ki določajo parametre kreditnega tveganja, s pomočjo katerega bo tveganje nadzorovano.

Izvedba dobičkonosnih kreditnih poslov s čim manjšim tveganjem je temeljni cilj bank pri kreditiranju prebivalstva in podjetij. Vodstvo v bankah se osredotoča na posamične industrije oziroma trge. Za tem so usposobljeni in specializirani svetovalci za zaposlene. Ob ohranjanju kvalitete kreditnega portfelja banke uravnoteži. Uravnoteži se z zahtevami po bančni likvidnosti, kapitalskimi omejitvami in doseganju ciljnih stopenj donosa. V bankah so vzpostavljeni sistemi in kontrole. Ti sistemi in kontrole svetovalcem in vodstvu omogočajo evaluacijo odločanja o kompromisih med tveganjem in donosi. V bankah kreditna politika formalizira napotke sodelavcem o odločanju, o pogojih in načinih kreditiranja komitentov. Tu so opredeljene zaželenne prednostne lastnosti oziroma kvalitete potencialnih danih kreditov in določene procedure za njihovo podelitev, dokumentiranje in presojo. Banka je pripravljena prevzemati količino in obliko tveganja, ki ga določa kreditna politika vodstva banke. Obstajajo razlike med bankami pri temeljnih principih vodenja kreditnih aktivnosti in načinov, na katere vodstvo banke analizira tveganja (Koch in MacDonald, 2006, str. 354):

- *Vodenje s ciljem povečevanja vrednosti banke.* Za njih je značilno: da imajo fokus na visoki kvaliteti kreditnega portfelja z dobro razvitimi sistemi in kontrolami upravljanja tveganj; poslovanje banke ima poudarek na stabilnosti in trdnosti in konsistentni prisotnosti na trgu; konservativen je pristop k analizi in zavarovanju kreditov in velike koncentracije kreditiranja niso dovoljene; nižja dobičkonosnost kreditnega poslovanja z majhnim deležem kreditnih izgub je tipičen rezultat.
- *Vodenje s ciljem doseganja čim boljše tekoče dobičkonosnosti.* Za njih je značilno naslednje: čim višji kratkoročni zaslužki, poudarek na bančnem letnem planiranem dobičku; v visoko tvegane posojilojemalce se usmerjajo svetovalci za podjetja in vodstvo, saj pričakujejo višji donos; ko imamo dobro poslovno obdobje, se pričakuje višji dobiček; lahko pride do nižjih dobičkov v kriznih obdobjih; takrat se povečajo kreditne izgube.
- *Vodenje s ciljem povečanja tržnega deleža.* Za njih je značilno naslednje: njihov fokus je, da dosežejo najvišji tržni delež kreditov med konkurenti; tu je poudarek na obsegu kreditnega portfelja oziroma rasti; njihov namen je doseganje največjega tržnega deleža; agresiven pristop k analizi in zavarovanju kreditov; kratkoročno lahko pride do hitre rasti tržnega deleža; pozneje se kvaliteta kreditnega portfelja poslabša.

2.3.4 Kreditni proces

To je proces od prvega stika s komitentom, odobritve kredita in spremljave kredita in kreditnojemalca in do poplačila kredita z vsemi zaračunanimi stroški in obrestmi. Kreditni

proces je ustrezen, če vključuje odobritev kredita, proces spremljave kredita, odkrivanje povečanega kreditnega tveganja in proces za razvrščanje po izpostavljenosti.

Vsaka banka ima različne faze kreditnega procesa. Pomembne faze kreditnega tveganja so ocenjevanje bonitete komitenta, izdelave bonitetne ocene in odločitev o zavarovanju kredita. Na začetku je faza pridobivanje stranke. Tu se pripravimo na sestanek s stranko in pridobi se ustrezno dokumentacijo. Sledi ocenjevanje bonitete komitenta in izdelava ratinga. Ocena bonitete je osnova za odobritev ali zavrnitev kredita. Tu se določi tudi pogoje za kredit glede na tveganje in pričakovani donos. Nato se pripravi kreditni predlog. Opredeli se bonitetno oceno in zavarovanje kredita. Ko se pripravi kreditni predlog, gre le-ta na odobravanje. Tu prejmemo odločitev o odobritvi oziroma zavrnitvi kreditnega predloga. Sledi realizacija kredita. Obvesti se stranko; pripravi in podpiše se kreditno pogodbo; uredi se dodatne zahteve, kot je zavarovanje, in izvede se črpanje kredita. Pomembna sta stalni nadzor in spremljava kredita. V stalni nadzor spada, če se izpolnjuje pogodbene obveznosti in če se redno spremlja poslovanje kreditojemalca. Pomembno je zaradi konkurence in tržnih razmer. V primeru ravnanja s problematičnimi krediti – poslabšanje finančnega stanja kreditojemalca so potrebni intenzivni nadzor, prenos terjatev v pravno službo in lahko tudi reprogramiranje kredita. Faze oziroma koraki kreditnega procesa od banke do banke so različne. Večinoma imajo spodnje faze:

1. **Pridobivanje stranke:** s stranko se dogovorimo za sestanek in pridobivanje vseh potrebnih dokumentov.
2. **Ocenjevanje bonitete komitenta in izdelava ratinga:** analiza vseh pomembnih dejavnikov, ki vplivajo na oceno tveganja dolžnika. Ko prejmemo rezultat bonitetne ocene, je to osnova za odobritev ali zavrnitev kredita. Nato se določijo pogoji kredita glede na tveganje in pričakovani donos.
3. **Priprava kreditnega predloga:** svetovalec pripravi kreditni predlog glede na bonitetno oceno in zavarovanje kredita.
4. **Odobritev:** na določeni ravni se odobri oziroma zavrne kreditni predlog. To uredi oddelek za odobravanje kreditov v banki;
5. **Realizacija kredita:** pri svetovalcu se pripravi in podpiše kreditne pogodbe, uredi zavarovanje in izvedbo črpanja kredita.
6. **Nadzor in spremljava kredita:** nad komitentom je nadzor nad izpolnjevanjem pogodbenih obveznosti in spremljanje poslovanja. To se nanaša na konkurenco in na tržne razmere. Lahko se ponovno oceni bonitetno ceno in ponovno vrednoti vrednost zavarovanj.
7. **Ravnanje s problematičnimi krediti:** če pride do poslabšanja finančnega stanja podjetja, so potrebni intenzivni nadzor, prenos izterjave v pravno službo in po potrebi reprogramiranje kredita.

3 BONITETE

V tretjem poglavju se bomo srečali z opredelitvijo osnovnih pojmov bonitete v podjetju, pojmom presojanja bonitet v izbrani banki, viri informacij za presojanje bonitete in presojanje bonitete za kreditojemalca ter pomenom trajnostnega razvoja v bankah in na kreditodajalca.

3.1 Opredelitev pojma boniteta podjetja

Pojem boniteta izvira iz latinskih besed. Bonus pomeni dober in bonitas pomeni ugodnost. Po tem lahko sklepamo, da je beseda boniteta zelo širok in kompleksen pojem. Pri pregledu domače in tuje prakse je neenotno poimenovanje.

Večinoma zasledimo, da ima pojem boniteta podjetja več poimenovanj, kot so kreditna ali plačilna sposobnost, verodostojnost (kredibilnost), dobro ime, ugled in celo informacija podjetja (Knez–Ridel, 2000, str. 23).

Srečujemo se s tradicionalnim in sodobnim pojmovanjem bonitet. Tradicionalno pojmovanje bonitete podjetja je s plačilno zanesljivostjo ter plačilno in kreditno sposobnostjo. To upoštevanje in poudarjanje je le pri posameznih lastnostih podjetja. Sem spadajo likvidnost sredstev, finančna varnost ter donosnost. Upošteva se predvsem pri finančni varnosti naložb, kar pomeni, da je namenjeno zmanjšanju finančnega tveganja. Naslednja opredelitev je sodobno poimenovanje bonitet podjetja. Tu se upošteva njegove druge lastnosti in značilnosti ter povezave z okoljem. S tem boniteta podjetja odseva kakovost poslovanja. To se kaže v njegovi zanesljivosti, solidnosti (zanesljivost, poštenost), uspešnosti in obetavnosti. Nasploh je v ozadju celotno mišljenje, ki gleda na podjetje kot na razgibano celoto številnih različnih in soodvisnih prvin. Pri tem nastanejo nove razsežnosti pri odgovornosti podjetja, kot so ekonomske in pravne družbene odgovornosti ter okoljske in moralne odgovornosti (Knez–Riedl, 2000, str. 19 in 20).

Knez – Riedl opredeljuje razlike bonitet podjetja med tradicionalnim od ožjega. To so (Knez–Riedl, 2000, st. 20):

- Ob količinskih dejavnikih upošteva tudi kakovostne in med njimi vse bolj zmožnosti (potenciale) podjetja.
- Izhaja iz preteklosti podjetja, a je načrtno usmerjeno v prihodnost.
- Upošteva dogajanja in stanja zunaj podjetja v njegovem okolju.
- Za uspeh podjetja je zanj pomemben razvoj, usklajen z naravnim in drugim okoljem.

3.2 Pojem presojanja bonitete podjetja v banki

Banke so podvržene močni regulativi in nadzoru s strani pristojnih institucij, ker imajo pomembno narodnogospodarsko vlogo. Tveganje sprejemajo, ga transformirajo in

vgrajujejo v različne bančne produkte in storitve. Po naravi poslovanja jih imenujemo proizvajalke tveganj. S tveganjem se zmanjšuje dobiček oziroma poveča izgubo. Upravljanje s tveganji je ključna bančna funkcija, ker aktivno upravlja s tveganji, kar pomeni veliko konkurenčno prednost. Po Cruzu (2002, str. 5) lahko naložbe poslovnih bank v grobem razvrstimo na štiri področja: posojila podjetjem, posojila prebivalstvu, hipotekarna posojila in naložbe v vrednostne papirje. Iz naložbene politike je razvidno, da je kreditno tveganje glavno tveganje. Temu tveganju so izpostavljene banke. Mnenje v bankah je, da je 50 % vseh bančnih problemov povezanih s kreditnim tveganjem, 35 % sledi operativnem tveganju in 15 % so vsa ostala tveganja.

Presojanje bonitet podjetja se deli na tradicionalno presojanje in sodobno presojanje. *Tradicionalno* so osredotočene bolj na posamične lastnosti podjetja. To so kreditna sposobnost, likvidnost njegovih sredstev, plačilna sposobnost. Ocenjuje se jih na podlagi računovodskih podatkov za minulo obdobje, povzetih iz računovodskih izkazov. Upoštevani podatki so iz kratkega obdobja. *Sodobno presojanje* vključuje le v omejenem obsegu. Usmerjeni so v odkrivanje negativnih pojavov in teženj ter v iskanje pomanjkljivosti in nevarnosti; pozitivnemu se posvečajo v manjši meri (Knez–Riedl, 2000, str. 36).

Začele so se uporabljati metode, ki z indikatorji iz letnih računovodskih izkazov izračunajo boniteto podjetja. V praksi sta se uveljavila MDA – multipla diskriminantna analiza in FA – faktorska analiza. Obema je skupno, da iz podatkov izračunata kazalnike. Obdelujeta jih po statistični metodi in na podlagi dobljenih izidov in postavljenih meril ogroženosti posameznih podjetij. S temi podatki se izračuna boniteta za preteklo leto. Nevarnost je, ker zanemarja prihodnost podjetja; ne upoštevajo pomembnih dejavnikov bonitete podjetja, ki se jih ne dobi v računovodskih izkazih; zanemarja okoljska tveganja in tveganja priložnosti podjetja. Sodobnejši način za presojanje bonitete podjetja od količinskih dejavnikov je poudarek na kakovostnem dejavniku. Tu pozorneje poučujejo okolje podjetja (Knez–Riedl, 2000, str. 36 in 37).

3.3 Viri informacij za presojanje bonitete

Različne vire gospodarskih družb pridobivajo banke iz različnih informacij. Med najpomembnejše vire spadajo komitenti. V okviru celotnega procesa kreditiranja posredujejo banki različne podatke o podjetju. Banki posredujejo javno dostopne dokumente; sem spada letno poročilo družb. Poleg javno dostopnih podatkov lahko posredujejo tudi večje ali manjše obsege informacij, ki predstavljajo poslovno tajnost. To se nanaša predvsem na poslovne načrte gospodarskih družb in podrobnejše pretekle, tekoče ali planske podatke.

AJPES je kratica za Agencija Republike Slovenije za javnopravne evidence in storitve. Na območju Republike Slovenije je pooblaščen za zbiranje, obdelovanje in posredovanje letnih poročil poslovnih subjektov. Pooblaščen je za javno objavljanje

letnih poročil in drugih podatkov gospodarskih družb, samostojnih podjetnikov in drugih poslovnih subjektov v skladu s slovensko zakonodajo. Letna poročila za državno statistiko oziroma letna poročila za zagotovitev javnosti morajo predložiti poslovni subjekti s sedežem v Republiki Sloveniji. AJ PES poročila objavlja na svoji spletnih straneh (Agencija Republike Slovenije za javnopravne evidence in storitve, brez datuma).

Osnovni trije viri za pridobitev informacij za oceno podjetja so potencialni kreditorejmalci, interni viri banke in zunanji viri banke. **Potencialni kreditorejmalci** so osnovni vir informacij, ki zagotovi banki najpomembnejše informacije. Kreditorejmalec razpolaga z informacijami o vrsti kreditnega posla, ki ga potrebuje, ročnosti kreditnega posla, virih in načrtu poplačila. Možnost je pridobiti tudi zavarovanje kreditnega posla in informacije o preteklih zadolževanjih. Od kreditorejmalca pridobimo tudi podatke o dobaviteljih, kupcih, plačilnih rokih, računovodstvu podjetja, lastnikih podjetja ter o poslovni zgodovini in načrtih podjetja. En del informacij si mora banka pridobiti sama. Pridobi jih s poslovnimi sestanki podjetja oziroma obiskom in ogledom podjetja. Na poslovni sestanek se oglasi s strukturiranimi vprašanji. **Interni viri banke** so, da na podlagi preteklih podatkov oceni odkritost, poštenost, rednost poravnavanja zapadlih obveznosti ter višino obveznosti, ki jo je podjetje sposobno poravnati. V interni vir spada transakcijski račun podjetja. Iz transakcijskega računa je možno razbrati dobavitelje, kupce in druge kreditne obremenitve. Za banko so pomembni tudi zgodovina preteklih kreditnih poslov ter druga področja bančnega sodelovanja. Med **zunanje vire** spadajo različne agencije. To so predvsem: Agencija RS za javnopravne evidence in storitve, Finančni urad Republike Slovenije, registri sodišč itd. Med zunanje vire se štejejo tudi dnevno časopisje, lokalna glasila ter pogovori z zaposlenimi (Hempel in drugi 1994, str. 399).

3.3.1 Letna poročila

Računovodski izkazi so osnova za finančno analizo podjetja. So edina verodostojna dokumentacija o poslovanju podjetja. Celoto računovodskih izkazov sestavljajo Slovenski računovodski standardi (SRS), Ur. l. RS, št. 118/2005:

- bilanca stanja,
- izkaz poslovnega izida,
- izkaz denarnih tokov,
- izkaz gibanja kapitala,
- priloge s pojasnili k izkazom in
- poslovno poročilo.

Letno poročilo za samostojne podjetnike in nekatere osebne družbe vsebuje najmanj bilanco stanja in izkaz poslovnega izida. Če gre za majhno kapitalsko družbo, katere

delnice ne kotirajo na organiziranem trgu, mora vsebovati najmanj bilanco stanja, izkaz poslovnega izida in priloge s pojasnili k izkazu (SRS, 2005).

Za uspešno komuniciranje z zunanjimi uporabniki poslovnih informacij imajo velik pomen kakovost vsebine in sestavine letnega poročila. Bilanco stanja in izkaz poslovnega izida morajo sestaviti vse gospodarske družbe. Izkaz gibanja kapitala, izkaz finančnega izida in poslovno poročilo sestavljajo le velike in srednje družbe. To so družbe, s katerimi vrednostni papirji trgujejo na organiziranem trgu, in družbe, ki so vključene v konsolidirane računovodske izkaze. Zakonodaja in računovodski standardi jim narekujejo vse večji pomen kvalitativnih informacij. Za presojanje bonitete podjetij v poslovnih bankah v veliki meri predstavlja letno poročilo. Vsebino okvirno določajo Zakon o gospodarskih družbah (ZGD-1D), Ur. l. RS, št. 33/11 in SRS. Podjetja sama pa odločajo podrobnejšo vsebino, ko želijo s prostovoljnimi informacijami izboljšati letno poročilo.

V Prilogi 1 bodo opredeljeni osnovni pojmi iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida.

3.3.2 Zavarovanja in kreditna tveganja

Banka se pri ocenjevanju kreditnega tveganja ne sme izključno ali samodejno zanašati na zunanje bonitetne ocene. Pri oceni kreditnega tveganja in razporeditvi notranjega kapitala banka upošteva tudi druge ustrezne informacije; kadar gre za kapitalsko zahtevo za kreditno tveganje, temelji na zunanjih bonitetnih ocenah ali dejstvih. Za ocenjevanje kreditnega tveganja mora banka zagotoviti sistem za stalno spremljanje in poročanje glede učinkovitosti uporabnih tehnik. Pisno politiko in postopke mora banka imeti, če mora zagotoviti ustrezno obravnavo in nadzor tveganja, priznane tehnike za zmanjševanje kreditnega tveganja, ki jih uporablja banka ter se izkažejo za manj učinkovite (ZBan-3, 2021).

3.4 Presojanja bonitete kreditnojemalca

Bonitetne agencije oblikujejo bonitetno oceno na podlagi javno dostopnih in zaupnih informacij. Da jih lahko agencije ocenijo, uporabijo finančne izkaze podjetja, vrednost blagovne znamke, kakovost upravljanja in pri vsem tem upoštevajo tudi konkurenčni položaj podjetja v različnih možnih gospodarskih scenarijih. Njihov cilj je oceniti dolgoročno kakovost podjetja. Pri cilju agencije uporabljajo pristop. Ta pristop obsega celoten poslovni cikel. To pomeni, da skušajo oblikovati svoje mnenje neodvisno od kratkoročnih vplivov poslovnega cikla (Matthies, 2013).

Bonitetne ocene izdajo bonitetne agencije. Bonitetne agencije ocenjujejo verjetnost, da podjetje, ki izda dolgove, ne bo moglo izpolniti svojih finančnih obveznosti do upnikov. Za ocenjevanje bonitetne sposobnosti podjetij in tveganja za neplačilo dolgov uporablja vsaka bonitetna agencija svojo metodologijo. Uporablja posebno lestvico za objavljanje

svojih mnenj o bonitetnih ocenah. V večini primerov so ocene bonitet izražene s črkami, na primer od AAA do D. Ocena AAA predstavlja najvišjo bonitetno oceno, ocena D pa najnižjo (Aktan in drugi, 2019).

V nadaljevanju bomo predstavili bolj znane slovenske in tuje bonitetne agencije. Predstavljena bo tudi njihova metodologija za podajanje bonitetnih ocen.

Ebonitete.si – Prva bonitetna agencija

Ustanovljena je bila konec leta 2013 z zaključkom razvoja aplikacije EBONITETE.SI. Razvoj aplikacije je spodbudila dolgoletna potreba po podatkih, ki so bili razdrobljeni na več mestih ali pa jih ni bilo možno pridobiti. Imajo zaposleno ekipo zaposlenih, ki dnevno skrbi za ažurnost podatkov, kredibilna poročila in neprekinjeno delovanje spletne aplikacije EBONITE.SI. Stremijo h kontinuiranemu zagotavljanju zanesljivih, ažurnih in relevantnih poslovnih informacij za učinkovito sprejemanje poslovnih odločitev. Bonitetne ocene v aplikaciji EBONITETE.SI se gibajo od 1 do 10. Številka 1 pomeni, da gre za subjekt z izredno visokim tveganjem neplačila. Številka 10 pa označuje odličen gospodarski subjekt z minimalno ali praktično ničelno stopnjo tveganja neplačila (Prva bonitetna agencija, 2024).

AJPES

Agencija Republike Slovenije za javnopravne evidence in storitve: kratek naziv je AJPES. Ustanovljena je bila leta 2002 s strani Vlade Republike Slovenije. Je javna agencija. Njena glavna naloga je zagotoviti informacije, kot so preverjanje bonitete svojih poslovnih partnerjev, njihovo plačilno disciplino in pridobivanje informacij o podjetjih in njihovem poslovanju. Za preverjanje ekonomsko-finančne sposobnosti ponudnikov v postopkih javnega naročanja so namenjene bonitetne ocene. So nepogrešljive po celovitem spremljanju kreditnega tveganja obstoječih in potencialnih poslovnih partnerjev. Dobra bonitetna ocena je pomembna konkurenčna prednost pri sklepanju poslov. Izkazuje poslovne odličnosti doma in v tujini. Model AJPES S.BON se uporablja za ocenjevanje bonitet slovenskih podjetij. Temelji na analizi računovodskih izkazov in primerov neplačila. Uporablja podatke za celotno populacijo slovenskih podjetij v daljšem obdobju. Poslovne subjekte razvrsti v 10 bonitetnih razredov glede na kreditno tveganje. Uporablja se lestvica od SB1 do SB10. SB1 predstavlja najvišjo oceno. To pomeni, da ima najmanjše tveganje in najnižjo verjetnost neplačila. SB10 je najslabša bonitetna ocena. Predstavlja največje tveganje in najvišjo verjetnost neplačila (Ajpes, 2019).

Bisnode – Gvin

Družba Bisnode d. o. o. se je avgusta 2021 spremenila in je od takrat Dun & Bradstreet, družba za poslovne in bonitetne informacije, d. o. o. Družba je specializirana za poslovne in bonitetne informacije. Poslovni portal GVIN.COM je bolj prepoznaven v podatkovnih bazah na slovenskem trgu. Ta portal omogoča vpogled v poslovanje slovenskih podjetij. Je zelo enostaven za uporabo in ažuren. V aplikaciji najdemo plačilno disciplino, blokade

na računih, likvidnost, letna in revizijska poročila in še mnogo več. Bonitetna ocena podjetja, se pripravi letno in prikazuje poslovanje v preteklem letu. Označena je s črkami od A do E. A predstavlja najvišjo bonitetno oceno. E predstavlja najslabšo bonitetno oceno. Ocenjuje se tako, da razdeli podjetja v 10 skupin glede na velikost sredstev in prihodkov. V teh skupinah se nato podjetja razdelijo glede na finančne kazalnike (Dun & Bradstreet, brez datuma).

Standard and Poor's – S&P

Gre za priznano mednarodno bonitetno agencijo. Sedež ima v Združenih državah Amerike. Njen status je, da je ena največjih tovrstnih agencij na svetu. Ustanovljena je bila leta 1860. ima dolgoletno in cenjeno zgodovino na področju izdajanja bonitetnih ocen za podjetja in dolžniških obveznosti. Pri finančnih analizah imajo njihove storitve in indeksi ključno vlogo. Indeks S&P500 je med najbolj prepoznavnimi storitvami in se uporablja široko v svetu financ. Bonitetne ocene so označene s črkami od AAA do D. Boljša ocena, dodeljena podjetju, pomeni manjše tveganje za neplačilo obveznosti in obratno (S&P Global, 2024).

Moody's

Gre za mednarodno bonitetno agencijo. Sedež ima v Združenih državah Amerike. Ustanovljena je bila leta 1909. Leta 1962 jo je kupila družba Dun & Bradstreet. Ta ista družba je kupila tudi podjetje Bisnode. V letu 2000 se je družba Dun & Bradstreet odcepila od Mood's Corporation kot samostojno podjetje. Glavna dejavnost je zagotavljanje podatkov, analitičnih rešitev in vpogledov. Odločevalcem pomaga pri prepoznavanju priložnosti in obvladovanju tveganj. Bonitetne ocene so določene s črkami od AAA do C. AAA predstavlja najvišjo kakovost in najmanjše kreditno tveganje. Oznaka C predstavlja večje tveganje in nezmožnost plačevanja (Moody's, 2024).

Fitch Ratings

Je globalno znana bonitetna agencija. Na trgu je že več kot 100 let. Gradi in ustvarja vrednost za svetovne trge po vsem svetu. Znani so po natančni analizi in poglobljenem strokovnem znanju. To je privedlo do razvoja vrste vodilnih orodij na trgu, metodologij, indeksov ter raziskovalnih in analitičnih izdelkov. S temi rešitvami si vlagatelji pomagajo pri obvladovanju tveganja in podpiranju rasti. Za bonitetno oceno uporabljajo črke, prav tako kot podjetje S&P. Oznaka AAA pomeni visoko kakovostno podjetje in oznaka D najnižjo kakovost (Fitch Ratings, brez datuma).

Primerjava bonitetnih ocen med seboj

V tabeli 1 so zbrane bonitetne ocene po lestvici od predstavljenih bonitetnih agencij ter razlaga posamezne bonitetne ocene. Iz tabele 1 je razvidno, da se lestvica med različnimi bonitetnimi agencijami razlikuje. Vendar se lahko med njimi vseeno naredi primerjavo.

Tabela 1: Primerjava bonitetnih ocen med seboj

EBONITETE	AJPES	BISNODE	STANDARD AND POOR'S	MOODY'S	FITCH RATINGS	RAZLAGA OCENE
10	SB1, SB2	A++	AAA	Aaa	AAA	Najvišja ocena. To pomeni, da dolžnik izpolnjuje svoje obveznosti in je visoka. Stopnja tveganja je minimalna.
9		A+, B++	AA+, AA, AA-	Aa1, Aa2, Aa3	AA+, AA, AA-	Ocena se nekoliko razlikuje od najvišje ocene. Zmožnost izpolnitve obveznosti je tu še vedno visoka. Obstaja večja verjetnost, da dolgoročna tveganja v primerjavi z oceno AAA oziroma Aaa.
8, 7		B+, C++	A+, A, A-	A1, A2, A3	A+, A, A-	Ocena je tu bolj občutljiva. Dolg je občutljiv na morebitne zunanje spremembe. Izpolnitev obveznosti, je še vedno visoka
6, 5	SB3, SB4, SB5	C+	BBB+, BBB, BBB-	Baa1, Baa2, Baa3	BBB+, BBB, BBB-	Ocena je tu še vedno zadovoljiva. Sposobnost za izpolnitev obveznosti začne slabeti. Nižje ocene predstavljajo pod vprašaj sposobnost za izpolnitev obveznosti.
4, 3, 2, 1	SB6, SB7, SB8, SB9	C-	BB+, BB, BB-	Ba1, Ba2, Ba3	BB+, BB, BB-	Ocena, ki je nižja od BB+ oziroma od Ba1 se jih označuje kot špekulativne. Tukaj je izpostavljena večja občutljivost na morebitno nestabilnost ter neugodne spremembe.
	SB10	C--	B+, B, B-	B1, B2, B3	B+, B, B-	Dolžnik še vedno lahko izpolnjuje svoje obveznosti, vendar postane bolj občutljiv na morebitne težave.
	SB10d	D-	CCC+, CCC, CCC-	Caa1, Caa2, Caa3	CCC+, CCC, CCC-	Pri tej oceni gre za nestabilno situacijo.
		D--, E-	CC	Ca	CC	Tukaj je situacija zelo nestabilna.
		E--	C	C	C	Pri taki oceni, se nakazuje da je podjetje v zelo težkem položaju. Velika verjetnost je za stečaj. Trenutno še vseeno izpolnjuje svoje obveznosti.
		/	/	D	D	Ta ocena pokaže, da dolžnik ni sposoben izpolniti svojih obveznosti.
0		/	/	D	D	

Vir: lastno delo.

3.4.1 Razvijanje podjetij v bonitetne razrede

Presojanje finančne zanesljivosti podjetja je prvo merilo bonitetne ocene podjetja. Glede na bonitetno oceno lahko oceni, ali je poslovni partner dober ali slab, ali bo prejel plačilo od njega ali ne in ali bo uspešno posloval v prihodnje. Če ima podjetje dobro bonitetno oceno podjetja, pomeni, da navzven izraža potrdilo, da gre za finančno zanesljiv "gospodarski subjekt. Pri oceni podjetja je ključen tudi dokument bonitetno poročilo. Bonitetno poročilo vključuje vse relevantne poslovne informacije o podjetju oziroma subjektu. Bonitetno oceno izrazijo na različne načine, v obliki črk in /ali števil ter v kombinaciji z oznakami. Med oznake štejemo +/- . Glede bonitetne ocene so enotni in jih izenačijo s številkami od 1 do 10. Ta način ocenjevanja bonitetne ocene ima za uporabnika prednost. To pomeni, da enostavneje razbere finančni položaj poslovnega partnerja in stopnjo tveganja neplačila pri poslovanju z njimi. Družba Prva bonitetna agencija d. o. o. deli ocene na statistične in dinamične. V statistično oceno spadajo finančni kazalniki. Podatke dobimo iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida. Dinamična ocena temelji na dinamičnih kategorijah. To pomeni, da imajo ažurni značaj z opozorilnimi signali. Ti omogočajo prepoznavanje potencialnih tveganj mnogo pred tem, ko se ti negativni trendi pokažejo v bilanci stanja in izkazu poslovnega izida. Elementi, ki spadajo med dinamične ocene, so podatki o blokadah računa, neplačevanje davkov, število in vrednost sodnih sporov (Prva bonitetna agencija, brez datuma).

3.4.2 Kreditna analiza podjetja

Banke morajo spremljati in ocenjevati kreditno tveganje, ki so mu izpostavljene pri svojem poslovanju. Oceniti morajo dolžnikovo sposobnost izpolnjevanja obveznosti do banke in kvaliteto kreditnega zavarovanja po vrsti in obsegu pred odobritvijo vsakega kredita oziroma pred sklenitvijo druge pogodbe. Dolžnost banke je, da ves čas trajanja pravnega razmerja, ki je temelj nastanka izpostavljenosti, spremlja poslovanje dolžnika in kvaliteto zavarovanja finančnega sredstva oziroma prevzete obveznosti po zunajbilančnih postavkah. Zunajbilančne postavke so razdeljene v skupine od A do P. Ocenjevanje tveganj finančnih sredstev in prevzetih obveznosti dobimo iz petega člena Sklepa o ocenjevanju izgub iz kreditnega tveganja bank in hranilnic, Ur. l. RS, št. 50/2015. Predstavljene so v nadaljevanju:

Skupina A – donosna terjatev:

Finančna sredstva in prevzete obveznosti po zunajbilančnih postavkah:

- do banke Slovenije in Republike Slovenije,
- do Evropske centralne banke, mednarodnih organizacij in multilateralnih razvojnih bank (za njih se uporablja utež tveganja 0 %),
- do enot centralne ravni držav ali centralnih bank (bonitetna ocena mora ustrezati najmanj stopnji kreditne kakovosti 3),

- do enot regionalne ali lokalne ravni držav ter oseb v javnem sektorju (obravnavajo se kot terjatev do enot centralne ravni držav),
- do dolžnikov, od katerih se pričakuje, da nimajo težav s plačevanjem obveznosti in svoje obveznosti plačujejo ob dospelosti oziroma z zamudo do 15 dni;
- zavarovane so s prvovrstnim zavarovanjem.

Skupina B – donosna terjatev:

Finančna sredstva in prevzete obveznosti po zunajbilančnih postavkah do dolžnikov:

- od njih se pričakuje, da bodo poravnali dospele obveznosti, čeprav je njihovo finančno stanje šibko ter se ne kaže da bi se v prihodnje poslabšalo,
- plačujejo obveznosti z zamudo do 30 dni.

Skupina C – nedonosna terjatev:

Finančna sredstva oziroma prevzete obveznosti po zunajbilančnih postavkah do dolžnikov:

- ocenjuje se, da denarni tokovi ne bodo zadostovali za redno poravnavanje dospelih obveznosti;
- plačevanje zamude do 90 dni;
- izrazito so podkapitalizirani;
- nimajo zadostnih dolgoročnih virov sredstev za financiranje dolgoročnih naložb;
- banka od njih ne prejema tekoče zadovoljivih informacij ali ustrezne dokumentacije v zvezi s poravnavanjem obveznosti.

Skupina D – nedonosna terjatev:

Finančna sredstva oziroma prevzete obveznosti po zunajbilančnih postavkah do dolžnikov:

- obstaja velika verjetnost izgube finančnega sredstva oziroma plačila po prevzeti obveznosti;
- banka je zaznala občutno poslabšanje kreditne kvalitete in je zato oblikovala oslabitve oziroma rezervacije;
- v računovodskih izkazih je banka nehala zaračunavati obresti;
- banka je utrpela pomembno ekonomsko izgubo ob odpisu ali prodaji njihovih finančnih sredstev;
- banka je restrukturirala finančna sredstva;
- zamuda pri plačevanju nad 90 do 360 dni;
- nesolventni so;
- pri pristojnem sodišču je sprožen postopek prisilne poravnave ali stečaja;

- so že v postopku prisilne poravnave ali stečaja.

Skupina E – nedonosna terjatev:

Finančna sredstva oziroma prevzete obveznosti po zunajbilančnih postavkah do dolžnikov:

- imajo enake značilnosti kot dolžniki, ki so razvrščeni v skupino D; tu se ocenjuje, da terjatev do njih sploh ne bo poplačana;
- sporna pravna podlaga;
- plačujejo obveznosti z zamudo nad 360 dni.

Skupina P – nedonosna terjatev:

Finančna sredstva oziroma prevzete obveznosti po zunajbilančnih postavkah:

- tu banka ugotovi po posamični oceni, ali je potrebna oslabitev ali oblikovanje rezervacij.

3.5 Pomen trajnostnega razvoja v bonitetni oceni

Leta 1987 se je prvič pojavil izraz trajnostni razvoj, in to v poročilu Združenih narodov »Naša skupna prihodnost«. Poročilo je začelo opozarjati na negativne okoljske posledice gospodarske rasti in globalizacije. Poskušalo je najti možne rešitve za težave, ki jih povzročata naraščanje števila prebivalstva in industrializacija (Avberšek, 2004, str. 22; Acciona, 2020).

Definicija trajnostni razvoj (angl. sustainable development) je strategija. Uspe ji zadovoljiti sedanje generacije, ne da bi s tem okrnila zadovoljevanje prihodnjih generacij. Pojasnimo lahko na tri različne zahteve (Jaklič, 2017, str. 72):

1. prihodnje generacije bi morale podedovati premoženje človekovega truda in okolja;
2. prihodnje generacije bi morale podedovati naravne dobrine, vsaj takšne, kot jih je dobila prejšnja generacija, in
3. podedovano bi moralo vsebovati ustvarjeno premoženje, naravno premoženje in znanje.

Med seboj sta neločljivo povezana družbena odgovornost podjetij in trajnostni razvoj. Trajnosten razvoj je razvoj, ki zadovolji sedanje potrebe brez ogrožanja možnosti naslednjih generacij za zadovoljitev svojih potreb. Družbena odgovornost organizacij je sredstvo za doseg trajnostnega razvoja. Večinoma se podjetja predstavljajo kot družbeno odgovorna in trajnostno naravnana. Večji izziv jim predstavlja, kako začrtano strategijo prenesti v vsakodnevno prakso in z njo preživeti vse delovne procese, ki jo vključijo v vse ravni odločanja. Na področju trajnostnega razvoja je najbolj aktiven finančni sektor.

Razlog je regulativa in široki pregled nad gospodarstvom. Kako pomembna je vloga ponudnikov finančnih storitev pri zelenem prehodu, je spoznala Evropska komisija. Evropska komisija spodbuja banke k trajnostnemu financiranju in integraciji trajnostnega razvoja v investicijski proces. Najbolj aktivne pri vsem tem so banke in zavarovalnice pri vključevanju ESG in to dojemajo kot konkurenčno prednost (Križnik in Bizovičar, 2021).

Koncept trajnostnega razvoja si je možno razlagati na veliko načinov. Njegov glavni pristop je pristop k razvoju, ki želi uravnotežiti različne potrebe vseh ljudi v obstoječih in prihodnjih skupnosti in zadovoljevanje okoljskih, socialnih in gospodarskih omejitev. Z njimi se soočamo kot družba (Sustainable Development Commission, brez datuma).

3.5.1 Stebri trajnostnega razvoja

Pomembni stebri trajnostnega razvoja so gospodarski razvoj, socialni razvoj in varstvo okolja. Kot celota za opredelitev sistema trajnosti so močno orodje. Povezavo med temi stebri vzdržuje trajnostni razvoj in pomeni pot k naravi in družbi (Frontstream, 2022). Ko so vsi stebri enakomerno in enakovredno upoštevani, lahko govorimo o trajnostnem razvoju. To pomeni, da se trajnostni razvoj ne osredotoča samo na okoljska vprašanja, ampak se tudi na družbena in gospodarska (Bradač Hojnik, 2022, str. 20).

ESG kratica je skupni izraz za skupek standardov. Ti standardi se uporabljajo za ocenjevanje organizacij glede na njihov odnos do okolja, družbe in upravljanja. ESG predstavlja okoljske, socialne in upravljaljske standarde. Celovita ocena je po navadi ključna za odločanje potencialnih investorjev o naložbah v organizacijah. Organizacije na tak način širijo in krepijo svoje poslovanje na trgu (SIQ, brez datuma).

Gospodarski razvoj

Uporablja se za opredelitev strategij. Spodbujajo uporabo družbeno-ekonomskih virov. Spodbuja učinkovito razporejanje virov in pravično razdelitev le-teh. Njihov namen je spodbuditi uporabo družbeno-ekonomskih virov na učinkovit in odgovoren način. Tako zagotavlja dolgoročne koristi in dobičkonosnost. Poslovanje prinaša dobiček, kar zagotavlja gospodarski razvoj in da poslovne dejavnosti ne ustvarjajo socialnih ali ekonomskih vprašanj, da to ne bi škodovalo dolgoročnemu uspehu organizacije (Frontstream, 2022).

Socialni razvoj

Povezan je z drugim slabo opredeljenim konceptom. Ta se imenuje socialno dovoljenje. Če organizacija uporablja trajnostni razvoj, mora imeti podporo, odobritev in zainteresiranost. Zainteresiranost mora biti s strani zaposlenih in pripadnost skupnosti, v kateri deluje. Pristopi socialnega razvoja morajo zagotavljati in ohranjati različne podpore. Ti se večinoma nanašajo na dobro počutje in pripadnost skupnosti. Pomembna

je tudi poštena obravnava zaposlenih. Predvsem se osredotočajo na strategijo ohranjanja in vključevanja zaposlenih v organizacijo (Investopedia, 2024).

Varstvo okolja

Namenjena je največja pozornost. Pri varstvu okolja se v organizacijah večinoma osredotočajo na zmanjšanje ogljika, odpadne embalaže, porabe vode in njihovega splošnega učinka na okolje. Finančni učinek ima pozitiven vpliv na okolje (Investopedia, 2024).

Slika 2 nam prikazuje preplet vseh treh prej opisanih stebrov v trajnostnem razvoju.

Slika 2: Stebri trajnostnega razvoja

Vir: Siq (brez datuma).

3.5.2 Standardi trajnostnega razvoja

Za uresničevanje ciljev trajnostnega razvoja je bilo leto 2023 na polovici. Države članice Združenih narodov so leta 2015 sprejele Agendo 2030. Kot ciljni datum za doseg 17 ciljev preoblikovanja našega sveta je določeno leto 2030 (Statistični urad Republike Slovenije, 2023). 17 ciljev predstavlja poziv k ukrepanju na področju trajnostnega razvoja

v vseh državah. To se nanaša na revne, bogate in tiste s srednjim dohodkom. Tako se spodbuja blaginjo ob hkratnem varovanju planeta. Za gradnjo gospodarske rasti in obravnavo vrste družbenih potreb je pomembno, da mora iti odprava revščine z roko v roki s strategijami. Pomembni so še izobraževanje, zdravje, socialna zaščita in zaposlitvene možnosti, soočanje s podnebnimi spremembami in varstvom okolja. Vse to je bilo pomembno za okrevanje po pandemiji covid-19 (Organizacija združenih narodov, brez datuma).

Agenda 2030 obsega štiri komponente (SDG Watch Europe, brez datuma):

1. **Deklaracija:** voditelji predstavijo svojo vizijo in skupna načela celovitega izvajanja. Pomembna je za civilnodružbene organizacije. Predstavlja okvir, ki zagotavlja, da ostajajo voditelji na vseh ravneh odgovorni za izvajanje agende.
2. **Okvir rezultatov:** sem spada 17 ciljev trajnostnega razvoja in 169 povezanih konkretnih ciljev. Cilji so univerzalni. Sprejele so jih vse razvite države in države v razvoju. Cilji trajnostnega razvoja so celoviti in neločljivi. Značilno za njih je, da uravnovešajo tri razsežnosti trajnostnega razvoja: socialna, ekonomska in okoljska.
3. **Sredstva za izvajanje** vključujejo zagotovitev sredstev in vzpostavitev globalnega partnerstva za doseganje ciljev trajnostnega razvoja.
4. **Okvirji za spremljanje in pregledovanje:** vključujejo cilje trajnostnega razvoja v izvedbene načrte in strategije na lokalni, nacionalni in regionalni ravni. Kasneje spremljajo njihov napredek.

3.5.2.1 Cilji trajnostnega razvoja

Na sliki 3 so predstavljeni cilji trajnostnega razvoja. Poznamo 17 ciljev, ki so jih sprejeli v 193 državah. Teh 17 ciljev postavlja nov univerzalni standard za razvoj. Njihov namen je zagotoviti, da nihče ne bo zapostavljen. Cilji in kazalniki za cilje zagotavljajo merilo za merjenje uspeha (Organizacija združenih narodov, brez datuma).

Slika 3: Kazalniki ciljev trajnostnega razvoja

Vir: prirejeno po Organizaciji združenih narodov (brez datuma).

3.5.2.2 *Opredelitev trajnostnih ciljev*

V nadaljevanju bomo opredelili kazalnike trajnostnih ciljev (Organizacija združenih narodov, brez datuma):

Cilj 1 – Odprava revščine: Odpraviti vse oblike revščine povsod po svetu.

Cilj 2 – Odprava lakote: Odpraviti lakoto, zagotoviti prehransko varnost in boljšo prehrano ter spodbujati trajnostno kmetijstvo.

Cilj 3 – Zdravje in dobro počutje: Poskrbeti za zdravo življenje in spodbujati splošno dobro počutje v vseh življenjskih obdobjih.

Cilj 4 – Kakovostno izobraževanje: Vsem enakopravno zagotoviti kakovostno izobrazbo ter spodbujati možnosti vseživljenjskega učenja za vsakogar.

Cilj 5 – Enakost spolov: Doseči enakost spolov ter krepiti vlogo vseh žensk in deklíc.

Cilj 6 – Čista voda in sanitarna ureditev: Vsem zagotoviti dostop do vode in sanitarne ureditve ter poskrbeti za trajnostno gospodarjenje z vodnimi viri.

Cilj 7 – Cenovno dostopna in čista energija: Vsem zagotoviti dostop do cenovno sprejemljivih, zanesljivih, trajnostnih in sodobnih virov energije.

Cilj 8 – Dostojno delo in gospodarska rast: Spodbujati trajnostno, vključujočo in vzdržno gospodarsko rast, polno in produktivno zaposlenost ter dostojno delo za vse.

Cilj 9 – Industrija, inovacije in infrastruktura: Zgraditi vzdržljivo infrastrukturo, spodbujati vključujočo in trajnostno industrializacijo ter pospeševati inovacije.

Cilj 10 – Zmanjšanje neenakosti: Zmanjšati neenakosti znotraj držav in med njimi.

Cilj 11 – Trajnostna mesta in skupnosti: Poskrbeti za odprta, varna, vzdržljiva in trajnostna mesta in naselja.

Cilj 12 – Odgovorna poraba in proizvodnja: Zagotoviti trajnostne načine proizvodnje in porabe.

Cilj 13 – Podnebni ukrepi: Sprejeti nujne ukrepe za boj proti podnebnim spremembam in njihovim posledicam.

Cilj 14 – Življenje v vodi: Ohranjati in vzdržno uporabljati oceane, morja in morske vire za trajnostni razvoj.

Cilj 15 – Življenje na kopnem: Varovati in obnoviti kopenske ekosisteme ter spodbujati njihovo trajnostno rabo, trajnostno gospodariti z gozdovi, boriti se proti širjenju puščav,

preprečiti degradacijo zemljišč in obrniti ta pojav ter preprečiti izgubo biotske raznovrstnosti.

Cilj 16 – Mir, pravičnost in močne institucije: Spodbujati miroljubne in odprte družbe za trajnostni razvoj, vsem omogočiti dostop do pravnega varstva ter oblikovati učinkovite, odgovorne in odprte ustanove na vseh ravneh.

Cilj 17 – Partnerstva za doseganje ciljev: Okrepiti načine in sredstva za izvajanje ciljev ter oživiti globalno partnerstvo za trajnostni razvoj.

4 ANALIZA PRESOJANJA BONITETE V IZBRANI BANKI

Na podlagi teoretičnih izhodišč iz prejšnjih poglavij bomo obravnavali bilanco stanja in izkaz poslovnega izida. Analizo finančnih kazalnikov bomo izvedli na podlagi računovodskih izkazov in naredili bomo analizo nefinančnih izkazov. Opredelili bomo lastno metodologijo za določanje bonitetne ocene. V nadaljevanju bo predstavljen primer podjetja XY. S kazalniki, ki so opredeljeni v delu, bomo določili bonitetno oceno podjetja XY. Prikazali bomo štiri različne načine in jih primerjali med seboj.

4.1 Proces odobravanja kreditov in garancij v izbrani banki

4.1.1 Proces odobritve v izbrani banki

Izbrana banka uporablja za izračun bonitete pravnih subjektov interna bonitetna orodja. Ta so opredeljena s strani skupine. Pri opredelitvi bonitete uporabljajo segmente glede na specifične, ki so kvalitativni in kvantitativni faktorji. Kvantitativni faktorji obravnavajo vse pomembne številke in informacije, ki jih je mogoče pridobiti iz računovodskih izkazov. Iz finančnih podatkov lahko pridobimo oziroma prepoznamo različne prednosti in slabosti pravnih subjektov. Kvalitativni faktorji ne vsebujejo finančnih podatkov. Vsebujejo kakovost upravljanja, računovodstvo in poročanje, stroje, sisteme pravnega subjekta in organizacijo, trg in njihove pozicije na trgu, stanje naročil in njihove zmogljivosti in limitne prekoračitve. Sem spadajo predvsem priložnosti in potencialna tveganja. Na pomenu v izbrani banki pridobivajo kvalitativni faktorji (Izbrana banka, 2024).

Izvedba procesa presojanja bonitet pravnih subjektov ima postopek. Vnos kvantitativnih faktorjev opravi prodaja; na podlagi tega se izračuna rating. Glede na kvantitativne faktorje se lahko tudi izboljša rating, če so izpolnjeni pogoji. Nov rating posredujejo v oddelek kreditnega tveganja za podjetja, kjer ponovno preverijo vse podatke in nato potrdijo oziroma zavrnejo. V izbrani banki je interna rating lestvica. Vsebuje 26 oznak od 1+ do 10. in vsak ima pripisan pomen. Nanaša se na interne statistične podatke. Izbrana banka navedene lestvice ne posreduje zaradi poslovne skrivnosti (Izbrana banka, 2024).

Pri procesu odobravanja kreditov, garancij in drugih storitev gre skozi korake:

1. **korak:** povpraševanje po kreditu, garanciji ali drugi storitvi s strani komitenta.
2. **korak:** pregled statusa stranke (tu se nanaša predvsem na pregled kreditnega ratinga stranke, kakšna je bila zadnja odločitev pri letnem pregledu stranke oziroma skupine, kakšna je trenutna izpostavljenost stranke in risk strategija na komitentu).
3. **korak:** priprava informativne ponudbe za stranko.
4. **korak:** sprejem informativne ponudbe.
5. **korak:** priprava aplikacije oziroma kreditnega predloga z analizo podjetja (tu gre za pregled poslovnega modela ter strategije, ciljnih trgov, lastniške strukture ter konkurence); pogleda se poslovanje podjetja (finančni izkazi za preteklo obdobje in predvideno poslovanje za naprej), kakšna je trenutno izpostavljenost stranke, preverba predlaganega posla zoper regulatorne in interne omejitve ter na koncu opis predlaganega posla oziroma transakcije in strategije za prihodnje sodelovanje s stranko.
6. **korak:** posredovanje kreditne mape oddelku za prevzemanje tveganj.
7. **korak:** odderek za prevzemanje tveganja oziroma upravljalec s tveganju analizira kreditni predlog. Tu se opredeli in ga uvrsti na naslednji kreditni odbor.
8. **korak:** kreditni odbor preveri transakcijo in skladno s kreditno mapo in podatki, ki so jih prejeli, se ustrezno odloči.

Nivo odobravanja posla je odvisen od višine oziroma kompleksnosti posamezne transakcije oziroma kreditnega posla. Odobritve so tu lahko v pristojnosti upravljalca s tveganji, kreditnega predloga (gre za lokalne odobritve) ali na nivoju skupine (Izbrana banka, 2024).

4.1.2 Krediti in drugi bančni produkti

Pri bančnem poslovanju s pravnimi osebami oziroma srednjimi in velikimi gospodarskimi družbami se najpogosteje uporabljajo naslednji bančni produkti in storitve (Izbrana banka, 2024):

1. **Kratkoročna financiranja:** limit na transakcijskem računu, kratkoročni kredit, okvirni kredit in kreditna linija v obliki fiksnih tranš.

Namenjeni so financiranju gibljivih sredstev in zagotavljajo likvidnost komitentu z ročnostjo enega leta. Tveganje banke je manjše in ga banke lažje ustrezno natančno ocenijo.

2. **Dolgoročno financiranje:** dolgoročno investicijsko financiranje, dolgoročno financiranje obratnih sredstev, sindicirani in konzorcijski krediti, strukturirano financiranje in nepremičninsko financiranje.

Dolgoročno financiranje je namenjeno predvsem osnovnim sredstev (poslovnih objektov, strojev, proizvodnih linij ...) in širjenju obsega poslovanja z odplačilom daljšem od enega

leta. Tu pride do večje tveganosti s strani banke. Banke težje ocenijo poslovanje komitenta. Banka si pomaga pri ocenitvi z ekonomskega, finančnega in investicijskega vidika. Za kreditiranje investicije se odloči le, če je ocena tveganja obvladljiva.

3. Odkup terjatev in dobaviteljski faktoring

Izbrana banka podjetjem ponuja odkup njihovih nezapadlih terjatev od domačih in tujih kupcev. Tako pridobijo denarna sredstva takoj in ne šele po preteku dogovorjenega plačilnega roka. Ta način je preprost in hitra pot do likvidnosti za podjetja.

4. Trgovinsko financiranje: kredit tujemu kupcu, predizvozno financiranje in postfinanciranje akreditiva.

Uporablja se za financiranje večjih in zahtevnejših srednjeročnih in dolgoročnih poslov, ki so zavarovani s polico Slovenske izvozne družbe. *Kredit tujemu kupcu*: če se je slovenski izvoznik, se pridobi strateško prednost. Tujemu kupcu se lahko ponudi alternativno obliko financiranja, ki je verjetno v svoji državi ne more pridobiti ali pa je zanj predraga. Izvozniki se lahko z vpletenostjo in aktivno vključitvijo v banko izognejo mnogim tveganjem, kot so komercialnim, političnim, tečajnim in splošno pogodbenim. Ustrezen servis je medbančno urejen in transparenten za izvoznike ali uvoznike. 85 odstotkov vrednosti posla je možnost kreditiranja. Lahko je za krajše ali daljše časovno obdobje. Če je zavarovano s polico Slovenske izvozne službe, se cena kredita zniža. *Predizvozno financiranje*: izbrana banka izvoznikom ponuja kredit za zagotovitev dobave. Banki ga lahko vrne tudi kupec. Pred izvozom blaga zagotavlja plačilo v več zaporednih dobavah. Sem spadajo financiranje nakupa surovin in drugih materialov, dostava blaga, proizvodni proces in ostali stroški, ki so povezani z izvozom. *Postfinanciranje akreditiva*: v izbrani banki, ki je odprla akreditiv, odobrimo odlog plačila po akreditivu. Gre za obdobje do 180 dni ali pa tudi več. Tu gre predvsem za kreditno razmerje med bankami. Povezano je z izvozom slovenskih podjetij na tuje trge. Če kot plačilni instrument uporablja slovenski izvoznik dokumentarni akreditiv, lahko svojemu kupcu preko izbrane banke zagotovi daljši odlog plačila. S tem pa tudi pridobi strateško prednost na trgu. Izbrana banka za čas pred izplačilom akreditiv konfirmira. S tem se izvoznik izogne tveganju neplačila s strani tuje banke. Ugoden kreditni vir zagotovi izbrana banka tuji banki. Ustrezen servis je medbančno urejen in transparenten.

5. Garancijske sheme

Bančna garancija je pisna zaveza. Po naročilu komitenta jo izda banka. V bančni garanciji je zaveza banke; če naročnik garancije ne izpolni svojih obveznosti, to stori banka v veljavnem roku, upravičenem na prvi poziv plačila. Tveganje pri garanciji je enako kot pri kreditu. Odvisno je od kreditne sposobnosti komitenta, zavarovanj in vrste garancije. Garancija je odvisna od določil, ki so navedena v garancijskem tekstu in ne osnovnega posla med upravičencem in naročnikom.

4.1.3 Zavarovanje bančnih naložb

Pri zavarovanju bančnih naložb obstajajo različne uteži. Te uteži so predpisane s strani ECB – Uredba (EU) št. 575/2013 Evropskega parlamenta in sveta iz dne 26. junija 2013 o bonitetnih zahtevah za kreditne institucije in investicijska podjetja ter o spremembi Uredbe (EU) št. 648/2012.

Večinoma so zavarovanja različna in odvisna od stranke in njene bonitete. Zastavijo lahko:

- menice,
- depozit,
- nepremičnine,
- stroje,
- terjatve,
- vrednostne papirje,
- bančne garancije finančne institucije in
- poroštvo nadrejene družbe.

4.1.4 Velika izpostavljenost in omejitve kreditiranja

Banke morajo spremljati veliko izpostavljenost; pri tem so skladne s slovensko in EU zakonodajo. Glede na Uredbo (EU) št. 575/2013 Evropskega parlamenta in sveta z dne 26. junija 2013 o bonitetnih zahtevah za kreditne institucije in investicijska podjetja ter o spremembi Uredbe (EU) št. 648/2012 v 395. členom je navedeno, da je velika izpostavljenost postavljena na 25 odstotkov spremenljivega kapitala banke. Spremenljivi kapital banke je določen kot vsota temeljnega kapitala in dodatnega kapitala. Ta kapital je enak ali nižji od tretjine temeljnega kapitala. Če banka nima dodatnega kapitala, se razume da je spremenljivi kapital enak kapitalu banke (Izbrana banka, 2024).

Veliko izpostavljenost morajo bančni svetovalci spremljati, saj so odgovorni za kreditiranje podjetij (gospodarskih družb). V primeru priprave nove naložbe, spremembe kvalitete zavarovanj in nastanka povezane osebe ali pri spremembi v povezano osebo je potreben izračun velike izpostavljenosti. Banke imajo omejitve pri veliki izpostavljenosti. Če pride do teh omejitev, da banka ne more odobriti zahtevane naložbe, se lahko odloči za nižji znesek ali pa zavrne.

Dejavniki odvisnosti pravnih subjektov se v izbrani banki opirajo na regulativo. Ta regulativa je EBA Guidelines on Connected Clients. Kratica EBA pomeni evropski bančni organ. V nadaljevanju bo označena kratica EBA. EBA je neodvisen organ EU. Ima ključno vlogo pri varovanju celovitosti in trdnosti bančnega sektorja EU, da bi podprli finančno stabilnost v EU. Za boljšo stabilnost in učinkovitost evropskega finančnega sistema EBA razvija usklajena pravila za finančne institucije, spodbuja

konvergenco nadzorniških praks, spremlja in svetuje o vplivu finančnih inovacij in prehodu na vzdržne finance (European Banking Authority, brez datuma).

Pri presojanju bonitetnih ocen pri pravnih subjektih imajo večjo vlogo finančne informacije. Izbrana banka deli na finančne institucije, proizvodne storitve in storitveno/svetovalno podjetje. Rating podjetja temelji na specifični podjetja. To pomeni, da imajo posamezne postavke različno utež, ki se razlikuje pri proizvodnem podjetju in enem storitvenem. Podrobnosti opisa ne moremo pridobiti zaradi poslovne skrivnosti izbrane banke (Izbrana banka, 2024).

V izbrani banki določajo bonitetno oceno pri pravnih subjektih z interno rating lestvico. Ta lestvica ima 26 oznak od 1+ do 10. Vsak rating ima pripisano verjetnost, da gre podjetje v roku enega leta v stečaj. To bazira na internih statističnih podatkih v izbrani banki. Lestvica je poslovna skrivnost izbrane banke (Izbrana banka, 2024).

V primeru pozitivne odobritve bančnega posla s strani pristojnih organov sledi priprava pogodbene dokumentacije ter usklajevanje s stranko. Če je pri kreditnem poslu potrebno zavarovanje s hipoteko, je potreben narok pri notarju. Ko je pogodba usklajena in podpisana s strani stranke in banke, se jo posreduje v oddelek za knjiženje. V oddelku za knjiženje posel poknjižijo in nato se izvede črpanje kredita (Izbrana banka, 2024).

V nadaljevanju so v poglavju 2.4. predstavljene različne lestvice bonitetnih ocen. V raziskovalnem delu se bom osredotočila na eno izmed njih.

4.1.5 Zahtevana dokumentacija pri odobravanju kredita pravnih subjektov

Ko se podjetje odloči za financiranje, je potrebno v banko dostaviti zahtevano dokumentacijo. Del dokumentacije so izpolnjena vloga za kredit, bančna garancija, bilanca stanja in izkaz poslovnega izida za tekoče leto, izjava fizične osebe, vprašalnik in razkritja.

Vloga za odobritev kredita oziroma limita

Vloga vsebuje na začetku osnovne podatke o podjetju, kot so naziv podjetja, naslov, davčna številka, matična številka, kontaktna oseba, telefonska številka in elektronski naslov. Nato sledi vpis zelenega zneska kredita oziroma limita, ki ga podjetje potrebuje. Sledi namen porabe kredita oziroma limita; potrebno je narediti vir, iz kje se bodo sredstva črpala. Pri kreditu oziroma limitu je potrebno zavarovanje. Tu se lahko izbere, za katero se podjetje odloči. Izbira lahko med lastnimi menicami kreditojemalca oziroma limitojemalca, poroštvom dodatne pravne osebe, poroštvom fizične osebe, zastavo premičnin, zastavo nepremičnin in ostalih vrst zavarovanja. Zraven vloge je potrebno predložiti še ostalo zahtevano dokumentacijo. Sem spadajo izjava o premoženju fizične osebe (to je v primeru, če je fizična oseba porok), finančni izkazi in vprašalnik in razkritja

za pripravo kreditnega predloga. Na koncu vloge se stranka podpiše in s tem jamči, da so podatki, ki so navedeni na vlogi, pravilni.

Vprašalnik in razkritja za pripravo kreditnega predloga

Pod prvo točko sledi predstavitev podjetja. Sem spadajo naziv podjetja, matična številka podjetja in dejavnost podjetja. V dejavnost podjetja spadajo kratek opis dejavnosti, število zaposlenih, komentar na panogo, v kateri deluje, glavni trgi prodaje, ključne konkurenčne prednosti in glavni konkurenti, ali se pričakuje kakšne spremembe pri poslovanju podjetja v tekočem letu, ali poslujejo s prepovedanimi državami ter ali poslujejo v državah z omejenimi ukrepi. Pod točko dva je potrebno napisati, kdo so glavni kupci in dobavitelji. Tu se zraven pripiše, iz katere države so, odstotek sodelovanja z njimi, kakšni so dobavni roki in pogodbeni odnosi. Nato sledi vpis lastniške strukture podjetja. Sem spada, iz katere države prihaja, odstotek lastništva, način povezanosti in dejavnost v podjetju. Pod točko tri se napiše računovodsko stanje na določen dan in datum zaključenih bilanc oziroma datum medletnih bilanc. Sledi izpolnitev kratkoročnih terjatev do kupcev in kratkoročne poslovne obveznosti do dobaviteljev. Tu se vpiše stanje terjatev oziroma obveznosti na točno določen dan, nezapadle terjatve oziroma obveznosti, zapadle terjatve oziroma obveznosti od 0 do 30 dni, od 31 do 90 dni, nad 90 dni ter pogodbeni rok zapadlosti. Naslednja tabela je izpolnitev razdelitev naložb oziroma danih posojil. Tu se vpiše banka/lastniki/drugi lastniki, odobreni znesek, tip naložbe ter način vračanja, terjatve na dan, pogodbeni zapadlost (datum) in njihov namen. Sledi tabela razdelitev finančnih obveznosti. Vpiše se banko/lastnike/leasing, odobreni znesek, tip kredita ali pa višina mesečne obveznosti, obveznost na dan, pogodbeni zapadlost z datumom, zavarovanje in namen najema obveznosti. Sledijo vprašanja, kot so: koliko finančnih obveznosti imajo namen poravnati v tekočem letu ter koliko želite refinancirati kratkoročni del, obrazložitev in kaj predstavlja aktivne časovne razbremenitve in pasivne časovne razbremenitve, opisati zaloge ter v grobem opredeliti, koliko je zastaranih, kaj predstavljajo izredni oziroma drugi prihodki in odhodki. Sledi pregled poslovanja za tekoče leto. Tu se navede glavne postavke v finančnih izkazih za ali več kot 25 odstotkov glede na računovodsko obdobje preteklega leta. Pogleda se predvsem prihodke, stroške, osnovna sredstva, spremembe v plačilnih rokih, pridobitev ali izguba kupcev ali dobaviteljev. Potrebno je napisati plan za prihodnje leto. To se nanaša na načrt poslovanja podjetja za tekoče leto in za prihodnje leto.

Izjava o premoženju fizične osebe

Lastnik poda izjavo, da je lastnik stanovanja ali stanovanjske hiše ali poslovnega prostora ali zemljišča. Napiše se, kje je, velikost v m², številko parcele, številko zemljiškoknjižnega izpisa, katastrsko občina, lastniški delež in oceno tržne vrednosti. Če ima v lasti stroje in opremo, zapiše inventarno številko, leto izdelavo in tržno vrednost. Ali je lastnik osebnega oziroma tovornega vozila? Vpis registrske tablice, znamke, številka šasije in ocenjena tržna vrednost. Sledi tabela z vnosom udeležbe v lastniškem podjetju. Vpiše se naziv podjetja, odstotke lastništva, oceno celotne tržne vrednosti

podjetja. Sledi tabela za lastništvo vrednostnih papirjev. Napiše se ocenjeno tržno vrednost delnic, obveznic in investicijskih skladov. Vpis vezave depozit. V zadnji tabeli se vpiše, kje vse ima odprt transakcijski račun. Na koncu obrazca fizična oseba izpolni svoje osebne podatke in s podpisom jamči za pravilnost podatkov.

4.1.6 Pridobivanje ključnih informacij za potrebe analize poslovanja pravnih subjektov

Za potrebe analize poslovanja je pomembno pridobivanje ključnih informacij, da pravni subjekti predložijo bilanco stanja in izkaz poslovnega izida za zadnji dve leti poslovanja. Omenjeni bilančni podatki so za izbrano banko in širši jasnosti dostopni preko različnih bonitetnih ponudnikov. Ti bonitetni ponudniki so Ajpes, Gvin, Ebonitete in drugi. Na določenih portalih lahko pridobimo informacije o insolventnosti, transakcijskih računih, lastnikih, povezanih podjetij itd. Če ima pravni subjekt slabšo boniteto, lahko izbrana banka zahteva dodatno obrazložitev preteklega poslovanja.

4.2 Analiza izbranega komitenta

V nadaljevanju bo predstavljena analiza s finančnimi podatki in z nefinančnimi podatki. Videli bomo, kaj je pomembno in bolj izpostavljeno pri bančnem poslu.

4.2.1 Predstavitev analiziranega podjetja

Naziv podjetja je podjetje XY in njegova dejavnost. Podjetje ima registrirano dejavnost C10.890 Proizvodnja drugih prehrabnih izdelkov, druge nerazvrščenih. Letni prihodki v letu 2022 so imeli 12.500.000 EUR. Podjetje XY je po obliki družba z omejeno odgovornostjo. Po Zakonu o gospodarskih družbah (ZGD-1), Ur. l. RS, št. 65/2009, ga opredelimo kot srednje podjetje (ZGD-1, 2009). Povprečno število zaposlenih ne presega 250 in čisti prihodki od prodaje ne presegajo 40.000.000 EUR. Podjetje je bilo ustanovljeno leta 2011. Na trgu je že več kot 10 let. Osnovna dejavnost podjetja je izdelava prehranskih dopolnil, kozmetike in čajev.

Na primeru bomo videli, kako se oceni bonitetna ocena podjetja in še pred tem, kaj vse se potrebuje od dokumentacije za najem kredita v izbrani banki.

4.2.2 Analiza s finančnimi kazalniki

Pri analizi finančnih kazalnikov bomo uporabili kazalnike, ki jih najdemo v prilogi 2.; to so dejavniki presojanja bonitete.

4.2.2.1 Kazalniki financiranja

Med kazalnike financiranja spadajo: delež kapitala v financiranju, delež dolgov v financiranju, kazalnik finančnega vzvoda, kazalnik pokritja finančnih dolgov in kazalnik obrestnega pokritja. V tabeli 2 so prikazani izračuni in obrazložitev vsakega kazalnika posebej.

Tabela 2: Izračuni za kazalnike financiranja za obdobje 2020 - 2022

KAZALNIKI FINANCIRANJA	LETO		
	2020	2021	2022
DELEŽ KAPITALA V FINANCIRANJU	0,2920	0,3483	0,2331
DELEŽ DOLGOV V FINANCIRANJU	0,0153	0,1129	0,1525
KAZALNIK FINANČNEGA VZVODA	0,0525	0,3241	0,6542
KAZALNIK POKRITJA FINANČNIH DOLGOV	0,0149	2,1348	0,0419
KAZALNIK OBRESTNEGA POKRITJA	23,9548	0,3592	10,7431

Vir: lastno delo.

Delež kapitala v financiranju. V opisu je delež kapitala predstavljen v odstotku. To pomeni, da smo pomnožili s 100. Višja kot je vrednost kazalnika, večjo varnost naložb upnikov in stabilnost donosov lastnikov ima podjetje. Iz izračuna vidimo, da je imelo v letu 2021 podjetje 34,83 odstotkov, v letu 2020 in letu 2022 pa je imelo pod 30 odstotkov. Višji kot je kazalnik, manj je podjetje finančno tvegano.

Delež dolgov v financiranju. Iz tabele 2 lahko razberemo, da znaša delež dolgov v letu 2020 1,53 odstotka. V letu 2021 in 2023 je bistvo višji in znaša več kot 10 odstotkov. To pomeni, da je toliko sredstev financiranih s strani tujih virov financiranja. Nanaša se na različne financerje in dobavitelje.

Kazalnik finančnega vzvoda. Na drugačen način prikaže strukturo financiranja. Podjetje XY ima kazalnike finančnega vzvoda za obdobje 2020-2022 nižje od 1, kar to pomeni, da ima nizko finančno tveganje.

Kazalnik pokritja finančnih dolgov. S tem kazalnikom vidimo, v koliko letih lahko podjetje XY poravnava svoje dolgove. V obdobju 2020 in 2022 vidimo, da ima podjetje XY nizek kazalnik. V letu 2021 je imelo podjetje XY več kot 2. V letu 2021 je bil v podjetju XY verjetno še prisoten covid-19, ki je imel vpliv na poslovanje. To pomeni, da lahko hitreje poravnava svoje dolgove.

Kazalnik obrestnega tveganja. Iz izračuna vidimo, da je imelo podjetje XY v letu 2020 23,95 odstotkih točk; prav tako je imelo v letu 2022 10,74 odstotnih točk. To pomeni, da je manjša verjetnost, da podjetje XY ne bo moglo poravnati obveznosti.

4.2.2.2 Kazalniki investiranja

Med kazalnike investiranja spadajo delež dolgoročnih sredstev, odpisanost opredmetenih osnovnih sredstev in delež kratkoročnih sredstev.

Tabela 3: Izračun za kazalnike investiranja za obdobje 2020 - 2022

KAZALNIKI INVESTIRANJA	LETO		
	2020	2021	2022
DELEŽ DOLGOROČNIH SREDSTEV	0,4632	0,1371	0,1784
ODPISANOST OPREDMETENIH OSNOVNIH SREDSTEV	0,0455	0,0971	0,0353
DELEŽ KRATKOROČNIH SREDSTEV	0,5280	0,8289	0,8033

Vir: lastno delo.

Delež dolgoročnih sredstev. Vidimo, da kazalnik v letu 2021 znaša 13,71 odstotka in v letu 2022 17,84 odstotka. V letu 2020 je bil glede na leto 2021 in 2022 visok in je znašal 46,32 odstotka. To pomeni, da se je poslovanje podjetja povečalo.

Odpisanost opredmetenih osnovnih sredstev nam pove, v kolikšnem odstotku so sredstva že odpisana. Pri podjetju XY vidimo, da je bilo za obdobje 2020-2022 manj kot 10 odstotkov.

Delež kratkoročnih sredstev. Pri deležu kratkoročnih sredstev vidimo, da se je pri podjetju XY v obdobju 2020-2022 delež povečeval. Najvišje povišanje je bilo iz leta 2020, ki je znašalo 52,80 odstotka; v letu 2021 je znašalo 82,89 odstotka. To povečanje je nastalo zaradi povečanja poslovne dejavnosti.

4.2.2.3 Kazalniki plačilne sposobnosti

Pri kazalnikih plačilne sposobnosti imamo naslednje kazalnike: kratkoročni koeficient, pospešeni koeficient, hitri koeficient, dolgoročno financiranje dolgoročnih sredstev in kazalnik pokritosti kratkoročnih finančnih dolgov.

Tabela 4: Izračun kazalnikov plačilne sposobnosti za obdobje 2020 – 2022

KAZALNIK PLAČILNE SPOSOBNOSTI	LETO		
	2020	2021	2022
KRATKOROČNI KOEFICIENT	1,0182	1,8798	2,0462
POSPEŠENI KOEFICIENT	0,3175	0,7345	1,0565
HITRI KOEFICIENT	0,0259	0,0428	0,0387
DOLGOROČNO FINANCIRANJE DOLGOROČNIH SREDSTEV	1,0395	4,0768	3,0820
KAZALNIKI POKRITOSTI KRATKOROČNIH FINANČNIH DOLGOV	7,2947	13,9315	8,1067

Vir: lastno delo.

Kratkoročni koeficient. Za podjetje XY je pomembno, da je kratkoročni koeficient čim višji. To pomeni, da je sposobno sproti poravnati oziroma odplačevati obveznosti. Nanaša se na obdobje enega leta. Za obdobje 2020 vidimo, da je bil kazalnik 1, v letu 2022 pa je bil dvakrat višji.

Pospešeni koeficient. Pri pospešenem koeficientu je pomembno, da je večji od 1. Iz tabele 4 je razvidno, da je okoli 1 je samo v letu 2022. V letu 2020 je bil 0,31.

Hitri koeficient. Pri hitrem koeficientu imamo vidno plačilno sposobnost kratkoročno. Za ta kazalnik je pomembno, da je nižji od 1. Iz tabele 4 je razvidno, da je kazalnik v obdobju 2020-2022 nizek. Najnižji je v letu 2020 in znaša 0,0259.

Dolgoročno financiranje dolgoročnih sredstev. Pri tem kazalniku je pomembno, da je večji od 1. Iz tabele 4 je razvidno, da je bil v letu 2020 1. Najvišji je bil v letu 2021 in je znašal 4,0768.

Kazalnik pokritosti kratkoročnih finančnih dolgov. Pri tem kazalniku je pomembno, da je čim večji. Večji kot je, večja je verjetnost, da podjetje XY poravna svoje kratkoročne finančne dolgove. Najvišji je v letu 2021 in znaša 13,9315. V letu 2020 in letu 2022 znaša okoli 8.

4.2.2.4 Kazalniki obračanja

H kazalnikom obračanja spadajo koeficient obračanja terjatev do kupcev, dnevi vezave terjatev do kupcev, koeficient obračanja zalog proizvodov, koeficient obračanja zalog materiala, koeficient obračanja obveznosti do dobaviteljev in koeficient obračanja sredstev. v nadaljevanju bomo opisali samo določene kazalnike obračanja.

Tabela 5: Izračun kazalnikov obračanja za obdobje 2020-2022

KAZALNIKI OBRAČANJA	LETO		
	2020	2021	2022
KOEFICIENT OBRAČANJA TERJATEV DO KUPCEV	0,0771	0,0572	0,0336
KOEFICIENT OBRAČANJA OBVEZNOSTI DO DOBAVITELJEV	2,6925	2,4322	1,8531
KOEFICIENT OBRAČANJA SREDSTEV	3,0633	3,1203	2,2894

Vir: lastno delo.

Koeficient obračanja terjatev do kupcev nam pove, kako hitro management v izbranem podjetju obrača posamezno vrsto sredstev. Večja kot je vrednost terjatev v izbranem podjetju, hitreje je obračanje terjatev do kupcev. V tabeli 5 vidimo, da je v letu 2022 imelo 0,03 odstotne točke obračanja terjatev do kupcev manjše kot v letu 2020. V letu 2020 je bilo 0,07 odstotke točke.

Koeficient obračanja obveznosti do dobaviteljev nam pove, kakšen povprečen rok plačila ima izbrano podjetje do dobaviteljev. Vidimo, da je imelo izbrano podjetje v letu 2020 večji rok plačila glede na leto 2022.

Koeficient obračanja sredstev nam pove število obratov sredstev v letu dni. Za ta koeficient je značilno, da je odvisen od panoge podjetja. V tabeli 5 lahko vidimo, da je v obdobju 2020-2022 približno enak, to je 3 odstotke.

4.2.2.5 Kazalniki dobičkonosnosti

Med kazalnike dobičkonosnosti spadajo kosmata donosnost prihodkov od prodaje, dobičkonosnost iz poslovanja, čista dobičkonosnost prihodkov od prodaje, donosnost sredstev in čista dobičkonosnost kapitala. V nadaljevanju sta izračuna za dva kazalnika.

Tabela 6: Izračun kazalnikov dobičkonosnosti za obdobje 2020 - 2022

KAZALNIKI DOBIČKONOSNOSTI	LETO		
	2020	2021	2022
DOBIČKONOSNOST IZ POSLOVANJA	0,0351	0,0298	0,0277
ČISTA DOBIČKONOSNOST PRIHODKOV OD PRODAJE	0,0351	0,0298	0,0277

Vir: lastno delo.

Dobičkonosnost iz poslovanja nam pove, kakšna je dobičkonosnost osnovnega poslovanja pred finančnimi prihodki in odhodki. V tabeli 6 je vidno, da je bil v letu 2020 0,035 odstotke točke. V letu 2020 je višji v primerjavi z letom 2021 in 2022, ki je bil približno 0,03 odstotke točke.

Čista dobičkonosnost prihodkov od prodaje nam pove, koliko je čistega dobička v odstotku. V tabeli 6 se vidi, da je bil v letu 2020 3,5 odstotka in je višji glede na leto 2022. V letu 2022 je znašal 2,77 odstotka.

4.2.2.6 Kazalniki za vlagatelje

Med kazalnike za vlagatelje spadajo delež čistega dobička za dividende, čisti dobiček na delnico in razmerje med ceno in čistim dobičkom na delnico.

Kazalnikov za vlagatelje v tem primeru nisem izračunala.

4.2.3 Analiza bilanc stanja in poslovnega izida

Pri pregledu vertikalne in horizontalne strukture kapitala se bomo osredotočili na analizo v bilanci stanja. Predvsem bomo preučili, kako so sredstva in obveznosti razporejeni v bilanci stanja ter kako se razporeditev spreminja v času.

Pri analizi izkaza poslovnega izida se bomo osredotočili na ključne komponente, ki vključujejo preverjanje, kakšen dobiček pred obrestmi in davki (Earnings before interest and taxes, v nadaljevanju EBIT) podjetje povprečno ustvarja. Osredotočeni bomo tudi na čisti dobiček pred obrestmi, davki, amortizacijo in amortizacijskimi stroški (Earnings before interest, taxes, depreciation, and amortization, v nadaljevanju EBITDA). V nadaljevanju bomo preučili glavne vrste stroškov in njihov vpliv na poslovni izid podjetja in na sestavo čistega poslovnega izida.

Horizontalna struktura kapitala

Iz tabele 7 je razvidno, da podjetje XY upošteva načelo zlato bilančno pravilo. To je, da se dolgoročna sredstva financirajo z dolgoročnimi viri in kratkoročna sredstva s kratkoročnimi viri. Kazalnik za dolgoročni vir mora biti manjši od 1. Iz tabele 7 je razvidno, da je manjši od 1 v letu 2021 in letu 2022, kar pomeni, da se izključno financirajo z dolgoročnimi viri. Pri kazalniku kratkoročnih sredstev mora biti večji od 1. Vidimo, da je za obdobje 2020-2022 večji od 1. Kratkoročna sredstva se financirajo s kratkoročnimi viri; delno se še vedno zatekajo k dolgoročnim virom.

Tabela 7: Horizontalna struktura kapitala podjetja XY za obdobje 2020-2022

HORIZONTALNA STRUKTURA KAPITALA	LETO		
	2020	2021	2022
DOLGOROČNA SREDSTVA	1.268.361,48	429.498,38	968.608,22
DOLGOROČNI VIRI	1.267.412,90	1.715.948,09	2.963.625,81
(LASTNIŠKI KAPITAL + DOL. FIN. OBV.) - DOLG. SREDSTVA	-948,58	1.286.449,71	1.995.017,59
PRESEŽEK	-0,07	299,52	205,97
DOLGOROČNA SREDSTVA/DOLGOROČNI VIRI	1,00	0,25	0,33
KRA TKOROČNA SREDSTVA/KRA TKOROČNI VIRI	1,02	1,88	2,05
LASTNIŠKI KAPITAL	799.659,00	1.090.737,74	1.265.444,04
DOLGOROČNE FINANČNE OBVEZNOSTI	467.753,90	625.210,35	1.698.181,77
KRA TKOROČNA SREDSTVA	1.445.847,75	2.595.963,80	4.360.497,71
KRA TKOROČNI VIRI	1.420.031,91	1.380.968,83	2.130.982,33

Vir: lastno delo.

Vertikalna struktura kapitala

Iz podatkov v spodnji tabeli 8 je razvidno, da je med lastniškim in dolžniškim kapitalom veliko odstopanje. Iz izračuna vidimo, da je dolžniški kapital večji od lastniškega. Za podjetje to ni ugodno. Lahko privede do povečanega tveganja zaradi zadolževanja.

Tabela 8: Vertikalna struktura kapitala podjetja XY za obdobje 2020-2022

VERTIKALNA STRUKTURA KAPITALA	LETO		
	2020	2021	2022
LASTNIŠKI KAPITAL	799.659,00	1.090.737,74	1.265.444,04
DELEŽ V %	29,20	34,83	23,31
DOLŽNIŠKI KAPITAL	1.938.889,44	2.041.200,12	3.850.815,18
DELEŽ V %	70,80	65,17	70,94
SKUPAJ OBVEZNOSTI DO VIROV SREDSTEV	2.738.548,44	3.131.937,86	5.427.994,97
REZERVACIJE	0,00	0,00	0,00
FINANČNE IN POSLOVNE DOLGOROČNE OBVEZNOSTI	518.857,53	660.231,29	1.719.832,85
FINANČNE IN POSLOVNE KRATKOROČNE OBVEZNOSTI	1.420.031,91	1.380.968,83	2.130.982,33

Vir: lastno delo.

EBIT in EBITDA

V tabeli 9 je prikazano, da sta EBIT marža in EBITDA marža približno približno enaki. EBIT marža je najvišja v letu 2021 in znaša 11,66 odstotka. EBITDA marža je najvišja v letu 2021 in znaša 12,87 odstotka. Najnižji sta v letu 2020. EBIT marža znaša 4,04 odstotka in EBITDA marža 5,64 odstotka.

Tabela 9: EBIT in EBITDA za podjetje XY za obdobje 2020-2022

EBIT in EBITDA	LETO		
	2020	2021	2022
ČISTI PRIHODKI OD PRODAJE	8.388.877,00	9.772.571,89	12.426.626,49
POSLOVNI PRIHODKI SKUPAJ	8.618.053,00	10.029.793,00	12.698.682,00
POSLOVNI ODHODKI SKUPAJ	8.279.057,00	8.890.679,00	12.136.975,00
ODPIS VREDNOSTI	133.911,07	118.848,54	456.528,76
EBIT	338.996,00	1.139.114,00	561.707,00
EBIT marža (%)	4,04	11,66	4,52
EBITDA	472.907,07	1.257.962,54	1.018.235,76
EBITDA marža (%)	5,64	12,87	8,19

Vir: lastno delo.

Analiza stroškov

Iz tabele 10 je razvidno, da stroški iz leta v leto naraščajo. Vidimo, da največji del predstavljajo stroški blaga, materiala in storitev; znašajo približno 85 odstotkov celotnih stroškov. Razvidno je, da so bili stroški dela v letu 2020 v primerjavi z drugimi leti iz tabele 10 najnižji, to je 8,93 odstotkov. Razlog je verjetno covid-19. V letu 2022 se je glede na leto 2021 ponovno povišalo za približno 1 odstotek. Pri odpisu vrednosti (amortizacija) vidimo v tabeli 10, da se je strošek iz leta 2019 v leto 2022 zniževal. Najvišji je bil v letu 2019 in je znašal 2,22 odstotka, v letu 2022 pa le 0,23 odstotka.

Tabela 10: Analiza stroškov podjetja XY za obdobje 2019 - 2022

VRSTA STR.	LETO							
	2019		2020		2021		2022	
	EUR	V %	EUR	V %	EUR	V %	EUR	V %
SKUPAJ STR.	3.194.130,46	100,00	8.204.044,40	100,00	8.801.473,74	100,00	11.667.047,69	100,00
STR. BLAGA, MATERIALA IN STORITEV	2.685.283,66	84,07	7.373.630,27	89,88	7.617.544,82	86,55	10.058.703,48	86,21
STR. DELA	438.091,06	13,72	732.801,49	8,93	1.098.571,48	12,48	1.581.260,37	13,55
ODP. VRED. (AMOR.)	70.755,74	2,22	97.612,64	1,19	85.357,44	0,97	27.083,84	0,23

Vir: lastno delo.

Čisti poslovni izid

Podjetje XY je imelo najvišji poslovni izid v letu 2022; znašal je 412.031,68 EUR, najnižjega pa v letu 2019 – bil je 155.276,60 EUR oziroma 37,7 odstotka.

Tabela 11: Prikaz čistega dobička podjetja XY za obdobje 2019 - 2022

ČISTI DOBIČEK	LETO			
	2019	2020	2021	2022
CELOTNI POSLOVNI IZID	155.276,60	351.908,87	391.473,66	412.031,68
DAVEK OD DOBIČKA	28.428,62	57.721,57	100.394,92	67.810,44
ČISTI POSLOVNI IZID	126.847,98	294.187,30	291.078,74	344.221,24

Vir: lastno delo.

4.2.4 Analiza z nefinančnimi kazalniki

Pri analizi z nefinančnimi kazalniki se osredotočimo na določene nefinančne kazalnike, ki so pomembni pri določitvi bonitetne ocene. Nefinančni kazalniki so kratka zgodovina podjetja, blokade na transakcijskih računih, tožbe in plačilni indeks.

Kratka zgodovina podjetja

Pove nam, koliko let je podjetje prisotno na trgu in njegov pomen. Podjetje XY je na trgu od leta 2011. Na trgu je več kot 10 let, torej lahko predpostavljamo, da gre za uveljavljeno podjetje.

Blokade na transakcijskem računu

Za podjetja je značilno, da nima samo enega transakcijskega računa. Odprejo jih več. Če na transakcijskem računu ni dovolj sredstev za izpolnitev določenih obveznosti, ki jih ima podjetje do banke, lahko banka transakcijski račun blokira. Blokira ga lahko v skladu z veljavnim Zakonom o izvršbi in zavarovanju (ZIZ), Ur. l. RS, št. 3/07, ali na podlagi Zakona o davčnem postopku (ZdavP-2), Ur. l. RS, št. 13/11. Pomembno za podjetje je, da v obdobju, ki se ga ocenjuje, ni imelo blokad na transakcijskem računu, saj to vpliva

na bonitetno oceno. Navedeno podjetje, ki ga preučujemo za obdobje 2019-2022, ni imelo blokiranih transakcijskih računov.

Tožbe

Pomemben del bonitetne ocene so tožbe. Temeljijo na informacijah o sodnih postopkih v zadnjih dveh letih. Subjekt je v vlogi tožene stranke. Gledajo se statistike o celotnem znesku tožb, skupnem številu vloženih tožb in različnih značilnostih subjekta. Če bi bilo podjetje toženo, se niža bonitetna ocena.

Plačilni indeks

Na podlagi statističnih podatkov se dodeljujejo ocene plačilnega indeksa. Obdobje za oceno se upošteva za zadnjih 14 mesecev. Podatke o plačilnem indeksu dobimo na jasno dostopnem portalu Gvin.

4.3 Določitev bonitetne ocene v podjetju XY

Pri določitvi bonitetne ocene v podjetju se upoštevajo finančni in nefinančni kazalniki. Te kazalnike smo predstavili v poglavju 4.2.2 in v 4.2.4. Temeljno merilo za uspešno presojo podjetja so finančni podatki. Temeljijo na količinskih podatkih. Finančni podatki so omejeni s svojo sposobnostjo za ocenitev poslovne uspešnosti podjetja. Med finančne podatke spadajo računovodski izkazi; za njih je značilno, da so vedno zgodovinske narave. Če želimo napovedati prihodnost podjetja, potrebujemo daljšo časovno obdobje. Pomembne so predpostavke, da se okoliščine ne bodo bistveno spremenile. Za finančne podatke je značilno, da ponujajo omejen vpogled v celotno poslovanje podjetja.

Dodatek k finančnim podatkom predstavljajo nefinančni podatki. Nefinančni podatki niso omejeni na kvantitativne podatke. S pomočjo nefinančnih podatkov pridobimo vpogled v kakovost upravljanja podjetja, njegove strateške usmeritve, ugled na trgu, odnos s strankami, inovacijsko sposobnost, skladnost z regulativo in druge pomembne vidike poslovanja. Pri oblikovanju bonitetne ocene so nefinančni podatki pomembni. Za dobro bonitetno oceno je značilno, da mora združevati ustrezno izbrano skupino finančnih kazalnikov in nefinančnih kazalnikov. Tako lahko na celovit način določa poslovno stanje in perspektivo podjetja.

4.3.1 Določanje bonitetne ocene z izbranimi finančnimi in nefinančnimi podatki

Izbrana banka uporablja za izračun bonitete pravnih subjektov interna bonitetna orodja. Ta so opredeljena s strani skupine. Pri opredelitvi bonitete uporabljajo segmente glede na specifične. To so kvalitativni in kvantitativni faktorji. **Kvantitativni faktorji** obravnavajo vse pomembne številke in informacije, ki jih je mogoče pridobiti iz računovodskih izkazov. Na podlagi finančnih podatkov lahko pridobimo oziroma prepoznamo različne prednosti in slabosti pravnih subjektov. **Kvalitativni faktorji** ne vsebujejo finančnih

podatkov. Vsebujejo kakovost upravljanja, računovodstvo in poročanje, stroje, sisteme pravnega subjekta in organizacijo, trg in njihove pozicije na trgu, stanje naročil in njihove zmogljivosti in limitne prekoračitve. Sem spadajo predvsem priložnosti in potencialna tveganja. Pomen v izbrani banki pridobivajo kvalitativni faktorji (Izbrana banka, 2024).

Izvedba procesa presojanja bonitet pravnih subjektov ima postopek. Vnos kvantitativnih faktorjev opravi prodaja; na njihovi podlagi se izračuna rating. Glede na kvantitativne faktorje se lahko tudi izboljša rating, če so izpolnjeni pogoji. Nov rating posredujejo v oddelku kreditnega tveganja za podjetja, kjer ponovno preverijo vse podatke in nato potrdijo oziroma zavrnejo. V izbrani banki je interna rating lestvica. Vsebuje 26 oznak od 1+ do 10. in vsak ima pripisan pomen. Nanaša se na interne statistične podatke. Izbrana banka navedene lestvice ne posreduje zaradi poslovne skrivnosti. V letnem poročilu 2023, ki ga je izbrana banka javno objavila na svoji spletni strani, je vidna interna bonitetna lestvica. Prikazana je primerjava z zunanjo lestvico za določanje bonitetne ocene. Uporablja lestvico z desetimi glavnimi bonitetnimi razredi in dodatno razdelitvijo v 26 podrazredov (Izbrana banka, 2024). V magistrskem delu sem se osredotočila na bonitetno lestvico iz Ebonitet.si.

4.3.2 Določanje bonitetne ocene po metodologiji Ebonitete.si – Prva bonitetna agencija

Po metodologiji Ebonitet.si smo določili bonitetno oceno podjetju XY. Ebonitete.si ima oznake bonitetne ocene s števkami od 1 do 10. Glede na tabelo Primerjave bonitetnih ocen, ki je prikazana na sliki 4, med seboj ima podjetje XY oceno 8. Pri izračunu smo uporabili enako lestvico ocenjevanja, kot jo uporablja bonitetna agencija. To pomeni, da smo upoštevali finančne in nefinančne kazalnike podjetja XY.

Po pregledu finančnih podatkov izbranega podjetja XY ima bonitetno oceno po Ebonitete.si 8. To pomeni, da je bonitetna ocena bolj občutljiva in ima nizko tveganje. Občutljiv je dolg na morebitne zunanje spremembe. Podjetje izpolnjuje svoje obveznosti. Do bonitetne ocene so na Ebonitetah prišli glede na celotno zgodovino podjetja XY. V preteklosti podjetje XY ni imelo blokiranih transakcijskih računov. Ima relativno pomanjkanje lastnih virov zaradi dokaj visoke stopnje odvisnosti poslovanja od tujih virov financiranja. Presežek kratkoročnih sredstev nad kratkoročnimi viri jim zagotavlja pogoje za likvidno poslovanje. Glede na stanje terjatev ima podjetje XY ustvarjene prihodke in ne vodijo v kreditno izpostavljenost. Redno poslovanje podjetja je nadpovprečno. To je razvidno iz stopnje donosa sredstev. Stopnja obračanja sredstev je visoka. To je vidno zaradi velikosti prihodkov ob danih sredstvih. Pri bonitetni oceni je pomembno, da podjetje XY ni udeleženo pri sodnih sporih, ne kot tožeča ali tožena stranka. Pomemben podatek je, da ni bil davčni dolžnik, da nima prijavljenih terjatev v insolvenčnih postopkih, začeti v zadnjem letu. Iz Ebonitet dobimo tudi podatek, da

podjetje XY redno poravnava svoje plačilne obveznosti, vse na datum valute za obdobje 12 mesecev. Podjetje XY je v obdobju 2018 do 2022 označeno kot hitro rastoče podjetje.

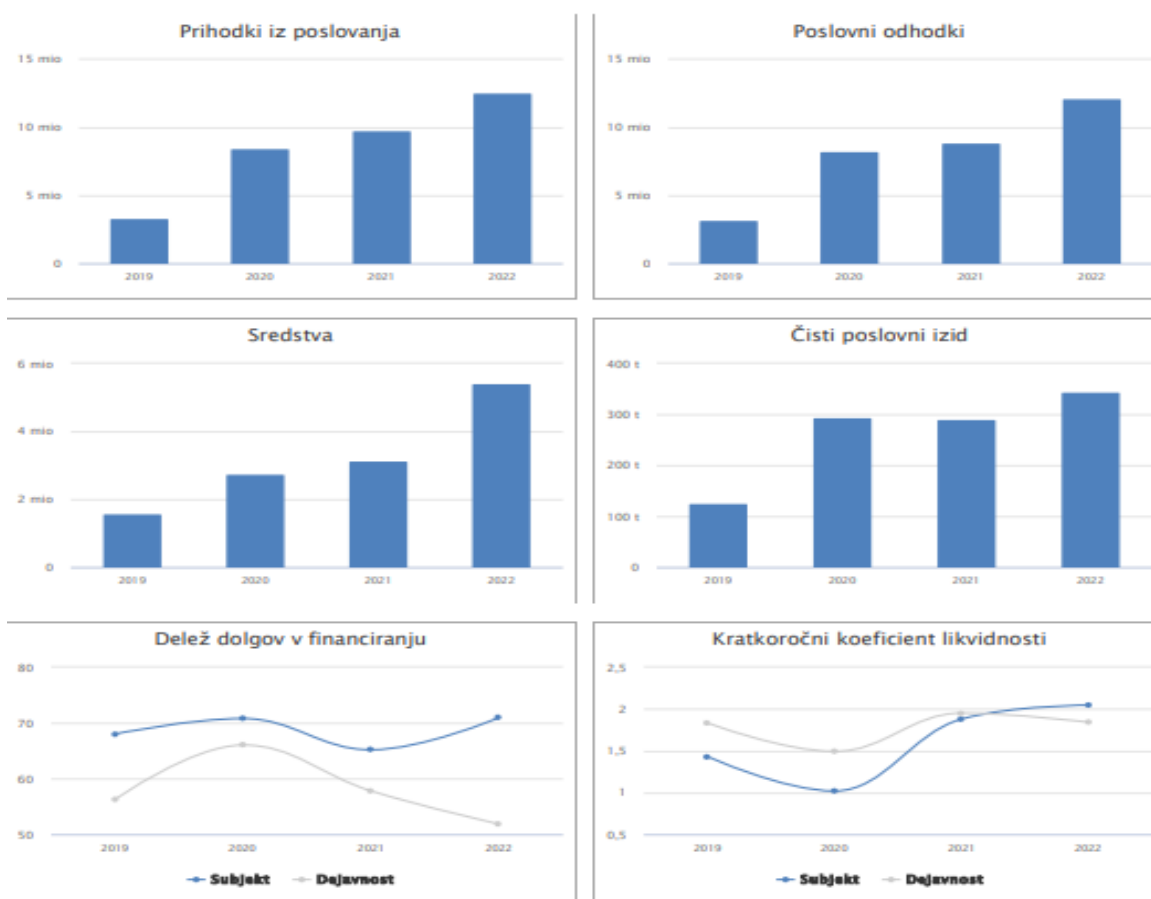
Slika 4: Bonitetna ocena podjetja XY za leto 2022

Vir: Prva bonitetna agencija (2024).

Na sliki 5 so grafični prikazi podjetja XY za ekonomske kategorije.

Slika 5: Grafični prikaz pomembnejših ekonomskih kategorij za obdobje 2019 - 2022

Vir: Prva bonitetna agencija (2024).

4.3.3 Komentar k rezultatom analize

Pri poslovnem sodelovanju je osnova zaupanje. Za manjše pravne subjekte je značilno, da neradi razkrivajo informacije. Te informacije pa so ključne za razumevanje poslovanja podjetja in za presojanje bonitetne ocene. Pravni subjekti morajo biti odzivni pri dostavi zahtevane dokumentacije, ki jo banka potrebuje za odobravanje posla. S tem se gradi tudi

zaupanje med banko in stranko. Tako banka bolj zaupa stranki. Stranka spoštuje zakone banke, ki imajo ustrezna znanja in izkušnje. Da pridobimo bonitetno oceno podjetja, je pomembno, da stranka pravočasno dostavi računovodske izkaze za obdobje 24 mesecev. Včasih se zgodi, da manjša podjetja kasneje pridobijo računovodske izkaze, saj jih dajo v izdelavo zunanjim izvajalcem.

Iz različnih virov banke pridobivajo informacije o pravnih subjektih. Še vedno je najpomembnejši vir, ki ga banka pridobi od stranke same. Banka večinoma pridobi podatke iz javno dostopnih dokumentov. To so večinoma letna poročila družb.

Za banko pomemben vir informacij o pravnih subjektih v Sloveniji predstavljajo tudi nekatera podjetja. Ta podjetja se ukvarjajo s pridobivanjem, zbiranjem, urejanjem in prikazovanjem podatkov o pravnih subjektih. Pri njih se dobi informacije na njihovih spletnih straneh. Določen nabor informacij je brezplačen. Če se potrebuje več podatkov, je potrebno plačati. Javni dostopni podatki so AJPES, gvin.com, pirs.si, bizi.si in ostali. Prednost teh virov informacij je, da so enostavni za uporabo in hitrost pridobivanja informacij. Pomanjkljivost je, ali so to sploh zanesljive informacije, nestandardizirane oblike njihovega prikaza ter cena uporabe. Pri odobravanju kreditov in drugih bančnih naložb je v banki za sodelavce pomembno, da imajo hiter dostop do spletnih ponudnikov informacij za kontaktne, poslovne in finančne informacije o podjetju, informacije o lastništvu, vodstvu in nadzornem svetu, informacije o povezavah med podjetij, informacije o narokih, stečajih in postopkih prisilne poravnave, zgodovinsko sliko pravnega subjekta (to se nanaša na poslovanje v preteklih letih), informacije o dogodkih, ki so povezani s podjetjem, kakšno ima gibanje na trgu in kakšen je njegov položaj ter različen pregled analiz podjetij in trgov.

Po pregledu poslovanja podjetja XY lahko glede na analizo rezultatov trdimo, da ima nadpovprečne rezultate. To vidimo iz izračunov računovodskih kazalnikov za obdobje 2020-2022. Na podlagi rezultatov in finančnih podatkov podjetja XY vidimo, da gre za hitro rastoče podjetje. Vidimo, da se prihodki v letih povečujejo. Te podatke pridobimo v izkazu poslovnega izida podjetja XY. Delež dolgov v financiranju za obdobje 2020-2022 je iz od leta 2020 do leta 2021 nekoliko padel. V letu 2022 je ponovno narasel. Kratkoročni koeficient likvidnosti za isto obdobje se je od leta 2020 do leta 2021 drastično povečal. Na spletni strani Ebonitete.si je vidno, da ima podjetje XY redno plačilno disciplino. To pomeni, da plačuje oziroma redno poravnava svoje obveznosti na dan valute. Podatki so prikazani za zadnjih 12 mesecev; podjetje ni imelo blokad na transakcijskih računih. Celotni pregled podjetja XY glede na analizo finančnih in nefinančnih podatkov kaže, da gre za odličen subjekt, saj ima podjetje poslovanje stabilno in uspešno. Pri podjetju ni zaznati večjega tveganja. Glede na navede podatke se bi v izbrani banki posel sklenil.

5 SKLEP

Podjetja so zaradi ostrine konkurence izpostavljena vedno večjim tveganjem v sodobnem globaliziranem okolju. Vsa ta tveganja podjetjem prinaša globalizacija. Soočajo se s številnimi spremembami. Te spremembe so prinesle nove priložnosti za razvoj poslovanja. Za podjetja je pomembno, da v teh razmerah prepoznajo nove priložnosti in se znajo soočati z nevarnostmi. Pomembno je, da ustvarijo ravnovesje.

Vloga bonitet v bankah se je nenehno spreminjala in širila v času. Ne zajema samo finančnih podatkov, kot jih je. Danes zajema različne kvantitativne in kvalitativne podatke o podjetju. Sem spadajo tudi podatki o vodstvu, statusu, preteklosti in organizacijski strukturi. Danes je boniteta orodje za nove priložnosti, ki se lahko pojavijo pravnim subjektom. Zanimanje za bonitetno oceno pravnih subjektov je z več strani. Zanimanje ni samo s strani bank ampak tudi s strani poslovnih partnerjev, zaposlenih, konkurence in ostalih. V današnjih časih je zanimanje za bonitetno oceno vedno bolj pomembno. Pomemben postaja tudi koncept lastne bonitete, ki jo imajo pravni subjekti. Tako prejmejo informacijo, kje dejansko so na trgu v primerjavi z drugimi konkurenti. Pomaga jim pri svojih odločitvah v nadaljevanju poslovanja.

V teoretičnem delu magistrskega dela smo na začetku predstavili pomen presojanja bonitete za odločanje v izbrani banki, pojem bonitete, na dejavnike presojanja bonitet (to so računovodski izkazi); predstavljene so nekatere znane slovenske in tuje bonitetne agencije in pomen trajnostnega razvoja v bonitetni oceni. To je bila tudi naša izhodiščna tematika.

V empiričnem delu magistrskega dela smo se osredotočili na postopek odobritve in ocenjevanje bonitete pravnih subjektov; nato smo izračunali finančne kazalnike; predstavljeni so bili nefinančni kazalniki; glede na teorijo smo določili izbranemu podjetju XY bonitetno oceno. Za izračun bonitetne ocene smo izbrali Ebonitete.si in bonitetno lestvico izbrane banke, ki jo je javno objavila v letnem poročilu za leto 2023. Za izbrano podjetje XY smo upoštevali obdobje 2020-2022.

Pri analizi pravnih subjektov v postopku odobritve posla je potrebno pridobiti celotno sliko o poslovanju pravnega subjekta. Pomembno je, da se pridobi podatke o preteklem in o tekočem poslovanju subjekta. Pomembna sta analiza finančnih kazalnikov in opazovanje trenda poslovanja. Za finančne kazalnike je pomembno razumevanje in povezovanje le-teh. Vrednost posameznega kazalnika nam ne pokaže celotne slike. Pridobimo jo lahko na podlagi povezav med finančnimi kazalniki in z opazovanjem trenda poslovanja. Poleg finančnih podatkov so pomembni še podatki, v kateri fazi življenjskega cikla je podjetje, kakšne ima potencialne, plačilne navade, izvor kapitala in povezanost podjetij.

Analizirala sem podjetje XY. Izkazalo se je, da izbrano podjetje XY ima dobre vrednosti kazalnikov. Na podlagi tega lahko sklepamo, da ima bonitetno oceno visoko. Identificirala sem nekaj kazalnikov. Ugotovila sem, da ima podjetje potencial za izboljšave. Koeficient čiste donosnosti kapitala (angl. Return on equity, v nadaljevanju ROE) nam pojasnjuje, kako uspešno je poslovodstvo upravljalo s premoženjem lastnikov. Podjetje je uspešnejše, če je vrednost tega kazalnika čim večja. Lahko pa ta vrednost predstavlja večje tveganje na račun velikega zadolževanja podjetja. Koeficient čiste donosnosti sredstev (angl. Return on assets, v nadaljevanju ROA) nam pokaže, kako uspešno je poslovodstvo podjetja pri upravljanju s sredstvi. Pove nam, koliko čistega dobička oziroma izgube je podjetje ustvarilo. Podjetje je uspešnejše, če je vrednost kazalnika čim večja; po izračunu vidimo, da to ni tako. V raziskovalnem delu sem uporabila formule, ki so navedene v magistrskem delu (dodane v prilogi 2). Za primerjavo sem vzela podatke iz Ebonitet.si. Nekateri izračuni iz magistrske dela odstopajo od izračunov, pridobljenih iz Ebonitet.si. Vsi ti kazalniki so povezani po Du Pontovem sistemu. Ta sistem izhaja iz kazalnika čiste dobičkonosnosti kapitala kot enega od najpomembnejših ciljev podjetja.

V izbrani banki se bonitetna ocena vedno dela na podlagi preteklega poslovanja. Upoštevajo se tudi faktorji za prihodnost in nefinančni faktorji. V oddelku za prevzemanje kreditnih tveganj imajo vso avtoriteto izvesti t. i. override dol ali gor, in sicer ne glede na predlog prodaje (Izbrana banka, 2024).

Izbrana banka ima jasno predeljene cilje trajnostnega razvoja, ki jih ima namen v prihodnosti še nadgraditi in aktivno prispevati k bolj uravnoteženemu gospodarskemu in družbenemu sistemu. Zmerom bolj je jasno, da v finančnem sektorju igrata ključno vlogo trajnostni razvoj in trajnostno poročanje za oblikovanje in spremljanje trajnostnih prizadevanj organizacij in bank. Sedaj in v prihodnosti imajo banke in organizacija velik vpliv na trajnostni razvoj. V prihodnosti jih bo potrebno še naprej spodbujati k trajnostnem poročanju in prispevanju svojih pozitivnih vplivov.

Namen magistrskega dela je bil preučitev analize presojanja bonitete pravnih subjektov v izbrani banki. V raziskovalnem delu je predstavljen postopek odobritve bonitetne ocene pravnih subjektov v izbrani banki. Raziskali smo, katero dokumentacijo in informacije o bodočem kreditojemalcu potrebujemo za pripravo celovite analize in ocenjevanje bonitete. Predstavljeni so finančni in nefinančni faktorji. Predstavljene so analize presojanja bonitete za pravne subjekte v izbrani banki na primeru podjetja XY. Namen teh analiz je za pomoč bonitetnim službam in analitikom v banki za boljšo presojo bonitetnih ocen. Z analizo sem ugotovila, da se uporabljajo podatki iz preteklega poslovanja in je večji poudarek na nefinančnih podatkih. V izbrani banki se uporabljajo podatki za preteklo obdobje ter kako poteka poslovanje podjetja v izbrani banki.

LITERATURA IN VIRI

1. Acciona. (2020). *Sustainable development*. Pridobljeno 23. junija 2024 s https://www.acciona.com/sustainable-development/?_adin=11734293023
2. Ajpes. (2019). *Metodologija za določanje bonitetnih ocen gospodarskih družb (podjetij, zadrug in zavodov) ter samostojnih podjetnikov (S.BON AJPES model)*. Pridobljeno 11. junija 2024 s <https://www.ajpes.si/Doc/Bonitete/S.BON/Povzetek%20metodologije.pdf>
3. Ajpes. (brez datuma). *Finančni podatki*. Pridobljeno 2. maja 2024 s https://www.ajpes.si/fipo/pomoc.asp?id_SifVrstaSubjekta=7
4. Aktan, B., Celik, S., Abdulla, Y. in Alshakhoori, N. (2019). The impact of credit ratings on capital strukture. *ISRA International Journal of Islamic Finance*, 11(2), 226-245.
5. Avberšek, A. (2004). *Trajnostni razvoj – družbena in ekonomska nuja: zbornik referatov*. Velenje: Društvo za kakovost in ravnanje z okoljem: GZS, Savinjsko Šaleška območna zbornica.
6. Banka Slovenije. (2022). *Centralni kreditni register*. Pridobljeno 15. oktobra 2022 s <https://www.bsi.si/financna-stabilnost/centralni-kreditni-register>
7. Banka Slovenije. (brez datuma a). *Finančna stabilnost*. Pridobljeno 5. maja 2024 s <https://www.bsi.si/financna-stabilnost/centralni-kreditni-register/sistem-izmenjave-informacij>
8. Banka Slovenije. (brez datuma b). *Nadzor bančnega sistema*. Pridobljeno 5. julija 2024 s <https://www.bsi.si/financna-stabilnost/nadzor-bancnega-sistema>
9. Borak, N. (1998). *Bazelska načela preudarnega bančnega poslovanja*. Zveza ekonomistov Slovenije. Narodna in univerzitetna knjižnica Ljubljana.
10. Borak, N. (2000). Analiza bančnih tveganj. *Portorož: Zbornik. 6. strokovno posvetovanje o bančništvu*. Zveza ekonomistov Slovenije. Narodna in univerzitetna knjižnica Ljubljana (str. 71-73 in 127-131).
11. Bradač Hojnik, B. (2022). Ustvarjanje vrednosti v okviru trajnostnega podjetništva in poslovnih modelov. V M. Duh in T. Štrukelj (ur.), *Izzivi trajnostnega razvoja organizacij* (str. 15-33). Ekonomska fakulteta Univerze v Ljubljani.
12. Cruz, M. G. (2002). *Modeling, Measuring and Hedging Operational Risk*. West Sussex: John Wiley & Sons, Ltd.
13. Dimovski, V. (1999). *Bančništvo*. Ekonomska fakulteta Univerze v Ljubljani.
14. Dun & Bradstreet (brez datuma). *O nas*. Pridobljeno 7. maja 2024 s <https://www.dnb.com/sl-si/o-nas.html..html>
15. ECB. (brez datuma a). *Enotni mehanizem nadzora*. Pridobljeno 5. julija 2024 s <https://www.bankingsupervision.europa.eu/about/thessm/html/index.sl.html>
16. ECB. (brez datuma b). *Kaj je SREP?*. Pridobljeno 5. julija 2024 s <https://www.bankingsupervision.europa.eu/about/ssmexplained/html/srep.sl.html>

17. European Banking Authority. (brez datuma). *EBA organisation and governance*. Pridobljeno 5. maja 2024 s <https://www.eba.europa.eu/about-us/organisation-and-governance/eba-within-eu-institutional-framework>
18. Fitch Ratings. (brez datuma). *Ratings and definitions*. Pridobljeno 7. maja 2024 s <https://www.fitchratings.com/products/rating-definitions>
19. Frontstream [@FrontStream]. (2022, 13. junij). *The three pillars of sustainability* [blog]. <https://www.frontstream.com/blog/the-three-pillars-of-sustainability>
20. Heffernan, S. (2005). *Modern Banking*. Chichester: John Wiley in Sons.
21. Hempel, H. G., Simonson, D. G. in Coleman, A. B. (1994). *Bank management: text & cases*. New York: John Wiley in Sons, Inc.
22. Investopedia. (2024). *The 3 Pillars of Corporate Sustainability*. Pridobljeno 20. junija 2024 s <https://www.investopedia.com/articles/investing/100515/three-pillars-corporate-sustainability.asp>
23. Izbrana banka. (2024). *Letno poročilo 2023*. Ljubljana: Izbrana banka.
24. Jaklič, M. (2017). *Poslovno okolje in trajnostni razvoj*. Ekonomska fakulteta Univerze v Ljubljani, Založništvo.
25. Jus, M. (2010). *Bančne garancije in sorodni instrumenti financiranja trgovine*. Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije.
26. Knez-Riedl, J. (1998). *Objektivizacija presoje bonitete podjetja s pomočjo panožnih dejavnikov*. Doktorska disertacija. Ekonomska poslovna fakulteta Univerza v Mariboru, str. 278.
27. Knez-Riedl, J. (2000). *Pojmovanje in presojanje bonitete podjetja*. Ljubljana: Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije.
28. Knez-Riedl, J. (2009). Nove smeri in poudarki presojanja bonitete organizacij. V M. Mulej (ur.), *Globalna finančna kriza ter trajnostni razvoj* (str. 29). Ekonomska poslovna fakulteta Univerza v Mariboru.
29. Koch, T. W. in MacDonald, S. S. (2006). *Banking Management*. Mason: Thomson South-Western.
30. Križnik, B. in Bizovičar, M. (2021). Najbolj trajnostno aktiven je finančni sektor. *Delo*. Pridobljeno 10. maja 2024 s <https://www.delo.si/delov-poslovni-center/podjetniske-zvezde/najbolj-trajnostno-aktiven-je-financni-sektor>
31. Matthews, K. in Thompson, J. (2008). *The economics of banking* (2. izd.). John Wiley in Sons, LTD.
32. Matthies, A., B. (2013). *Empirical research on corporate credit-ratings: A literature review* (SFB 649 Discussion Paper, No. 2013-003). Humboldt University of Berlin.
33. Moody's. (2024). *Ratings Scale and Definitions*. Pridobljeno 7. maja 2024 s https://www.moody's.com/sites/products/productattachments/ap075378_1_1408_ki.pdf
34. Organizacija združenih narodov. (brez datuma). *Cilji trajnostnega razvoja*. Pridobljeno 13. junija 2024 s https://unis.unvienna.org/unis/en/topics/sustainable_development_goals.html

35. Prva bonitetna agencija. (2022). *Bonitetno poročilo – slovenska in tuja bonitetna poročila*. Pridobljeno 15. oktobra 2022 s <https://www.ebonitete.si/porocilo.aspx>
36. Prva bonitetna agencija. (2024). *O bonitetah*. Pridobljeno 7. maja 2024 s <https://www.ebonitete.si/onas.aspx>
37. Prva bonitetna agencija. (brez datuma). *Bonitetna ocena*. Pridobljeno 28. 12. 2023 s <https://www.ebonitete.si/bonitetna-ocena>
38. S&P Global. (2024). *Intro to Credit Rating*. Pridobljeno 7. maja 2024 s <https://www.spglobal.com/ratings/en/about/intro-to-credit-ratings>
39. Saunders, A. (2000). *Financial Institutions Management: a modern perspective* (3. izd.). Boston: McGraw-Hill Higher Education.
40. SDG Watch Europe. (brez datuma). *Kaj je agenda 2030 in kaj so cilji trajnostnega razvoja?*. Pridobljeno 13. junija 2024 s <https://www.sdgwatcheurope.org/wp-content/uploads/2020/05/SDGs-Handbook-in-Slovenian.pdf>
41. Simoneti, M., Dolenc, P., Jašovič, B. in Košak, M (2019). *Bančno poslovanje*. Ljubljana: Združenje bank Slovenije.
42. SIQ. (brez datuma) *Skupaj z vami soustvarjamo odgovorno družbo*. Pridobljeno 20. junija 2024 s https://www.siq.si/nase-dejavnosti/certificiranje-organizacij/predstavitev/trajnostni_razvoj/
43. SISBIZ. (brez datuma). *Podatki v sisbiz*. Pridobljeno 5. maja 2024 s <https://vsebina.bsi.si/sisbiz/sl/podatki-v-sisbiz.aspx>
44. SISBON. (brez datuma a). *Opredelitev pojmov SISBON*. Pridobljeno 5 novembra 2022 s <https://sisbon.si/opredelitev-pojmov/>
45. SISBON. (brez datuma b). *O sistemu sisbon*. Pridobljeno 5. maja 2024 s <https://sisbon.si/o-sistemu-sisbon/>
46. Sklep o ocenjevanju izgub iz kreditnega tveganja bank in hranilnic. Uradni list RS št. 50/2015.
47. Slovenski računovodski standardi. Uradni list RS, št. 118/2005.
48. Statistični urad Republike Slovenije. (2023). *Stopnja recikliranja komunalnih odpadkov najvišja do zdaj*. Pridobljeno 11. junija 2024 s <https://www.stat.si/StatWeb/News/Index/11549>
49. Sustainable Development Commission. (brez datuma). *What is sustainable development*. Pridobljeno 11. junija 2024 s <https://www.sd-commission.org.uk/pages/what-is-sustainable-development.html>
50. Štiblar, F. (2010). *Bančništvo kot hrbtenica samostojne Slovenije*. Ljubljana: ZRC SAZU.
51. Troy, S. (2023). *Bank Guarantee*. Pridobljeno 7. aprila 2024 s <https://www.investopedia.com/ask/answers/difference-between-bank-guarantee-and-letter-of-credit>
52. Uredba o bonitetnih zahtevah za kreditne institucije in investicijska podjetja ter o spremembi uredbe. Uredba (EU) št. 575/2013 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 26. junija 2013 o bonitetnih zahtevah za kreditne institucije in investicijska podjetja ter o spremembi Uredbe (EU) št. 648/2012.

53. Zakon o bančništvu (ZBan-2). Uradni list RS, št. 25/15, 44/16.
54. Zakon o bančništvu (ZBan-3). Uradni list RS, št. 92/21 in 123/21.
55. Zakon o gospodarskih družbah (ZGD-1), Uradni list RS, št. 65/2009.
56. Zakon o gospodarskih družbah (ZGD-1D), Uradni list. RS, št. 33/11.
57. Združenje bank Slovenije. (2019). *Načela odgovornega kreditiranja gospodarskih družb*. Pridobljeno 11. junija 2019 s https://www.zbs-giz.si/wp-content/uploads/2021/09/NacelaOdgovornegaKreditiranja_primer_cist.pdf
58. Zrim, S. (2005). *Boniteta podjetja X* (diplomsko delo). Ekonomsko poslovna fakulteta Univerze v Mariboru.

PRILOGE

Priloga 1: Osnovni pojmi (opredelitev pojmov)

BILANCA STANJA

Je računovodski izkaz. Prikazuje stanje sredstev in obveznosti do njihovih virov ob koncu poslovnega leta. V bilanci stanja vidimo obseg in kakovost sredstev. Sredstva opredelimo na dolgoročna in kratkoročna. Opazimo tudi obseg in kakovost njihovega financiranja. To financiranje se deli na lastniški in dolžniški vir. Delimo jo na aktivo in pasivo. Aktiva izkazuje stanje sredstev poslovnega subjekta. Pasiva pa izkazuje stanje obveznosti do virov sredstev (Ajpes, brez datuma).

AKTIVA

Dolgoročna sredstva so sredstva, ki so v družbi več kot eno leto. Sestavljajo jih neopredmetena sredstva in dolgoročne aktivne časovne razmejitve, opredmetena osnovna sredstva, naložbene nepremičnine, dolgoročne finančne naložbe, dolgoročne poslovne terjatve ter odložene terjatve za davek (računovodja.com, brez datuma).

Neopredmetena sredstva in dolgoročne aktivne časovne razmejitve so sredstva, ki jih ima poslovni subjekt za proizvodjanje proizvodov ali pa za opravljanje storitev v daljšem časovnem obdobju (Ajpes, brez datuma).

Neopredmetena sredstva so sredstva, ki ne obstajajo v fizični obliki. Sem spadajo patenti, licence, blagovne znamke, računalniški programi, dobro ime in podobno (Ajpes, brez datuma).

Opredmetena osnovna sredstva so sredstva v lasti ali finančnem najemu in se uporabljajo v več kot enem obračunskem obdobju. Sem spadajo zgradbe, zemljišča, proizvodjalne naprave in stroji ter druga oprema (Ajpes, brez datuma).

Naložbene nepremičnine: sem spadajo poslovni subjekti, ki prinašajo najemnino in/ali povečajo vrednost dolgoročne naložbe (Ajpes, brez datuma).

Dolgoročne finančne naložbe spadajo med sredstva. Poslovni subjekt jih ima z namenom, da bi z donosi ustvarjal finančne prihodke. Med finančne prihodke spadajo naložbe v kapital ali finančne dolgove drugih podjetij, države ali drugi izdajatelji. Te naložbe naj bi odražale več kot leto dni in z njimi se ne trguje (Ajpes, brez datuma).

Dolgoročne poslovne terjatve so terjatve na premoženjskopравnih in drugih razmerjih. Zasnovane so pravice zahtevati od določene osebe plačilo dolga, dobavo stvari ali izvedbo storitev. Ne smejo zapasti v plačilo v roku, daljšem od enega leta dni. Sem spadajo dani dolgoročni blagovni ali potrošniški krediti, predujmi, varščine in terjatve iz finančnega najema (Ajpes, brez datuma).

Odložene terjatve za davek: sem spada znesek davka iz dobička, ki bo povrnjen v prihodnjih obdobjih glede na odbitne začasne razlike. Neizrabljena davčna izguba se

prenese v naslednja obdobja in prenos neporabljenih davčnih dobropisov v naslednjih obdobjih (Ajpes, brez datuma).

Skupna dolgoročna sredstva so seštevek vseh sredstev, ki jih poslovni subjekt uporablja v obdobju, ki je daljše od enega leta.

Kratkoročna sredstva: manj od enega leta in poslovni subjekti jih nenehno preoblikujejo (Ajpes, brez datuma).

Sredstva (skupine za odtujitev) za prodajo opredmetenih sredstev se izkazujejo; naložbene nepremičnine in druga nekratkoročna sredstva, ki so namenjena prodaji (Ajpes, brez datuma).

Zaloge so sredstva v opredmeteni obliki. Porabljena bodo pri ustvarjanju proizvodov ali opravljanju storitev. Sem spadajo zaloge materiala, trgovsko blago, nedokončani ali dokončani proizvodi in podobno (Ajpes, brez datuma).

Kratkoročne finančne naložbe spadajo med finančna sredstva. Namenjena so temu, da bi z donosi, ki izhajajo iz njih, poslovni subjekt povečal svoje finančne prihodke v obdobju do enega leta. Sem spadajo kratkoročne finančne naložbe v delnice in deleže, kratkoročna finančna posojila in podobno (Ajpes, brez datuma).

Kratkoročne poslovne terjatve izhajajo iz poslovanja. Pojavijo se do kupcev, do dobaviteljev, do zaposlenih ali do države (Ajpes, brez datuma).

Denarna sredstva se nanašajo na denar v blagajni, dobroimetje na računih pri banki ali drugi finančni instituciji, ki se uporablja za plačevanje. Sem spadajo tudi udenarljivi prejeti čeki in drugi vrednostni papirji (Ajpes, brez datuma).

Kratkoročne aktivne časovne razmejitve so kratkoročni odloženi stroški in kratkoročno nezaračunani prihodki. Med kratkoročno odložene stroške spadajo zavarovanje, naročnine in podobno). Kratkoročno nezaračunani prihodki so vrednotnice, DDV od prejetih predujmov in podobno (Ajpes, brez datuma).

Sredstva so v denarni merski enoti izražene stvari, pravice in denar. Poslovni subjekt z njimi premoženjskopravno razpolaga (Ajpes, brez datuma).

Zunajbilančna sredstva: sem spadajo terjatve poslovnega subjekta. Na primer vložene tožbe, ki bi mu lahko prinesle dobiček.

PASIVA

Kapital predstavlja obveznost do lastnikov in izraža lastni vir financiranja poslovnega subjekta. Če poslovni subjekt preneha poslovati, zapade v plačilo. Znesek vložnega kapitala je opredeljen z zneski, ki so jih vložili lastniki, in z zneski, ki so se pojavili pri

poslovanju in pripadajo lastnikom. Če gre za samostojnega podjetnika, se govori o podjetnikovem kapitalu (Ajpes, brez datuma).

Zadružni kapital je sestavljen iz nerazdeljivega kapitala in deležev članov zadruga. Lahko so obvezni ali prostovoljni (Ajpes, brez datuma).

Kapitalske rezerve: sem spadajo vplačila pri podjetju nad nominalnimi zneski delnic oziroma deležev, vplačila nad knjigovodskimi vrednostnimi pri odtujitvi začasno odkupljenih lastnih delnic oziroma deležev, vplačila nad nominalnim zneskom kapitala, ki so pridobljena z izdajo zamenljivih obveznic ali obveznic z delniško nakupno opcijo, vplačila, pridobljena z dodatno pravico iz delnic oziroma deležev, druga vplačila kapitala na podlagi statuta in zneski iz poenostavljenega zmanjšanja osnovnega kapitala z umikom delnic oziroma deležev (Ajpes, brez datuma).

Rezerve iz dobička: gre za namensko zadržanje dela čistega dobička iz prejšnjih let iz podjetja. S tem gre za poravnavanje možnih izgub v prihodnosti (Ajpes, brez datuma).

Preneseni čisti poslovni izid tu je lahko preneseni čisti dobiček ali prenesena čista izguba. Preneseni čisti dobiček: gre za ostanek čistega dobička iz prejšnjih let, ki ni bil v obliki dividend ali drugih deležev razdeljen lastnikom kapitala in niti ni bil opredeljen kot rezerva. Prenesena čista izguba: gre za izgubo iz prejšnjih let, ki ni bila poravnana s čistim dobičkom poslovnega leta ali drugimi sestavinami kapitala in ne zmanjšuje celotnega kapitala. Tu gre predvsem za rezerve ali dobiček prejšnjih let (Ajpes, brez datuma).

Čisti poslovni izid poslovnega leta: gre za razliko med celotnim poslovnim izidom, ki je obračunan z davkom iz dobička in odloženimi davki. Preostanek čistega poslovnega leta, ki pri sestavi letnega poročila ni bil porabljen za druge namene, ali ugotovljena čista izguba poslovnega leta, ki jo pri sestavi letnega poročila ni bilo mogoče pokriti v breme drugih sestavin kapitala (Ajpes, brez datuma).

Rezervacije so vnaprej vračunani stroški oziroma odhodki za zbiranje zneskov, ki v prihodnosti omogočijo pokritje nastalih stroškov oziroma odhodkov. Sem spadajo na primer reorganizacija za pričakovane izgube iz kočljivih pogodb, za pokojnine, za jubilejne nagrade in za odpravnine ob upokojitvi (Ajpes, brez datuma).

Dolgoročne pasivne časovne razmejitve so odloženi prihodki, ki bodo v obdobju, daljšem od leta dni, pokrili predvidene odhodke (Ajpes, brez datuma).

Dolgoročne obveznosti so obveznosti z rokom zapadlosti plačila. Ta rok je daljši od leta dni od njihovega nastanka oziroma od datuma bilance stanja (Ajpes, brez datuma).

Dolgoročne finančne obveznosti so obveznosti, ki imajo rok plačila daljši od enega leta. Tu gre za dolgoročna posojila, ki so dobljena na podlagi posojilnih pogodb pri bankah,

družbah ali fizičnih osebah in tudi dolgoročna posojila, dobljena na podlagi obveznic in podobno (Ajpes, brez datuma).

Dolgoročne poslovne obveznosti so dolgoročne obveznosti. Nanašajo se na kupljeno blago ali storitve do domačih ali tujih pravnih ali fizičnih oseb, ki jih ima poslovni subjekt. To so dolgoročni krediti, ki so dobljeni na podlagi kreditnih pogodb, obveznosti iz dolgoročnih kreditov dobaviteljev, obveznosti za odloženi davek, dolgoročni dolgovi iz finančnega najema in podobno (Ajpes, brez datuma).

Odložene obveznosti za davek se obravnava kot posebno kategorijo dolgoročnih dolgov. Izkazujejo se za vse obdavčljive začasne razlike (Ajpes, brez datuma).

Skupaj lastni in dolgoročni viri: seštevek kapitala, rezervacij in dolgoročnih pasivnih časovnih razmejitev ter dolgoročnih obveznosti (Ajpes, brez datuma).

Presežek ali primanjkljaj dolgoročnih virov: če je pozitiven poslovni subjekt z lastnimi in dolgoročnimi viri, financira vsa dolgoročna sredstva. V nasprotnem primeru je negativen (Ajpes, brez datuma).

Kratkoročne obveznosti so obveznosti, ki se financirajo iz sredstev, ki zapadejo v plačilo v obdobju, krajšem od leta dni. Tisti del dolgoročnih sredstev, ki je že zapadel v plačilo, a še ni plačan ali pa zapade v plačilo v obdobju do leta dni po datumu iz bilance stanja (Ajpes, brez datuma).

Obveznosti, vključene v skupino za odtujitev so obveznosti, ki so vključene v skupino sredstev. Ta sredstva bodo odtujena za prodajo ali kako drugače ter obveznosti neposredno povezane s temi sredstvi ter so prenešene v transakcijo (Ajpes, brez datuma).

Kratkoročne finančne obveznosti: gre za dobljena kratkoročna posojila na podlagi posojilnih pogodb in izdane kratkoročne vrednostne papirje (Ajpes, brez datuma).

Kratkoročne poslovne obveznosti so obveznosti, ki zapadejo v plačilo v manj kot letu dni. Povezane so s poslovanjem in ne s financiranjem ali naložbenjem. Sem spadajo krediti dobaviteljev, obveznosti do zaposlenih, do države (iz naslova davkov), razdelitev poslovnega izida in podobno, kratkoročne poslovne obveznosti do kupca (za dobljene predujme in za prejete kratkoročne varščine) (Ajpes, brez datuma).

Kratkoročne pasivne časovne razmejitve so obveznosti, ki se po predvidevanjih pojavijo v letu dni. Njihov nastanek je verjeten, velikost pa zanesljivo ocenjena. Pričakovani stroški oziroma odhodki se oblikujejo za vnaprej ali za kratkoročno odložene prihodke. Pričakovani stroški so stroški kala, razsipa, uničenja, loma in podobno. Kratkoročno odloženi prihodki so vnaprej plačana najemnina, šolnina, naročnina in podobno (Ajpes, brez datuma).

Obveznosti do virov sredstev temeljijo na pravno zasnovanem razmerju poslovnega subjekta do virov sredstev. Z njimi se financira.

Zunajbilančne obveznosti: gre za možne obveznosti ali terjatve (Ajpes, brez datuma).

IZKAZ POSLOVNEGA IZIDA

Gre za temeljni računovodski izkaz. V njem poslovni subjekti izkazujejo prihodke, odhodke in poslovni izid v obračunskem obdobju (Ajpes, brez datuma).

Kosmati donos od poslovanja je sestavljen iz poslovnih prihodkov, povečan ali zmanjšan za spremembo vrednosti zalog proizvodov in nedokončane proizvodnje (Ajpes, brez datuma).

Poslovni prihodki so prihodki od prodaje proizvodov in storitev, od prodaje trgovskega blaga, prihodki iz usredstvenih lastnih proizvodov in storitev ter drugi poslovni prihodki (Ajpes, brez datuma).

Čisti prihodki od prodaje so prihodki. Ustvarjeni so s prodajo proizvodov, trgovskega blaga ali z opravljenimi storitvami na domačem in tujih trgih poslovnega subjekta (Ajpes, brez datuma).

Sprememba vrednosti zalog proizvodov in nedokončane proizvodnje: gre za razliko med končnim in začetnim stanjem zalog proizvodov in nedokončane proizvodnje. Če imamo povečane poslovne prihodke, gre za zaloge, ki so na koncu obračunskega obdobja večje in obratno (Ajpes, brez datuma).

Usredstveni lastni proizvodi in lastne storitve: njih je proizvedel in usredstvil poslovni subjekt ter z njim povezane storitve. Njihov znesek ne sme presegati stroškov proizvodnje oziroma opravljanja storitev (Ajpes, brez datuma).

Drugi poslovni prihodki (s prevrednotovalnimi poslovnimi prihodki) sem spadajo subvencije, dotacije, regresi, kompenzacije, premije in podobni prihodki. Povezani so s poslovnimi učinki ter prevrednotevalnimi poslovnimi prihodki (Ajpes, brez datuma).

Poslovni odhodki skupaj so stroški, ki so vsebovani v prodanih učinkih (Ajpes, brez datuma).

Stroški blaga, materiala in storitev: sestavljajo jih stroški nabavne vrednosti prodanega blaga in materiala, stroški porabljenega materiala in stroški storitev (Ajpes, brez datuma).

Nabavna vrednost prodanega blaga in materiala in stroški porabljenega materiala: tu so zajeti stroški surovin in drugih materialov, kupljenih delov in polproizvodov. Porabljajo se pri ustvarjanju poslovnih učinkov. Stroški pomožnega materiala za vzdrževanje opredmetenih osnovnih sredstev ter drobnega inventarja, pisarniškega materiala in

nadomestnih delov za servisiranje proizvodov po njihovi prodaji in stroški kala, razsipa, okvar in loma (Ajpes, brez datuma).

Stroški storitev: gre za izvirne stroške kupljenih storitev. Ti stroški so neposredno potrebni pri nastajanju poslovnih učinkov in tudi posredni poslovni stroški. Posredni poslovni stroški izhajajo iz storitev; sem spadajo prevozne storitve, najemnine, študentsko in drugo delo, ki nima podlage v pogodbi o zaposlitvi, stroški reklam, reprezentance, zavarovalne premije in podobno (Ajpes, brez datuma).

Stroški dela spadajo med izvirne stroške. Nanašajo se na obračunane plače in na dajatve. Obračunavajo se od te osnove in niso sestavni del bruto zneskov. Stroški dela lahko neposredno bremenijo ustvarjanje poslovnih učinkov. To so stroški neposrednega dela. Lahko pa imajo naravo posrednih stroškov in so vključeni v ustrezne namenske skupine posrednih stroškov (Ajpes, brez datuma).

Stroški plač so bruto izplačane plače in nadomestila plač, ki bremenijo delodajalca (Ajpes, brez datuma).

Stroški socialnih zavarovanj so prispevki delodajalca od bruto plač (Ajpes, brez datuma).

Drugi stroški dela so drugi stroški, ki jih ima poslovni subjekt v zvezi z zaposlenimi. Sem spadajo nadomestila za prehrano med delom, prevoz na delo, regres, odpravnine in podobno (Ajpes, brez datuma).

Odpisi vrednosti: tu gre za znižanje vrednosti sredstev zaradi izrabe ali prevrednotenja v poslovnem letu (Ajpes, brez datuma).

Amortizacija je strošek. Nastane zaradi prenašanja nabavne vrednosti amortizljivih sredstev na poslovne učinke (Ajpes, brez datuma).

Prevrednotovalni poslovni odhodki pri neopredmetenih sredstvih in opredmetenih osnovnih sredstvih nastanejo zaradi oslabitve neopredmetenih dolgoročnih in opredmetenih osnovnih sredstev, če njihovo zmanjšanje vrednosti ni krito s presežkom iz prevrednotenja v okviru kapitala iz njihove predhodne okrepitve (Ajpes, brez datuma).

Prevrednotevalni poslovni odhodki pri obratnih sredstvih nastanejo zaradi oslabitve obratnih sredstev, če njihovo zmanjšanje vrednosti ni krito s presežkom iz prevrednotenja v okviru kapitala iz njihove predhodne okrepitve (Ajpes, brez datuma).

Drugi poslovni odhodki: sem spadajo vsi drugi stroški, ki niso zajeti med ostalimi poslovnimi odhodki. To so različne takse, povračila in prispevki, ki se ne obračunajo od izplačil fizičnim osebam, stroški sanacije zemljišča, ki niso investicijska vlaganja, stroški štipendij, nagrade učencem, dijakom in študentom na obvezni praksi skupaj z dajatvami, stroški rezervacij, ki niso všteti v zaloge in podobno (Ajpes, brez datuma).

Dobiček/izguba iz poslovanja je poslovni izid. S poslovanjem ga ustvari poslovni subjekt (Ajpes, brez datuma).

Finančni prihodki so prihodki od naložbenja. Delimo jih na dolgoročne in kratkoročne finančne naložbe in na terjatve (Ajpes, brez datuma).

Finančni odhodki so odhodki od financiranja, odhodki za naložbenje in negativne tečajne razlike. Odhodki od financiranja so stroški danih obresti. Odhodki za naložbenje so prevrednotovalni finančni odhodki zaradi oslabitve finančnih naložb (Ajpes, brez datuma).

Drugi prihodki so neobičajne postavke, ki povečujejo poslovni izid. Sem spadajo subvencije, donacije in podobni prihodki, ki niso povezani s poslovnimi učinki, prejete odškodnine in kazni (Ajpes, brez datuma).

Drugi odhodki so neobičajne postavke. V obravnavanem poslovnem letu zmanjšujejo poslovni izid. Sem spadajo denarne kazni, odškodnine, rezervacije za kritje možne izgube in podobno (Ajpes, brez datuma).

Poslovni izid skupaj (celotni dobiček ali celotna izguba): tu gre za razliko med vsemi prihodki in vsemi odhodki v obračunanem obdobju (Ajpes, brez datuma).

Davek iz dobička je znesek, ki ga je poslovni subjekt med poslovnim letom odvedel na osnovi doseženega dobička v letu prej (Ajpes, brez datuma).

Odloženi davki: tu gre za razliko med poslovno in davčno bilanco, ki bo povrnjena v prihodnjih obdobjih (Ajpes, brez datuma).

Čisti poslovni izid obračunskega obdobja (čisti dobiček/čista izguba obračunskega obdobja): gre za razliko med vsemi prihodki in vsemi odhodki. Zmanjšana je za obračunan davek iz dobička in odložene davke (Ajpes, brez datuma).

Bilančni dobiček/izguba to je čisti dobiček tekočega leta in preteklih let po pokritju vseh izgub iz preteklih let (Ajpes, brez datuma).

Priloga 2: Dejavniki presojanja bonitete

Računovodski izkazi so končni rezultat računovodskega spremljanja poslovanja podjetja. Namen je, da zagotavljajo informacije o premoženjskem in finančnem položaju podjetja. Namen je tudi, da zagotavljajo uspešnost poslovanja. Namenjeni so predvsem zunanjim uporabnikom. Zunanji uporabniki nimajo možnosti dostopa do podrobnejših podatkov o poslovanju podjetja. Za zunanje uporabnike podjetja poročajo z letnimi računovodskimi izkazi. Letni računovodski izkazi so sestavljeni za poslovno leto. Poslovno leto je enako koledarskemu letu. So sestavni del letnega poročila. Vsa podjetja, ki so organizirana kot družba z neomejeno odgovornostjo, komanditna družba in tiha družba, se imenujejo osebne družbe in družba z omejeno odgovornostjo, delniška družba in komanditna družba, ki se imenuje kapitalska družba, morajo imeti letno poročilo. Letno poročilo je sestavljeno iz **poslovnega** in **računovodskega poročila**. Poslovodstvo v **poslovnem poročilu** večinoma pojasnjuje posamezne vidike poslovanja, uspešnost ter poslovne načrte. To ni razvidno iz računovodskih podatkov. V poslovnem poročilu morajo biti prikazani ključni računovodski, finančni in drugi kazalniki. Pomembno je, da ti kazalniki vključujejo tudi kadrovske situacijo, varstvo okolja in trajnostni razvoj. V poslovno poročilo spadajo tudi kreditno tveganje, likvidnostno tveganje in tveganje z denarnimi tokovi ter cilji in ukrepi za varovanje pred njimi. V **računovodskem poročilu** najdemo letne računovodske izkaze s prilogami k pojasnilom izkazom. Ta pojasnila vsebujejo razkritja, ki so obvezna po opredeljevanju ZGD in računovodskih standardov. Med računovodske izkaze spadajo bilanca stanja, izkaz poslovnega izida, izkaz denarnih tokov in izkaz gibanja kapitala (Igličar in Hočevar, 2011, str. 182).

Posamezna podjetja imajo za sprejemanje letnega poročila organ. Kateri organ imajo, je odvisno od načina upravljanja. Delitev: dvotirni sistem upravljanja z upravo in nadzornim svetom ali pa enotirni sistem upravljanja z upravnim odborom (Igličar in Hočevar, 2011, str. 184).

Najbolj razširjena metoda oziroma tehnika za analiziranje računovodskih izkazov je analiza s kazalniki. Kazalniki so relativna števila in so lahko izraženi kot stopnje udeležbe, indeksi ali koeficienti. Pri izračunu je najbolj pomembna vsebinska razlaga kazalnika ter ali je vrednost prednost ali slabost. Kazalniki se razlikujejo glede na namen ali potrebo analize (Igličar in Hočevar, 2011, str. 259).

V nadaljevanju bodo prikazani kazalniki (Igličar in Hočevar, 2011 str. 259).

Vsi ti kazalniki so povezani po Du Pontov sistemu. Ta sistem izhaja iz kazalnika čiste dobičkonosnosti kapitala kot enega od najpomembnejših ciljev podjetja. Čista dobičkonosnost kapitala je odvisna predvsem od hitrosti obračanja sredstev, čiste dobičkonosnosti prihodkov in načinov financiranja. Imajo pomemben vpliv pri odločitvah pri investiranju, o poslovanju in o financiranju. Podatke za izračune dobimo iz bilance stanja in iz izkaza poslovnega izida.

Kazalniki financiranja

Ti kazalniki so usmerjeni v analizo financiranja podjetja. Tu nas zanima struktura financiranja in z njo povezana sposobnost podjetja za najemanje novih dolgov. Tu si postavimo vprašanje, v kolikšni meri naj se podjetje financira s kapitalom in v kolikšni meri z dolгови.

$$\text{Delež kapitala v financiranju} = \frac{\text{kapital}}{\text{obveznosti do virov sredstev}} \quad (1)$$

Delež kapitala v financiranju kaže delež oziroma odstotek kapitala med obveznostmi do virov sredstev. Večja, kot je vrednost kazalnika, večji je delež kapitala med celotnimi viri sredstev. To pomeni, da je podjetje manj finančno tvegano.

$$\text{Delež dolgov v financiranju} = \frac{\text{dolгови}}{\text{obveznosti do virov sredstev}} \quad (2)$$

Delež dolgov v financiranju kaže, kolikšen del sredstev podjetja se financira z dolгови ter se dopolnjuje s kazalnikom delež kapitala v financiranju. Tu se včasih upoštevajo samo finančni dolгови ali pa samo dolgoročni finančni dolгови. Po izračunu deleža dolga nam pove, kolikšna je finančna odvisnost podjetja od zunanjih virov financiranja. Pomembno je, da je ta kazalnik čim nižji. Če je čim nižji, zmanjšuje tveganje glede vračila glavnice in obresti.

Razmerje med kapitalom in dolгови je odvisno od razmer na finančnih trgih in možnosti pridobivanja dodatnih finančnih virov. Če so posojilodajalci več zadolženi, zahtevajo višje obresti in dodatna zavarovanja. Z razmerjem med dolгови in kapitalom dobimo kazalnik finančnega vzvoda. Pove nam, da na drugačen način prikazuje strukturo financiranja. Če imamo večjo vrednost kazalnika finančnega vzvoda, imamo večji delež dolgov med viri financiranja. To pomeni, da imamo večje finančno tveganje. Če imamo vrednost kazalnika 1, pomeni, da ima podjetje enako kapitala in dolgov.

$$\text{Kazalniki finančnega vzvoda} = \frac{\text{dolгови}}{\text{kapital}} \quad (3)$$

Kazalnik pokritja finančnih dolgov prikazuje sposobnost podjetja, da poplača dolgove iz notranjih virov denarnih sredstev. To pomeni iz dobička poslovanja in amortizacije (EBITDA). Izračun tega kazalnika nam pove, v koliko letih lahko podjetje svoje dolgove poplača. Poplača jih iz dobička, poslovanja in amortizacije. Če je izračun kazalnika finančnega vzvoda nizek, pomeni, da lahko podjetje hitreje poplača svoje dolgove.

$$\text{Kazalniki pokritja finančnih dolgov} = \frac{\text{povprečno stanje finančnih dolgov}}{\text{dobiček iz poslovanja+amortizacija}} \quad (4)$$

Kazalnik obrestnega pokritja nam pove, v kolikšnem času lahko podjetje finančne odhodke za obresti poravnava iz dobička iz poslovanja. Večji, kot je kazalnik, manjša je verjetnost, da podjetje ne bo moglo poravnati obresti.

$$\text{Kazalnik obrestnega pokritja} = \frac{\text{dobiček iz poslovanja}}{\text{finančni odhodki za obresti}} \quad (5)$$

Kazalniki investiranja

S temi kazalniki analiziramo strukturo sredstev. To pomeni na aktivni strani bilance. Pomembni so za management podjetja. Management podjetja odloča o investicijah. Njihov cilj je, da čisti dobiček dosega s čim manj sredstvi. Kazalnik investiranja je odvisen od dejavnosti podjetja ter od poslovne politike.

Delež dolgoročnih sredstev nam pove delež oziroma odstotek, ki ga imajo dolgoročna sredstva med vsemi sredstvi podjetja. Končni izračun kazalnika je odvisen od panoge podjetja. Če se zmanjša kazalnik, se poslovanje podjetja poveča. To pomeni, da se povečajo kratkoročna sredstva (terjatve, zaloge). Pomeni lahko tudi, da v podjetju prihaja do dezinvestiranja oziroma do zmanjšanja osnovnih sredstev.

$$\text{Delež dolgoročnih sredstev} = \frac{\text{dolgoročna sredstva}}{\text{sredstva}} \quad (6)$$

Kazalnik odpisanosti opredmetenih osnovnih sredstev vključuje nabavno vrednost in popravke vrednosti osnovnih sredstev. Te prejmemo pri pojasnilih k bilanci stanja. Ta kazalnik nam pove, v kolikšnem odstotku so osnovna sredstva že odpisana oziroma amortizirana.

$$\text{Odpisanost opredmetenih o. s.} = \frac{\text{popravek vrednosti opredmetenih o.s.}}{\text{nabavna vrednost opredmetenih o.s.}} \quad (7)$$

Delež kratkoročnih sredstev je zrcalna slika deleža dolgoročnih sredstev. Pokaže nam odstotek oziroma delež kratkoročnih sredstev v vseh sredstvih podjetja. Izboljšanje poslovanja nam kaže povečana vrednost kazalnika. To zaradi povečane poslovne dejavnosti dobimo, ko se kratkoročna sredstva povečajo. Po drugi strani nam lahko povečanje kazalnika pomeni nevarnost za podjetja. To pomeni takrat, ko se delež kratkoročnih sredstev poveča, ne da bi se povečal obseg poslovanja.

$$\text{Delež kratkoročnih sredstev} = \frac{\text{kratkoročna sredstva}}{\text{sredstva}} \quad (8)$$

Kazalniki plačilne sposobnosti

Plačilna sposobnost je, da ima podjetje kratkoročno zmožnost za nemoteno poravnanje zapadle obveznosti. To pomeni, da jo merimo s kazalniki. Ti kazalniki izhajajo iz bilance stanja ali iz denarnih tokov. Če vzamemo podatke iz bilance stanja, primerjamo posamezne postavke sredstev s posameznimi postavkami obveznosti do virov sredstev. Tu vključimo podatke iz kratkoročnih sredstev in obveznosti. Čista kratkoročna sredstva so, če so kratkoročna sredstva večja od kratkoročnih obveznosti. Večja je vrednost čistih kratkoročnih sredstev, manjša je verjetnost za plačilno nesposobnost. Če so čista kratkoročna sredstva negativna, to pomeni težave v prihodnosti pri plačevanju.

$$\text{Kratkoročni koeficient} = \frac{\text{kratkoročna sredstva}}{\text{kratkoročne obveznosti}} \quad (9)$$

Pokaže nam razmerje med kratkoročnimi sredstvi in kratkoročnimi obveznostmi. Značilna je večja vrednost kratkoročnega koeficienta. V kratkoročna sredstva so vključena celotna kratkoročna sredstva.

$$\text{Pospešeni koeficient} = \frac{\text{kratkoročna sredstva} - \text{zaloge}}{\text{kratkoročne obveznosti}} \quad (10)$$

Pove nam razmerje med kratkoročnimi sredstvi in obveznostmi. Od kratkoročnih sredstev se odšteje zaloga. Pospešeni koeficient je boljše merilo za plačilne sposobnosti. Razlog je, da ima v števcu kategorije, ki so denarna ali kratkoročna sredstva, ki so blizu denarja. Večji od 1 je, boljši je.

$$\text{Hitri koeficient} = \frac{\text{denarna sredstva} + \text{kratkoročne finančne naložbe}}{\text{kratkoročne obveznosti}} \quad (11)$$

Med kazalniki plačilne sposobnosti je ta bolj konservativni. Razlog je, ker so tu vključena najbolj likvidna sredstva. Pokaže nam plačilno sposobnost na kratki rok. Pomembno je, da je vrednost kazalnika manjša od 1.

$$\text{dolgoročno financiranje dol. sr.} = \frac{\text{kapital} + \text{dol.re.} + \text{dolgoročni dolgovi}}{\text{dolgoročna sredstva}} \quad (12)$$

Ta nam pove razmerje med kapitalom ter dolgoročnimi viri in dolgoročnimi sredstvi. To je pomembno, če se želi podjetje izogniti plačilni sposobnosti. Vsa dolgoročna sredstva se financirajo s kapitalom in dolgoročnimi viri. Kazalnik mora biti večji od 1. Pri tem kazalniku se lahko tudi kratkoročna sredstva financirajo z dolgoročnimi viri.

$$\text{kazalnik pokritosti krat. finan. dol.} = \frac{\text{denarni izvid iz poslovanja}}{\text{kratkoročni finančni dolgovi}} \quad (13)$$

Od gibanja denarnih tokov je neposredno odvisna plačilna sposobnost. Ocenjujemo jo na podlagi denarnih tokov. Ta kazalnik se imenuje kazalnik pokritosti kratkoročnih finančnih dolgov. Pove nam, da iz doseženega denarnega izida iz poslovanja poravna kratkoročne finančne dolgove. Večji kot je kazalnik, večja je verjetnost, da podjetje poravna kratkoročne finančne dolgove.

Kazalniki obračanja

s temi kazalniki preučujemo hitrost obračanja posameznih vrst sredstev. Pokaže nam sposobnost managementa, kako učinkovito posluje s sredstvi. Manj je vezanih sredstev, hitrejša je obračanja sredstev. Pri izračunih moramo biti pozorni, da so ti kazalniki izračunani kot razmerje med tokom in stanjem. Pomembno je, da tu vedno upoštevamo povprečno stanje sredstev.

$$\text{koef. obračanja terjatev do kupcev} = \frac{\text{prejemki od kupcev v letu dni}}{\text{povprečno stanje terjatev do kupcev}} \quad (14)$$

Pove nam, koliko obratov naredijo terjatve do kupcev v enem letu. Pri koeficientu obračanja terjatev do kupcev je hitrejšje obračanje terjatev do kupcev, če je vrednost kazalnika večja. To pomeni lahko tudi, da je krajši povprečni plačilni rok kupcev. Pri tem kazalniku primerjamo prejemke od kupcev v letu dni. Te podatke dobimo v izkazu denarnega toka.

$$\text{dnevi vezave terjatev do kupcev} = \frac{365}{\text{koef. obračanja terjatev do kupcev}} \quad (15)$$

Izračunani koeficient obračanja terjatev do kupcev potrebujemo pri izračunu dni vezave terjatev do kupcev. Pove nam povprečni plačilni rok terjatev ali pa dneve vezave terjatev do kupcev.

$$\text{koef. obračanja zalog proizvodov} = \frac{\text{stroški prodanih proizvodov}}{\text{povprečno stanje zalog proizvodov}} \quad (16)$$

Pokaže nam število obratov zaloge proizvodov v prodaji za leto dni. Če je koeficient visok, nam pove, da je dobro poslovanje z zalogami in hitro prodajo zalog.

$$\text{koef. obračanja zalog materiala} = \frac{\text{stroški materiala}}{\text{povprečno stanje zalog materiala}} \quad (17)$$

Pove nam število obratov zaloge materiala v proizvodnji v letu dni. Če je pri izračunu koeficient visok, pomeni, da je poslovanje dobro. To vpliva na denarni tok.

$$\text{koef. obr. obv. do dobaviteljev} = \frac{\text{izdatki za nakup blaga, materiala in strojev}}{\text{povp. stanje obveznosti do dobaviteljev}} \quad (18)$$

Pove nam povprečen obrat obveznosti do dobaviteljev oziroma povprečen rok plačila dobaviteljem. Cilj podjetja je, da ima čim daljši rok plačila dobaviteljem. Večinoma je v povezavi z višino nabavne cene; dobavitelj želi podaljšan plačilni rok vključiti v ceno.

$$\text{koef. obračanja sredstev} = \frac{\text{prihodki}}{\text{povprečno stanje sredstev}} \quad (19)$$

Pokaže nam število obratov sredstev v letu dni. Ta koeficient je odvisen od panoge. Če bo visok delež dolgoročnih sredstev, bo koeficient nižji.

Kazalniki dobičkonosnosti

Pri kazalniku dobičkonosnosti nas zanima predvsem dobičkonosnost prihodkov, sredstev in kapitala.

$$\text{kosmata donosnost prihodkov od prodaje} = \frac{\text{kosmati dobiček od prodaje}}{\text{čisti prihodki od prodaje}} \quad (20)$$

Prikaže nam delež kosmatega dobička od prodaje v čistih prihodkih od prodaje. Višina kazalnika je odvisna predvsem od deleža neproizvajalnih stroškov v stroških podjetja. Če

pride do zmanjšanja kazalnika, je potrebno biti pozoren na proizvodjalne stroške v podjetju. To velja predvsem za managerje.

$$\text{Dobičkonosnost iz poslovanja} = \frac{\text{čisti dobiček iz poslovanja (EBIT)}}{\text{prihodki od prodaje}} \quad (21)$$

Po izračunu dobičkonosnosti iz poslovanja dobimo dobiček iz poslovanja v primerjavi s prihodki od prodaje in predstavlja dobičkonosnost osnovnega poslovanja pred finančnimi prihodki in odhodki.

$$\text{čista dobičkonosnost prihodkov od prodaje} = \frac{\text{čisti dobiček}}{\text{čisti prihodki od prodaje}} \quad (22)$$

Prikazuje nam odstotek oziroma delež čistega dobička v prihodkih od prodaje. Ta izračun večinoma uporabljamo v računovodskih analizah.

$$\text{Donosnost sredstev} = \frac{\text{celotni dobiček} + \text{finančni odhodki}}{\text{povprečno stanje sredstev}} \quad (23)$$

Donosnost sredstev ali ROA nam prikaže razmerje med doseženim rezultatom poslovanja in vloženimi sredstvi. Za izračun vzamemo podatke od celotnega dobička, ki je povečan za finančne odhodke. Večja kot je vrednost kazalnika, bolj je podjetje uspešno. Večinoma se ta kazalnik izračuna tudi samo v števcu le s čistim dobičkom.

$$\text{čista dobičkonosnost kapitala} = \frac{\text{čisti dobiček}}{\text{povprečno stanje kapitala}} \quad (24)$$

Čista dobičkonosnost kapitala ali ROE nam pove, koliko denarnih enot je ustvarila ena denarna enota kapitala.

Kazalniki za vlagatelje

Kazalnik za vlagatelje je pomemben za delničarje. Ti kazalniki so povezani s politiko delitve dobička oziroma politiko izplačila dividend ter z gibanjem cen na borzi, če delničarji želijo svoj donos na kapital realizirati v obliki dividend.

$$\text{Delež čistega dobička za dividende} = \frac{\text{čisti dobiček za dividende}}{\text{čisti dobiček}} \quad (25)$$

Imenujemo ga tudi delež izplačanega dobička. Odvisen je od politike dividend v podjetju. V primeru, ko bo čisti dobiček večji, bo manjši delež čistega dobička namenjen za izplačilo dividend. Če bo v letu nižji čisti dobiček, bo delež izplačanega dobička večji. V tem primeru bo delež zadržanega dobička manjši.

$$\text{Čisti dobiček na delnico} = \frac{\text{čisti dobiček}}{\text{število delnic}} \quad (26)$$

Izračun čistega dobička nam pove, v kolikšnem času se bo povrnil denarni vložek v nakup delnice.

$$\text{Razmerje med ceno in čistim dobičkom na delnico} = \frac{\text{nakupna cena delnice}}{\text{čisti dobiček na delnico}} \quad (27)$$

Ta izračun je eden temeljnih kazalnikov pri odločanju o nakupu delnic.

Priloga 3: Izkaz poslovnega izida podjetja XY

IZKAZ POSLOVNEGA IZIDA PODJETJA XY	LETO			
	2019	2020	2021	2022
1. ČISTI PRIHODKI OD PRODAJE	3.344.945,31	8.388.877,00	9.772.571,89	12.426.626,49
2. SPREMEMBA VREDNOSTI ZALOG PROIZVODOV IN NEDOKONČANE PROIZVODNJE	27.371,48	153.367,27	250.326,32	132.333,16
3. USREDSTVENI LASTNI PROIZVODI IN LASTNE STORITVE	0,00	0,00	0,00	0,00
4. DRUGI POSLOVNI PRIHODKI	5.735,49	75.809,39	6.895,41	139.722,55
5. STROŠKI BLAGA, MATERIALA IN STORITEV	2.685.283,66	7.373.630,27	7.617.544,82	10.058.703,48
a) Nabavna vrednost prodanega blaga in materialna ter stroški porabljenega materiala	905.230,31	3.370.012,70	2.577.162,58	3.744.047,87
b) Stroški storitev	1.780.053,35	4.003.617,57	5.040.382,24	6.314.655,61
6. STROŠKI DELA	438.091,06	732.801,49	1.098.571,48	1.581.260,37
a) Stroški plač	305.166,93	532.106,90	800.379,31	1.164.866,27
b) Stroški pokojninskih zavarovanj	27.532,81	48.481,79	73.513,14	101.745,80
c) Stroški drugih socialnih zavarovanj	22.618,03	40.994,71	60.983,14	90.145,33
d) Drugi stroški dela	82.773,29	111.218,09	163.695,89	224.502,97
7. ODPIS VREDNOSTI	70.755,74	133.911,07	118.848,54	456.528,76
a) Amortizacija	70.755,74	97.612,64	85.357,44	27.083,84
b) Prevrednotevalni poslovni odhodki pri neopredmetenih sredstvih in opredmetenih osnovnih sredstvih	0,00	0,00	0,00	0,00
c) Prevrednotevalni poslovni odhodki pri obratnih sredstvih	0,00	36.298,43	33.491,10	429.444,92
8. DRUGI POSLOVNI ODHODKI	34.095,92	38.715,26	55.714,29	40.483,16
9. FINANČNI PRIHODKI IZ DELEŽEV	0,00	0,00	0,00	0,00
10. FINANČNI PRIHODKI IZ DANIH POSOJIL	0,00	1.733,43	1.230,18	15.800,66
11. FINANČNI PRIHODKI IZ POSLOVNIH TERJATEV	458,54	8.964,14	159,91	6.598,92
12. FINANČNI ODHODKI IZ OSLABITVE IN ODPISOV FINANČNIH NALOŽB	0,00	0,00	0,00	0,00
13. FINANČNI ODHODKI IZ FINANČNIH OBVEZNOSTI	6.718,20	6.440,81	6.823,17	16.466,78
14. FINANČNI ODHODKI IZ POSLOVNIH OBVEZNOSTI	7.176,84	5.840,13	803.601,93	15.574,33
15. DRUGI PRIHODKI	21.354,55	27.511,37	68.148,54	111.825,67
16. DRUGI ODHODKI	2.467,35	13.014,70	6.754,36	251.858,89
17. DAVEK IZ DOBIČKA	28.428,62	57.721,57	100.394,92	67.810,44
18. ODLOŽENI DAVKI	0,00	0,00	0,00	0,00
19. ČISTI POSLOVNI IZID OBRAČUNSKEGA (ČISTI DOBIČEK/IZGUBA OBRAČUNSKEGA OBDOBJA)	126.847,98	294.187,30	291.078,74	344.221,24
20. POVPREČNO ŠTEVILO ZAPOSLENIH NA PODLAGI DELOVNIH UR V OBRAČUNSKEM OBDOBJU	20,34	32,37	43,68	56,47
21. PRENESENI DOBIČEK/IZGUBA	370.373,72	497.221,70	791.409,00	912.972,80
22. ZMANJŠANJE KAPITALSKIH REZERV	0,00	0,00	0,00	0,00
23. ZMANJŠANJE REZERV IZ DOBIČKA	0,00	0,00	0,00	0,00
a) Zmanjšanje zakonskih rezerv	0,00	0,00	0,00	0,00
b) Zmanjšanje rezerv za lastne delnice in lastne poslovne deleže	0,00	0,00	0,00	0,00
c) Zmanjšanje statističnih rezerv	0,00	0,00	0,00	0,00
d) Zmanjšanje drugih rezerv iz dobička	0,00	0,00	0,00	0,00
24. POVEČANJE REZERV IZ DOBIČKA	0,00	0,00	0,00	0,00
a) Povečanje zakonskih rezerv	0,00	0,00	0,00	0,00
b) Povečanje rezerv za lastne delnice in lastne poslovne deleže	0,00	0,00	0,00	0,00
c) Povečanje statističnih rezerv	0,00	0,00	0,00	0,00
d) Povečanje drugih rezerv iz dobička	0,00	0,00	0,00	0,00

IZKAZ POSLOVNEGA IZIDA PODJETJA XY	LETO			
	2019	2020	2021	2022
24.a DOLGOROČNO ODLOŽENI STROŠKI RAZVIJANJA NA BILANČNI PRESEČNI DAN	0,00	0,00	0,00	0,00
25. BILANČNI DOBIČEK/IZGUBA	497.221,70	791.409,00	1.082.487,74	1.257.194,04

Priloga 4: Bilanca stanja podjetja XY

BILANCA STANJA PODJETJA XY	LETO			
	2019	2020	2021	2022
SREDSTVA				
A. DOLGOROČNA SREDSTVA	781.573,52	1.268.361,48	429.498,38	968.608,22
I. Neopredmetena dolgoročna sredstva	436,15	347,35	258,57	169,81
1. Neopredmetena sredstva	436,15	347,35	258,57	169,81
2. Dolgoročne aktivne časovne razmejitve	0,00	0,00	0,00	0,00
II. Opredmetena osnovna sredstva	644.804,06	375.510,58	72.477,33	135.987,04
III. Naložbene nepremičnine	0,00	0,00	0,00	0,00
IV. Dolgoročne finančne naložbe	131.224,23	887.518,96	349.528,16	818.844,17
1. Dolgoročne finančne naložbe, razen posojil	0,00	850.000,00	0,00	0,00
2. Dolgoročna posojila	131.224,23	37.518,96	349.528,16	818.844,17
V. Dolgoročne poslovne terjatve	5.109,08	4.984,59	7.234,32	13.607,20
VI. Odložene terjatve za davek	0,00	0,00	0,00	0,00
B. KRATKOROČNA SREDSTVA	794.350,53	1.445.847,75	2.595.963,80	4.360.497,71
I. Sredstva za prodajo	0,00	0,00	0,00	0,00
II. Zaloge	471.875,05	994.966,33	1.581.629,39	2.109.137,62
III. Kratkoročne poslovne terjatve	201.581,20	414.142,43	955.283,41	2.168.861,91
IV. Kratkoročne finančne naložbe	0,00	4.429,20	3.954,79	9.059,07
1. Kratkoročne finančne naložbe, razen posojil	0,00	0,00	0,00	0,00
2. Kratkoročna posojila	0,00	4.429,20	3.954,79	9.059,07
IV. Denarna sredstva	120.894,28	32.309,79	55.096,21	73.439,11
C. AKTIVNE ČASOVNE RAZMEJITVE	4.336,95	24.339,21	106.475,68	98.889,04
SREDSTVA SKUPAJ	1.580.261,00	2.738.548,44	3.131.937,86	5.427.994,97
Zunajbilančna sredstva	0,00	0,00	0,00	0,00
OBVEZNOSTI DO VIROV SREDSTEV				
A. KAPITAL	505.471,70	799.659,00	1.090.737,74	1.265.444,04
I. Vpoklicani kapital	7.500,00	7.500,00	7.500,00	7.500,00
1. Osnovni kapital	7.500,00	7.500,00	7.500,00	7.500,00
2. Nvpoklicani kapital (kot odbitna postavka)	0,00	0,00	0,00	0,00
II. Kapitalske rezerve	0,00	0,00	0,00	0,00
III. Rezerve iz dobička	750,00	750,00	750,00	750,00
IV. Revalorizacijske rezerve	0,00	0,00	0,00	0,00
V. Rezerve nastale zaradi vrednotenja po pošteni vrednosti	0,00	0,00	0,00	0,00
VI. Preneseni čisti poslovni izid	370.373,72	497.221,70	791.409,00	912.972,80
VII. Čisti poslovni izid poslovnega leta	126.847,98	294.187,30	291.078,74	344.221,24
VIII. Prevrednotevalni popravki kapitala	0,00	0,00	0,00	0,00
B. REZERVACIJE IN DOLGOROČNE PASIVNE ČASOVNE RAZMEJITVE	0,00	0,00	0,00	0,00
1. Rezervacije	0,00	0,00	0,00	0,00
2. Dolgoročne pasivne časovne razmejitve	0,00	0,00	0,00	0,00
C. DOLGOROČNE OBVEZNOSTI	519.770,26	518.857,53	660.231,29	1.719.832,85
I. Dolgoročne finančne obveznosti	509.254,02	467.753,90	625.210,35	1.698.181,77
II. Dolgoročne poslovne obveznosti	10.516,24	51.103,63	35.020,94	21.651,08
III. Odložene obveznosti za davek	0,00	0,00	0,00	0,00
D. KRATKOROČNE OBVEZNOSTI	555.019,04	1.420.031,91	1.380.968,83	2.130.982,33
I. Obveznosti, vključene v skupine za odtujitev	0,00	0,00	0,00	0,00
II. Kratkoročne finančne obveznosti	2.396,05	2.301,99	4.210,31	5.923,39
III. Kratkoročne poslovne obveznosti	552.622,99	1.417.729,92	1.376.758,52	2.125.058,94
E. PASIVNE ČASOVNE RAZMEJITVE	0,00	0,00	0,00	311.735,75
OBVEZNOSTI DO VIROV SREDSTEV SKUPAJ	1.580.261,00	2.738.548,44	3.131.937,86	5.427.994,97
Zunajbilančne obveznosti	0,00	0,00	0,00	0,00